

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور
۴۴. بودجه نهادهای دینی – تبلیغی و بخش فرهنگ و هنر
(ملاحظات پیرامون فصل کمک‌های بلاعوض)

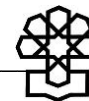
معاونت پژوهش‌های اجتماعی – فرهنگی
دفتر: مطالعات آموزش و فرهنگ

دوره یازدهم – سال اول
شماره ثبت: ۳۰۰
شماره چاپ:
تاریخ چاپ:
کد موضوعی: ۲۷۰
شماره مسلسل: ۱۷۳۵۳
دی‌ماه ۱۳۹۹

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	خلاصه مدیریتی.....
۲	تصویری کلی از اعتبارات امور فرهنگی، فصل دین و مذهب و فصل فرهنگ و هنر در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰.....
۱۳	بررسی تبصره‌های مرتبط با دین و فرهنگ در ماده واحد.....
۲۷	تطبیق لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ با اسناد بالادستی و قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه.....
۳۲	اعتبارات دستگاه‌های دینی و تبلیغی و دستگاه‌های فرهنگی و هنری.....
۴۹	ملاحظات پیرامون فصل کمک‌های بلاعوض دستگاه‌های فرهنگی (اصلی).....
۵۶	جمع‌بندی و پیشنهادها.....
۶۰	پیوست.....
۶۴	منابع و مآخذ.....

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور
۴۴. بودجه نهادهای دینی - تبلیغی و بخش فرهنگ و هنر
(ملاحظات پیرامون فصل کمک‌های بلاعوض)

خلاصه مدیریتی

- با وجود اینکه اعتبارات دستگاه‌های فرهنگی ذیل فصل دین و مذهب با رشد همراه بوده است لکن سهم امور فرهنگ از سرجمع امور دهگانه و منابع بودجه عمومی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کاهش یافته است. نکته مهم دیگر اینکه طی سال‌های اخیر میانگین تخصیص دستگاه‌های فرهنگی از ۸۵ درصد به کمتر از ۷۰ درصد تقلیل یافته و این بدان معناست که افزایش اعتبارات دستگاه‌های فرهنگی در عمل تنها ذیل فصل حقوق و دستمزد محقق شده است.

در راستای تحقق عدالت آموزشی منطبق بر منویات مقام معظم رهبری و تأکیدات اصل سی‌ام قانون اساسی و از آنجاکه حوزه‌های علمیه کشور، ماهیتاً رسالت آموزشی و تربیتی در عرصه‌های دینی دارند و همانند دانشگاه‌ها، نهاد تعلیم و تربیت به حساب می‌آیند و از سوی دیگر وفق حکم مندرج در مفاد ماده (۵۹) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳، خصوصاً بند «ب» که به برخورداری حوزه‌های علمیه و مراکز خدمات حوزه‌های علمیه از تسهیلات، مزایا و امکاناتی تأکید دارد که برای مراکز آموزشی و پژوهشی تعیین شده و نیز مبتنی بر بند «الف» ماده مزبور که دولت را مکلف نموده تا برنامه احداث مراکز و مدارس علمیه را در قوانین بودجه سنواتی ذیل فصل آموزش درج و اعتبارات مربوطه را پیش‌بینی نماید؛ لذا مقتضی است اعتبارات آموزشی و پژوهشی حوزه‌های علمیه و برخی دستگاه‌های دینی - تبلیغی با ماهیت تعلیمی و تربیتی، از امور فرهنگ به امور آموزش و پژوهش (به‌عنوان فصل جدید به نام فصل آموزش‌های حوزوی) انتقال یابد. ضمن اینکه با توجه به حکم ماده (۱۲۲) قانون برنامه ششم توسعه، قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، جزیی از قانون برنامه است؛ لذا درج برنامه احداث مدارس علمیه ذیل فصلی به‌جز فصل آموزش در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، به جهت مغایرت با قانون برنامه، نیاز به رأی دوسوم نمایندگان دارد.

- با توجه به اینکه در قانون برنامه ششم توسعه بر امور دینی و تبلیغی مانند احیای موقوفات و پاسداشت امامزادگان، بیمه فعالان فرهنگی، احداث و احیای مساجد و نیز در سیاست‌های برنامه ششم توسعه و بیانیه گام دوم بر ترویج و گسترش فرهنگ کتابخوانی تأکید شده لذا انتظار می‌رود لایحه بودجه انطباق بیشتری با مفاد اسناد بالادستی داشته باشد و بر مبنای احکام تعیین شده در این اسناد اصلاح جدی در

جهت تدوین برنامه‌های جدید و بازتعریف برنامه‌های سابق دستگاه‌ها صورت پذیرد. از این منظر با بررسی برنامه‌های ذیل دستگاه‌های دینی - تبلیغی و فرهنگی طی یک دهه گذشته شاهد آن هستیم که تحول جدی در شرح فعالیت‌های آنها رخ نداده است.

- برخی دستگاه‌های دینی - تبلیغی که اهداف، وظایف و فعالیت آنها طبق قانون در سطح بین‌الملل تعریف شده، محروم از سهمیه بودجه ارزی (و یا معادل ریالی آن همانند وزارت امور خارجه) بوده و نوسانات و تبدیل نرخ ارز از محل بودجه هزینه‌ای در بازار آزاد، با هدف تأمین هزینه‌های خارج کشور، این دستگاه‌ها را با مشکل جدی روبه‌رو ساخته است. پیشنهاد می‌شود برای این ارگان‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ پیش‌بینی سهمیه ارزی (و یا معادل ریالی آن همانند ردیف وزارت امور خارجه-هزینه‌های خارج از کشور) به عمل آید.

- بخش قابل توجه منابع مالی و اعتبارات نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، هزینه‌های ضروری و اجتناب‌ناپذیر و عمدتاً ماهیت پرسنلی شامل حقوق و مزایا و نگهداشت کتابخانه عمومی در سراسر کشور است که از محل اجرای ماده (۶) قانون تأسیس و نحوه اداره کتابخانه‌های عمومی و تبصره ذیل آن تأمین می‌شود. این در حالی است که اعتبار اختصاص یافته از منابع عمومی، تنها ۲۵ درصد از هزینه‌های جاری و فعالیت‌های نهاد را پوشش می‌دهد. گفتنی است وجود این شرایط از یکسو و سهم نیم درصد منابع ناشی از اجرای ماده قانونی مزبور از شهرداری‌های سراسر کشور که در حال حاضر با محدودیت منابع و تحدیدکننده اقتصادی که با شیوع کرونا نیز مضاعف شده از سوی دیگر، موجب کاهش شدید منابع مالی و اعتباری این نهاد شده است. با این وجود اعتبار پیش‌بینی شده برای نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ پاسخگوی بخش بسیار ناچیزی از حقوق و مزایای کارکنان این نهاد است. پیش‌بینی می‌شود با ادامه این روند برخی کتابخانه‌های عمومی کشور به حالت تعطیل یا نیمه تعطیل درآیند.

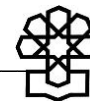
تصویری کلی از اعتبارات امور فرهنگی، فصل دین و مذهب و فصل فرهنگ و هنر در

لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

الف) سهم امور فرهنگ از منابع بودجه عمومی و منابع شرکت‌های دولتی

نظر به اینکه جایگاه واقعی هریک از امور دهگانه بودجه سالیانه در نظام مدیریت اجرایی کشور به نسبت سهمی است که آن بخش در بودجه عمومی کشور دارد، در این بخش برآنیم تا با توجه به اهمیت حوزه فرهنگ در نظام جمهوری اسلامی ایران^۱ و جایگاه هویت‌ساز آن، سهم فرهنگ از بودجه عمومی دولت

۱. اهمیت فرهنگ در نظام جمهوری اسلامی ایران تا بدان حد است که به فرموده امام خمینی (قدس سره) «آن چیزی که ملت‌ها را می‌سازد فرهنگ صحیح است... اگر فرهنگ درست بشود يك مملکت اصلاح می‌شود». مقام معظم رهبری نیز مسئله فرهنگ را یکی از مسائل مهم کشور دانسته و فرموده‌اند: «من در ارزش‌گذاری ذهن خودم، به مسائل فرهنگی بهای زیادی می‌دهم. یعنی این‌طور اعتقاد دارم که قوام یک کشور به فرهنگ است. ملیت یک ملت به فرهنگ آن ملت است...»

را مورد بررسی و ارزیابی قرار دهد چراکه این سهم به صورت عینی بیانگر میزان حضور موضوع فرهنگ در تصمیمات مدیریتی و اجرایی کشور خواهد بود. با توجه به اینکه میزان تغییرات بودجه فرهنگ ممکن است متأثر از تغییرات کل بودجه باشد، نسبت امور فرهنگ به کل بودجه عمومی می‌تواند معیار مناسب‌تری نسبت به تغییرات بودجه این حوزه برای قضاوت در مورد میزان توجه به آن توسط دولت باشد. به عبارت دیگر آنچه نشان از اهمیت و جایگاه فرهنگ در برنامه‌ریزی بودجه‌ای کشور دارد، سهم امور فرهنگ از بودجه عمومی دولت است.

آنچه به عنوان بودجه فرهنگی کشور در افواه رواج دارد شامل کل اعتبارات فصول هشت‌گانه فرهنگ^۱ (شامل اعتبارات برنامه‌های هزینه‌ای و عمرانی دستگاه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای ذیل امور فرهنگ) به علاوه اعتبارات پنهان (شامل بخش‌هایی چون آموزش عالی، آموزش و پرورش، ایثارگران، زنان، خانواده و جوانان، اعتبارات فرهنگی نهادهای نظامی، اعتبارات فضای مجازی و معاونت فرهنگی دستگاه‌های اجرایی) است. اعتبارات پنهان (با وجود اینکه رقم چشمگیری است) به دلیل پراکندگی به صورت دقیق قابل محاسبه نیست. از این منظر لازمه بررسی بودجه فرهنگی، ارائه تعریفی روشن و مشخص از این موضوع است. به عبارت دیگر باید مشخص شود وقتی از اعتبارات فرهنگی سخن می‌گوییم، منظور چیست و در این گزارش چه اعتباراتی به عنوان اعتبارات فرهنگی لحاظ شده است. با توجه به اینکه در بودجه سنواتی کشور روند مشابهی از سوی مسئولان ذی‌ربط برای احصای دستگاه‌ها و اعتبارات فرهنگی دنبال نشده و در سال‌های شکل‌گیری انقلاب اسلامی تاکنون روند تدوین بودجه سنواتی به لحاظ شکلی و محتوایی دچار تحولات متعدد گشته است، لذا در این گزارش به منظور پایداری به روندی مشخص و منسجم برای بررسی بودجه فرهنگی کشور به بررسی اعتبارات امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری از امور دهگانه به علاوه ردیف‌های متفرقه غیرانتقال یافته (که دستگاه‌های مرتبط با برنامه‌ریزی و همچنین نظارت نیز بر آن اتفاق نظر داشته باشند)، اتکا شده است.

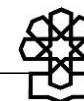
وفق مندرجات جدول ۱ کاهش سهم اعتبارات امور فرهنگ از منابع بودجه عمومی نشان می‌دهد که دولت سیاست حمایتی خود را از بخش فرهنگ کاهش داده و از این حیث زمینه برای فشار مضاعف به این بخش فراهم شده است. کاهش سهم اعتبارات فرهنگ با توجه به اینکه عمده این اعتبارات صرف فعالیت‌های فرهنگی می‌شود به معنای کاهش فعالیت‌های تولیدی فرهنگی و همچنین بیکاری بخش‌هایی از فعالان فرهنگی خواهد بود. با توجه به نقش مؤثر این گروه در ایجاد فضای روانی در جامعه به نظر می‌رسد این موضوع می‌تواند به تشدید فضای جنگ روانی مرتبط با تحریم‌ها منجر شود. واقعیت این است که نظام اداره فرهنگ در کشور نیازمند اصلاح است، از این منظر مجلس شورای اسلامی باید

فرهنگ خیلی اهمیت دارد. اگر ما دنبال استقلال هستیم، باید به فرهنگ مراجعه کنیم و روی فرهنگ کار کنیم. اگر دنبال خودکفایی و رفاه عمومی مردم هستیم، اگر به دنبال تدین مردم و یک تمدن بزرگ اسلامی هستیم - که باید باشیم و البته هستیم - باید بر روی مسئله فرهنگ تأمل و تلاش و توجه و سرمایه‌گذاری ویژه‌ای بکنیم.»
۱. شامل هشت فصل مجزا با عناوین دین و مذهب، ورزش و تفریحات، فرهنگ و هنر، میراث فرهنگی، رسانه، گردشگری، صنایع دستی و تحقیق و توسعه در امور فرهنگ است.

تلاش کند کل سهم امور فرهنگ از منابع درآمدی دولت افزایش پیدا کند و برنامه‌های ذیل فصول مختلف آن برمبنای اثربخشی بازتعریف شوند.

از این منظر سهم اعتبارات امور فرهنگ از مجموع منابع بودجه عمومی از ۲/۳ در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ به ۱/۷ در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کاهش داشته البته این در حالی است که چه در اعتبارات هزینه‌ای و چه در اعتبارات سرمایه‌ای مجموعه شاهد رشد حدود ۲۶ درصد هستیم. با توجه به شرایط کشور در تحقق درآمدهای پیش‌بینی شده و نیز در حاشیه بودن بخش فرهنگ در تخصیص اعتبارات انتظار می‌رود این افزایش در سرجمع اعتبارات (غیرپرسنلی) امور فرهنگ عموماً کاذب بوده و محقق نشود. از طرفی بنابر حکم بند «الف» تبصره «۱۲» لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ که افزایش حقوق و دستمزد به میزان ۲۵ درصد را مقرر کرده، مشخصاً بخشی از افزایش اعتبارات هزینه‌ای ذیل امور فرهنگ به افزایش ضریب حقوق گروه‌های مختلف حقوق‌بگیر در دستگاه‌های فرهنگی اختصاص می‌یابد و کماکان نهادها و دستگاه‌هایی که عمده اعتبارات آنها ذیل فصل پنجم کمک‌های بلاعوض تعریف می‌شود، در انجام اهداف و وظایف خود دچار نقصان می‌شوند. این در حالی است که سرجمع اعتبارات امور فرهنگ به‌علاوه ردیف‌های متفرقه مجموعاً نسبت به سال گذشته تنها ۵/۹ درصد رشد داشته است.

در مورد سهم امور فرهنگ در بودجه شرکت‌های دولتی نیز باید اذعان داشت با وجود غیرانتفاعی بودن فعالیت‌های فرهنگی، سهم این امور از کل منابع شرکت‌ها نیز بسیار ناچیز و در حدود ۰/۴ درصد است. منتهی باید توجه داشت از هشت شرکت سودده مندرج ذیل امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری در پیوست ۳ لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ تنها سه شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی، شرکت ورزشی فرهنگی پیروزی (پرسپولیس) و شرکت فرهنگی و ورزشی استقلال با تخصیص سود بسیار اندک، سودده تلقی می‌شوند و مابقی با توجه به درآمد-هزینه سربه‌سر و یا درحال تصفیه (انحلال و یا زیان‌ده شدن) هستند. در مورد سه شرکت زیان‌ده نیز بیشترین کمک زیان دولت (در حدود ۲۶۰۰ میلیارد تومان) به سازمان صدا و سیما اختصاص می‌یابد.

جدول ۱. سهم اعتبارات امور فرهنگ و امور آموزش از منابع بودجه عمومی و مقایسه آنها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ با قانون بودجه سال ۱۳۹۹

(میلیون ریال)

لایحه ۱۴۰۰	قانون سال ۱۳۹۹	درصد تغییر کل	لایحه بودجه سال ۱۴۰۰			قانون بودجه سال ۱۳۹۹			عنوان
			جمع کل	سرمایه‌ای	هزینه‌ای	جمع کل	سرمایه‌ای	هزینه‌ای	
درصد سهم فرهنگ از سرجمع منابع بودجه عمومی		۲۶/۴	۱۳۶,۷۲۹,۷۱۶	۲۵,۸۸۴,۳۲۲	۱۱۰,۸۴۵,۳۹۴	۱۰۸,۱۵۸,۱۰۹	۲۲,۹۳۴,۴۹۶	۸۵,۲۲۳,۶۱۳	امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری (منابع بودجه عمومی)
۱/۷	۲/۳	-۴۸/۱	۲۱,۳۷۷,۶۰۰	۹,۲۲۲,۵۰۰	۱۲,۱۵۵,۱۰۰	۴۱,۲۰۸,۵۴۵	۸,۹۷۹,۱۳۳	۳۲,۲۲۹,۴۱۳	متفرقه فرهنگ (نهادهای خاص و ردیف‌های موقت)
		۵/۹	۱۵۸,۱۰۷,۳۱۶	۳۵,۱۰۶,۸۲۲	۱۲۳,۰۰۰,۴۹۴	۱۴۹,۳۶۶,۶۵۴	۳۱,۹۱۳,۶۲۹	۱۱۷,۴۵۳,۰۲۶	جمع (امور فرهنگ+متفرقه فرهنگ)
درصد سهم آموزش از سرجمع منابع بودجه عمومی		۶۷/۴	۱,۶۰۹,۸۴۶,۱۲۹	۸۷,۸۴۹,۹۳۹	۱,۵۲۱,۹۹۶,۱۹۰	۹۶۱,۹۰۱,۱۹۸	۶۸,۹۵۷,۳۹۵	۸۹۲,۹۴۳,۸۰۳	امور آموزش و پژوهش
۱۷/۵	۱۵/۵	-۷۱/۲	۱۳,۷۵۴,۰۰۰	۱۰,۱۲۲,۵۰۰	۳,۶۳۱,۵۰۰	۴۷,۷۰۲,۷۵۷	۱۰,۲۵۹,۳۲۰	۳۷,۴۴۳,۴۳۸	متفرقه آموزش و پژوهش
		۶۰/۸	۱,۶۲۳,۶۰۰,۱۲۹	۹۷,۹۷۲,۴۳۹	۱,۵۲۵,۶۲۷,۶۹۰	۱,۰۰۹,۶۰۳,۹۵۵	۷۹,۲۱۶,۷۱۵	۹۳۰,۳۸۷,۲۴۱	جمع (امور آموزش+متفرقه آموزش)
۱۹/۲	۱۷/۸	۵۳/۷	۱,۷۸۱,۷۰۷,۴۴۵	۱۳۳,۰۷۹,۲۶۱	۱,۶۴۸,۶۲۸,۱۸۴	۱,۱۵۸,۹۷۰,۶۰۹	۱۱۱,۱۳۰,۳۴۴	۱,۰۴۷,۸۴۰,۲۶۷	جمع کل (امور فرهنگ+آموزش+متفرقه‌ها)

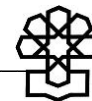
جدول ۲. سهم اعتبارات امور فرهنگ از منابع بودجه شرکت‌های دولتی* و مقایسه آنها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ با قانون بودجه سال ۱۳۹۹

(میلیون ریال)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۳۹۹			لایحه بودجه سال ۱۴۰۰			درصد تغییر کل	قانون سال ۱۳۹۹	لایحه سال ۱۴۰۰
	هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع کل	هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع کل			
امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری (منابع بودجه شرکت‌های دولتی)	شرکت‌های دولتی سودده و سربه‌سر ^۱	۶,۵۰۵,۵۳۰	۵۶,۶۲۴,۷۰۰	۸,۳۳۰,۴۲۷	۷۴,۲۳۳,۵۶۳	۳۱/۱	۰/۳۹	۰/۴۷	
	شرکت‌های دولتی زیان‌ده ^۲	۵۰,۱۱۹,۱۷۰		۶۵,۹۰۳,۱۳۶					

* امور آموزش و پژوهش در پیوست بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسه‌های انتفاعی وابسته به دولت، فصل مجزا ندارد.

۱. شامل شرکت سهامی سازمان صنایع دستی ایران، شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی، سازمان ایرانگردی و جهانگردی، شرکت سهامی توسعه و نگهداری اماکن ورزشی کشور، شرکت سهامی انتشارات سروش، شرکت توسعه گردشگری ایران، شرکت ورزشی و فرهنگی پیروزی (پرسپولیس)، شرکت فرهنگی و ورزشی استقلال.
 ۲. شامل سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، شرکت سهامی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

در ادامه این بخش سعی شده تا اعتبارات مربوط به حوزه دین و تبلیغ و نیز فرهنگ و هنر، سهم آن از سرجمع امور دهگانه و نیز امور فرهنگی بررسی شود. گستردگی و تنوع حوزه‌های فرهنگ باعث شده تا سطح وسیعی از جامعه و نیز دستگاه‌های متعدد نسبت به کاهش یا افزایش اعتبارات این بخش واکنش نشان دهند. از این منظر برخلاف سایر امور، در اینجا تنها دولت نیست که نقش محوری در تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های کلان فرهنگی برعهده داشته باشد؛ از این رو وفق اسناد بالادستی و قوانین موضوعه، نهادها و دستگاه‌های مستقل دیگری نیز در برقراری موازنه فرهنگی در کشور مسئولیت تکامل ساختارهای فرهنگی را بر دوش می‌کشند. بنابراین نقش دولت در این زمینه تأمین بودجه فعالیت‌های ذیل نهادها و دستگاه‌های فرهنگی کشور است، چراکه سیاست‌های کلان فرهنگی کشور، این گونه ایجاب می‌کند تا دستگاه‌های متنوع (با شرح وظایف متفاوت)، برنامه‌های فرهنگی را تدوین و سپس تصدی‌گری کنند.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ با توجه به سرجمع اعتبارات هزینه‌ای و سرمایه‌ای امور دهگانه (به علاوه جمع ستون یارانه‌ها) که در حدود هفت میلیون و سیصد هزار میلیارد ریال (هفتصدوسی هزار میلیارد تومان) است، سهم امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری تنها ۱/۹ درصد نسبت به امور دهگانه است که حتی این میزان نیز نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ با کاهش ۰/۲ درصدی مواجه بوده است.

طبق مندرجات جدول ۳ مجموع اعتبارات (هزینه‌ای + سرمایه‌ای + یارانه‌ها) امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ معادل ۱۳۶,۷۲۹,۷۱۶ میلیون ریال (حدود سیزده هزار و ششصد میلیارد تومان) پیش‌بینی شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ تقریباً ۲۶ درصد رشد داشته است. این میزان اعتبار مربوط به فعالیت‌های هشت فصل است که فصل دین و مذهب با دارا بودن سهمی معادل ۲۱ درصد و فصل فرهنگ و هنر با داشتن سهم ۲۳ درصدی از اعتبارات امور فرهنگی مجموعاً در حدود ۴۴ درصد از کل اعتبارات این امور را به خود اختصاص داده‌اند. اعتبارات ذیل فصل دین و مذهب در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ به میزان ۲۹,۰۱۶,۳۶۵ میلیون ریال (حدود دوهزار و نهصد میلیارد تومان) پیش‌بینی شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹، معادل ۲۴ درصد رشد داشته است. اعتبارات ذیل فصل فرهنگ و هنر نیز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ به میزان ۳۱,۳۶۴,۲۳۱ میلیون ریال (حدود سه هزار و صد میلیارد تومان) برآورد شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹، بیش از ۳۱ درصد رشد داشته است.

جدول ۳. مقایسه اعتبارات فصول دین و مذهب و فرهنگ و هنر در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ با قانون بودجه سال ۱۳۹۹

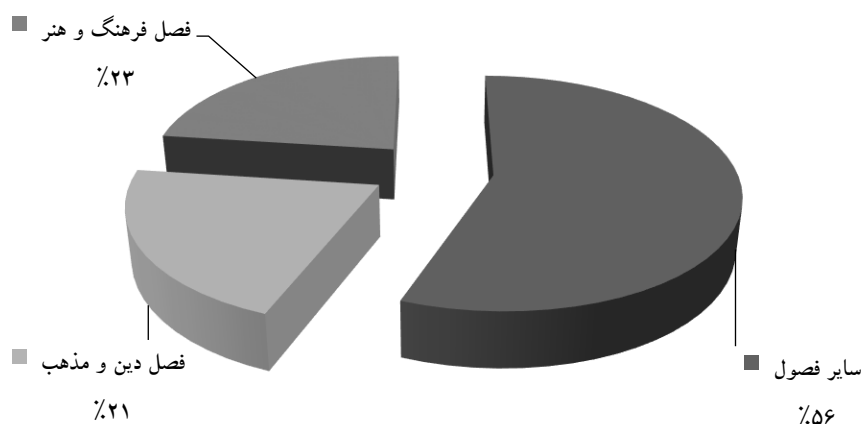
(میلیون ریال)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۳۹۹			لایحه بودجه سال ۱۴۰۰			درصد تغییر کل	قانون سال ۱۳۹۹		لایحه سال ۱۴۰۰
	هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع کل	هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع کل		۲۱	۲۲	
امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری	۸۵.۲۲۳.۶۱۳	۲۲.۹۳۴.۴۹۶	۱۰۸.۱۵۸.۱۰۹	۱۱۰.۸۴۵.۳۹۴	۲۵.۸۸۴.۳۲۲	۱۳۶.۷۲۹.۷۱۶	۲۶/۴	۲/۱	۱/۹	
	درصد سهم امور فرهنگ از سرجمع امور دهگانه									
فصل دین و مذهب	۲۱.۱۹۶.۹۶۸	۲.۲۰۳.۶۸۰	۲۳.۴۰۰.۶۴۸	۲۷.۱۱۹.۶۸۵	۱.۸۹۶.۶۸۰	۲۹.۰۱۶.۳۶۵	۲۴	۲۲	۲۱	
	درصد سهم فصل دین و مذهب از امور فرهنگ									
فصل فرهنگ و هنر	۱۹.۲۴۰.۲۶۲	۴.۵۸۹.۱۵۰	۲۳.۸۲۹.۴۱۲	۲۵.۵۹۵.۳۳۹	۵.۷۶۸.۸۹۲	۳۱.۳۶۴.۲۳۱	۳۱/۶	۲۲	۲۳	
	درصد سهم فصل فرهنگ و هنر از امور فرهنگ									

توضیح: به دلیل مشخص نبودن سهم اعتبارات فصول دین و مذهب و فرهنگ و هنر از فصل تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری، سرجمع این اعتبارات به فصول دین و مذهب و فرهنگ و هنر اضافه نشده است.
* اعتبارات هزینه‌ای و سرمایه‌ای سرجمع اعتبارات عمومی و اختصاصی + پارانه‌هاست.

نمودار ۱. سهم فصل دین و مذهب و فرهنگ و هنر از امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

ب) امکان‌سنجی نحوه افزایش سهم اعتبارات امور فرهنگ از منابع بودجه عمومی و شرکت‌های دولتی نظام تولید، توزیع و مصرف فرهنگی در کشور به‌گونه‌ای است که وابستگی بسیار زیادی به حمایت‌های دولت داشته به‌نحوی که کمترین میزان تغییر یا کاهش در حمایت‌های دولتی آثار بسیار زیاد و ملموسی را برجای خواهد گذاشت. با توجه به افزایش هزینه فعالیت‌ها در نتیجه تورم و شیوع کرونا، وابستگی این بخش به حمایت‌های دولت دوچندان بیشتر شده لذا هرگونه کاهش حمایتی به فشار مضاعف به این حوزه و خالی شدن صحنه حیات اجتماعی از فعالیت‌های فرهنگی منجر خواهد شد. از این منظر با عنایت به منویات مقام معظم رهبری مبنی بر اصلاح ساختار بودجه کشور که هم مورد توافق نمایندگان محترم بوده و هم دولت در این سال‌ها تلاش‌هایی را هرچند اندک مبذول داشته، مقتضی است به‌عنوان یک راه‌حل کوتاه‌مدت افزایش سهم اعتبارات فرهنگی از منابع بودجه عمومی و نیز بودجه شرکت‌های دولتی در دستور کار مجلس شورای اسلامی و به‌خصوص کمیسیون فرهنگی قرار گیرد. از این‌رو پیشنهادهایی جهت طرح در کمیسیون تلفیق به‌منظور افزایش سهم کل اعتبارات فرهنگی ارائه می‌شود:

- سابقاً نمایندگان مجلس شورای اسلامی طرحی با عنوان تنظیم برخی مقررات مالی، اداری و پشتیبانی وزارت آموزش و پرورش را پیشنهاد داده بودند که وفق آن شرکت‌های دولتی، بانک‌های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت، موظفند ۱ درصد از همه درآمدهای حاصله خود را به خزانه واریز تا از محل ردیف خاصی که در قانون بودجه لحاظ می‌شود، علاوه بر بودجه سنواتی، در اختیار وزارت آموزش و پرورش قرار گیرد و در توسعه عدالت آموزشی، بهبود معیشت فرهنگیان، تأمین سرانه آموزشی و پرورشی و پرداخت مطالبات فرهنگیان هزینه شود (اعتبار مذکور صد درصد تخصیص‌یافته تلقی می‌شود و خزانه‌داری کل کشور موظف است به‌صورت ماهیانه، حداقل برابر یک دوازدهم (۱٪) کل درآمدهای سال قبل آنها را به وزارت آموزش و پرورش پرداخت کرده و در پایان سال مالی با شرکت‌ها و بانک‌های مذکور تسویه کند). البته این طرح مواد دیگری نیز داشت منتهی از سویی به‌دلیل آنکه از

محل درآمدهای دولت کاسته می‌شد (ایراد اصل هفتاد و پنج قانون اساسی) و از سوی دیگر با توجه به اینکه بخش عمده‌ای از درآمد بانک‌ها متعلق به سپرده‌گذاران بوده و کل این سود مطابق مقررات پولی و بانکی کشور تعیین شده و به حساب اشخاص حقیقی یا حقوقی واریز می‌شود، لذا اطلاق اختصاص (۱/۱) از درآمد بانک‌های دولتی کشور به وزارت آموزش و پرورش از این حیث تعرض به منافع اشخاص تلقی شده و واجد ملاحظات شرعی بود، مورد ایراد شورای نگهبان واقع شد. با الهام از این طرح پیشنهادی می‌توان با اصلاحاتی بخشی از درآمد شرکت‌های دولتی، بانک‌های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت را به اعتبارات امور فرهنگ اختصاص داد. برای مثال در تبصره‌های لایحه بودجه به جای ایجاد تکلیف، دولت را مجاز به انجام این امر کرد و یا دولت را موظف کرد تا معادل درصدی از سهم دولت از تقسیم سود شرکت‌ها و سود خالص بانک‌های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت (فاقد زیان انباشته) را به سرجمع اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه‌های مرتبط با امور فرهنگی اضافه کند یا با افزایش سقف برداشت ۲ درصد از یک دوازدهم هزینه‌های جاری شرکت‌های دولتی (موضوع بند «د» تبصره «۱۶» ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۴۰۰) مازاد درآمد حاصله را به اعتبارات هزینه‌ای امور فرهنگی اختصاص دهد. ضمن اینکه اگر پیشنهاد در زمان ارائه لایحه بودجه صورت گیرد، ایراد مغایرت با اصل پنجاه و دو قانون اساسی نیز تا حدودی مرتفع می‌شود. همچنین می‌توان دولت را مکلف نمود تا با افزایش سقف واگذاری بنگاه‌های دولتی (موضوع بند «الف» تبصره «۲» ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۴۰۰)، مازاد درآمد حاصله را به سرجمع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه‌های مرتبط با امور فرهنگی اختصاص دهد. ضمن آنکه در صورت منع قانونی برای افزایش سقف واگذاری‌ها در اسناد بالادستی، دولت می‌تواند با پشتوانه دارایی‌های بنگاه‌های دولتی قابل واگذاری، اقدام به انتشار اوراق مالی اسلامی کرده تا به مصارفی نظیر احداث، تکمیل و تجهیز فضاهای فرهنگی (موضوع بند «ع» تبصره «۵» ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۴۰۰) برسد.

در شکلی دیگر می‌توان از ظرفیت تأدیه دیون دولت (موضوع بند «و» تبصره «۲» و جز «۱» بند «و» تبصره «۵» ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۴۰۰) در جهت افزایش سقف اعتبارات عمرانی برخی دستگاه‌های فرهنگی (مانند سازمان اوقاف و امور خیریه) اقدام کرد؛ منوط بر اینکه مابه‌ازای رد دیون دولت، دستگاه مربوطه نیز معادل همان اعتبار را از محل کمک‌های سازمان‌های مردم‌نهاد و خیرین صرف پروژه‌های عمرانی (نظیر ساخت و تکمیل مساجد، مصلی‌ها و مجتمع‌های فرهنگی) کند.

● محور دیگری که می‌توان براساس آن بر سهم امور فرهنگ از بودجه عمومی افزود همواره بحث اختصاص بخشی از عوارض و مالیات دریافتی دولت است. به‌طور مثال نمایندگان محترم همواره تلاش می‌کنند تا بخشی از مالیات بر کالا و خدمات نظیر مالیات بر فروش و مصرف سیگار و دخانیات و یا عوارض خروج مسافر از مرزهای کشور را به امور مختلف اختصاص دهند. البته نحوه هزینه‌کرد این عوارض و مالیات توسط

قوانین موجود (و حتی قوانین بودجه) تعیین تکلیف شده است؛ منتهی همواره تلاش می‌شود تا با افزایش این عوارض و مالیات، درآمد حاصله را به برنامه و ردیف مستقل خاصی سوق دهند. برای مثال ماده (۹۴) قانون برنامه ششم توسعه مقرر می‌دارد؛ دولت مکلف است بیست و هفت صدم درصد از کل ۹ درصد مالیات بر ارزش افزوده را برای توسعه ورزش مدارس، ورزش همگانی، فدراسیون بین‌المللی ورزش‌های زورخانه‌ای و کشتی پهلوانی، ورزش روستایی و عشایری، ورزش بانوان و زیرساخت‌های ورزش به‌ویژه در حوزه معلولان و جانبازان اختصاص دهد. البته این حکم صرفاً به موضوع ورزش و جوانان اختصاص دارد، لکن یکی از پیشنهادها این است که بخشی دیگر از مالیات بر ارزش افزوده را به سرجمع برنامه‌های فرهنگی ذیل دستگاه‌های فرهنگی از طریق تبصره‌های بودجه اختصاص داد. البته این پیشنهاد نیز می‌تواند ایراد کاهش درآمدهای دولت را در پی داشته باشد، لذا پیشنهاد می‌شود به‌عنوان یک قدم جدی در افزایش سهم اعتبارات فرهنگ از بودجه عمومی، مالیات بر ارزش افزوده، در مناطق آزاد در بخش‌های متعارف آن اعمال شده و منابع جدید در اختیار امور فرهنگی قرار گیرد. البته می‌توان منابع درآمدی دیگری نیز در این زمینه احصا کرد تا با افزایش سقف عوارض و مالیات دریافتی از آنها، منابع حاصله را به امور فرهنگی اختصاص داد. به‌عنوان مثالی دیگر می‌توان به منظور جلوگیری از مصرف بی‌رویه لوازم آرایشی میزانی به عوارض گمرکی و سود بازرگانی واردات آن افزود تا منابع حاصله در جهت ارتقای فرهنگ عمومی و یا تولید محتوای فرهنگی در فضای مجازی هدایت شود.

● مورد دیگر اینکه یکی از مشکلاتی که دستگاه‌ها خصوصاً دستگاه‌های فرهنگی در مواقع کسری بودجه با آن دست‌وپنجه نرم می‌کنند، کاهش تخصیص اعتبارات هزینه‌ای آنهاست. غالباً این‌گونه است که دولت‌ها در مواجهه با کسری بودجه، سعی در کاهش اعتبارات امور فرهنگی می‌کنند؛ یا دولت در برخی لوايح ارائه شده تخصیص اعتبارات امور فرهنگ را منوط به تحقق برخی درآمدهای خود کرده است؛ به‌عنوان نمونه با نگاهی بر صدر ماده واحد لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ مشخص می‌شود، دولت بخشی از تحقق اعتبارات دستگاهی و برنامه‌ای را منوط به وصول مازاد منابع عمومی این قانون نسبت به ارقام مصوب (به‌ویژه منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز)، اصلاحات ساختاری و همچنین برداشت مجاز از صندوق توسعه ملی کرده است. لذا فرضاً در لایحه مزبور نحوه توزیع ۲۰۰ هزار میلیارد ریال از محل درآمدهای مازاد خود به حدود ۲۰ دستگاه و یک ردیف برنامه (متفرقه) از حوزه دین و تبلیغ را منوط به وصول مازاد درآمدهای نفتی و برداشت مازاد از صندوق توسعه ملی کرده بود. در آن زمان پیش‌بینی می‌شد با توجه به کاهش فروش نفت و میعانات به‌دلیل تحریم‌ها، بیش برآورد دولت در لایحه منجر به کسری بودجه شده و نه تنها دولت در تخصیص اعتبارات برآوردی دچار مشکل شود بلکه درآمد مازادی نیز حاصل نشود تا اعتبار ۲۰ دستگاه فرهنگی و دینی را به‌طور کامل تخصیص کند. همچنین برخی از دستگاه‌های فرهنگی و دینی-تبلیغی بخش عمده‌ای از اعتبارات خود را در فصل پنجم اعتبارات هزینه‌ای یعنی کمک‌های بلاعوض مصرف می‌کنند. این

دستگاه‌ها شامل شورای عالی حوزه‌های علمیه، شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، وزارت ورزش و جوانان، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان اوقاف و امور خیریه، سازمان تبلیغات اسلامی، کمیته ملی پارالمپیک ایران، کمیته ملی المپیک ایران می‌باشند که بیش از ۵۰ درصد از اعتبارات هزینه‌ای آنها در فصل کمک‌های بلاعوض توزیع و مصرف می‌شود. به‌طور معمول در هنگام کسری بودجه دولت از تخصیص اعتبارات این فصل از دستگاه‌های فرهنگی می‌کاهد و با توجه به اینکه برخی از این دستگاه‌ها ماهیتاً امور و وظایف خود را از طریق برون‌سپاری به انجام می‌رسانند لذا در صورت کاهش تخصیص در تحقق اهداف خود بازمی‌مانند. با این وصف پیشنهاد می‌شود به‌منظور جلوگیری از کاهش تخصیص اعتبارات دستگاه‌های فرهنگی، حکم قانونی مبنی بر الزام دولت به تخصیص ۱۰۰ درصدی اعتبار برنامه‌های مندرج ذیل دستگاه‌های فرهنگی پیش‌بینی شود.

به‌طور خلاصه منابع جدید برای افزایش سهم اعتبارات امور فرهنگی به قرار ذیل است:

- از محل تخصیص بخشی از سهم دولت در سود شرکت‌های دولتی سودده و فاقد زیان انباشته،
- از محل افزایش مالیات بر ارزش افزوده در مناطق آزاد و تخصیص مازاد درآمد حاصله،
- از محل فروش اموال و املاک مازاد دستگاه‌ها بالاتر از سقف تعیین شده در تبصره‌ها و تخصیص مازاد درآمد حاصله،
- از محل تأدیه بخشی از دیون دولت به دستگاه‌های فرهنگی به شرط جذب مشارکت مردمی (خصوصاً وقف)،
- در کشور حدود ۲۵ میلیون مشترک برق وجود دارد (به‌استثنای برق روستایی) که می‌توان ماهیانه ۱۰۰۰۰ ریال به‌عنوان عوارض مازاد از آنها اخذ کرد. می‌توان از مشترکان پرمصرف عوارض بیشتری نیز دریافت کرد (موضوع ردیف درآمدی ۱۶۰۱۷۵)،
- درآمد حاصل از افزایش ۱۰ ریال به قیمت هر پیامک موضوع بند «ی» تبصره «۶» به ۵۰ ریال افزایش یابد،
- ۱ درصد عوارض بر واردات که با نرخ ارز ترجیحی نیز محاسبه شده است می‌تواند به ۵ درصد افزایش یابد (موضوع ردیف درآمدی ۱۱۰۴۰۵)،
- ۳۰ درصد به حقوق ورودی کالاهای غیرضرور اضافه شود (موضوع ردیف درآمدی ۱۱۰۴۰۱)،
- عوارض واردات کالاها و محصولات فرهنگ به میزان ۴۴ درصد افزایش یابد (موضوع ردیف درآمدی ۱۶۰۱۴۵)،
- عوارض ورود کالا و خدمات مناطق آزاد افزایش یافته و ۱۰ درصد تعیین شود (موضوع ردیف درآمدی ۱۶۰۱۷۴)،
- عوارض حاصل از اخذ ۱۰ درصد درآمد از طریق عرضه برخط بازی‌های خارجی شامل بازی‌های قابل اجرا در تلفن همراه، نمایشگر هوشمند، رایانه‌ای شخصی، کنسولی و تحت مرورگر به ۶۰ درصد افزایش یابد (موضوع ردیف درآمدی ۱۶۰۱۷۸)،
- مالیات شماره‌گذاری خودرو به میزان ۱۰۰ درصد افزایش یابد (موضوع ردیف درآمدی ۱۱۰۵۰۸)،

• از سایر محل‌هایی نظیر افزایش عوارض بر افزایش عوارض بیمه شخص ثالث، افزایش عوارض و حقوق گمرکی بر واردات نوشیدنی‌های وارداتی و گازدار و کالاهای آسیب‌رسان به سلامت، افزایش عوارض لوازم آرایشی، سیگار و دخانیات و تراکنش‌های بانکی و غیره و تخصیص مازاد درآمد حاصله.

بررسی تبصره‌های مرتبط با دین و فرهنگ در ماده‌واحد

با وجود احکام متعدد در اسناد قانونی فرادستی (از جمله قانون اساسی و برنامه ششم توسعه تا قوانین عادی نظیر قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)) در خصوص حوزه‌های مختلف فرهنگی و دینی، تبعاً می‌بایست مهم‌ترین سند سالیانه مالی دولت براساس تکالیف مندرج در آنها تدوین شود، با این حال در بررسی تبصره‌های ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کمتر ردپایی از پرداختن به احکام مهم بخش دین و فرهنگ دیده می‌شود. البته موضوع در حاشیه بودن امور فرهنگ در تبصره‌های قوانین بودجه سنوات گذشته نیز مشاهده می‌شود. این در حالی است که ظرفیت‌های متعددی در تبصره‌های لایحه وجود دارد که بدون اضافه شدن به بار مالی دولت یا کم شدن از منابع درآمدی آن، می‌توان به تکالیف قانونی حوزه فرهنگ جامه عمل پوشاند. با این رویکرد در بررسی تبصره‌های ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ در خصوص حوزه دین و تبلیغ و نیز فرهنگ و هنر پیشنهادهایی مطرح است که در ادامه پیرامون آنها اظهار نظر می‌شود:

۱. بندهای «د»، «ه»، «و»، «ز»، «ح»، «ط» و «ل» تبصره «۹»

بند «د»- به وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اجازه داده می‌شود به منظور ساماندهی و بهینه‌سازی کاربری بخشی از املاک و فضاهای آموزشی، ورزشی و تربیتی خود و با رعایت ملاحظات آموزشی و تربیتی، نسبت به احداث، بازسازی و بهره‌برداری از آنها اقدام کند...

بند «ه»- در راستای اجرای بند «ج» ماده (۷۰) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر حمایت از پژوهش‌های تقاضامحور، کلیه دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری که از اعتبارات برنامه (پژوهش‌های کاربردی) استفاده می‌کنند، مکلفند حداقل معادل ۱۰ درصد این اعتبارات را با اعلام فراخوان در موضوعات مورد نیاز خود، از طریق پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و پارک‌های علم و فناوری هزینه کنند.

بند «و»- به منظور ارتقای شاخص‌های علمی، پژوهشی، فناوری، مهارتی و همچنین گردشگری اعتبارات قانون استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته مصوب ۱۳۹۳/۷/۳۰ با اصلاحات و الحاقات بعدی قابل اختصاص به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی، پارک‌های علم و فناوری و مراکز

آموزش فنی و حرفه‌ای، جهاد دانشگاهی و گردشگری مستقر در استان نیز است.

بند «ز» - در راستای اجرای بند «ب» ماده (۷۰) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر اختصاص یک درصد از اعتبارات هزینه‌ای تخصیص یافته به دستگاه‌های اجرایی (به استثنای فصول ۱ و ۶) به امور پژوهشی و توسعه فناوری، شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان مجاز است اعتبارات موضوع این ماده را از سرجمع اعتبارات هزینه‌ای استان مندرج در جدول ۱۰ این قانون کسر کند و با هماهنگی دستگاه‌های اجرایی استانی و براساس اولویت‌ها و سیاست‌های پژوهشی مصوب و نیازهای استان و در چارچوب دستورالعمل ابلاغی سازمان برنامه و بودجه کشور که با هماهنگی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تدوین می‌شود، برای امور پژوهشی و توسعه فناوری به دستگاه‌های اجرایی استانی تعیین شده توسط آن شورا از جمله جهاد دانشگاهی اختصاص دهد.

بند «ح» - شرکت‌ها، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت مندرج در پیوست شماره (۳) این قانون، مکلفند در اجرای تکالیف قانونی مربوط، حداقل چهار درصد از هزینه امور پژوهشی خود مندرج در آن پیوست را در مقاطع سه ماهه به میزان بیست و پنج درصد، به حساب خاصی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز کنند تا در راستای حل مسائل و مشکلات خود از طریق توافقنامه با دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی اعم از دولتی و غیردولتی و جهاد دانشگاهی و در قالب طرح (پروژه)‌های کاربردی، عناوین پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی، طرح (پروژه)‌های پسادکتری و طرح (پروژه)‌های تحقیقاتی دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی غیرشاغل به مصرف برسانند ...

بند «ط» - در راستای تحقق ماده (۷۸) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) و در جهت اجرای اصل سی‌ام قانون اساسی، آستان قدس رضوی و آن دسته از مؤسسات و بنگاه‌های اقتصادی زیرمجموعه نیروهای مسلح و ستاد اجرایی فرمان حضرت امام (ره) به استثنای مواردی که اذن ولی فقیه مبنی بر عدم پرداخت مالیات و یا نحوه تسویه آن را دارند، موظفند نسبت به واریز مالیات خود به خزانه موضوع ردیف ۱۱۰۱۱۲ اقدام کنند. معادل درآمد واریزی از محل ردیف‌های مربوط، به منظور توسعه عدالت آموزشی، نوسازی، مقاوم‌سازی و خرید تجهیزات برای مدارس روستایی و مناطق محروم و خوابگاه‌های دانش‌آموزی کمیته امداد امام خمینی (ره) در اختیار وزارت آموزش و پرورش قرار می‌گیرد.

بند «ل» - به منظور ارتقای شاخص‌های علمی، پژوهشی، فناوری و مهارتی، درآمدهای اختصاصی دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزش عالی وابسته به وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، پارک‌های علم و فناوری و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای وابسته به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و جهاد دانشگاهی از شمول حکم اعتبارات موضوع قانون استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته مستثنی هستند.

اظهار نظر کارشناسی و پیشنهاد

در راستای تحقق عدالت آموزشی منطبق بر منویات مقام معظم رهبری و تأکیدات اصل سی‌ام قانون اساسی و از آنجاکه حوزه‌های علمیه کشور، ماهیتاً رسالت آموزشی و تربیتی در عرصه‌های دینی دارند و همانند دانشگاه‌ها، نهاد تعلیم و تربیت هستند و اهداف، وظایف و کارکردهای آنها در منظومه علمی جمهوری اسلامی ایران، قابل ترسیم است و از سویی وفق حکم مندرج در مفاد ماده (۵۹) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳، خصوصاً بند «ب» که به برخورداری حوزه‌های علمیه و مراکز خدمات حوزه‌های علمیه از تسهیلات، مزایا و امکاناتی که برای مراکز آموزشی و پژوهشی تعیین شده (یا می‌شود)، تأکید دارد و نیز مبتنی بر بند «الف» ماده مزبور که دولت را مکلف کرده تا برنامه احداث مراکز و مدارس علمیه را در قوانین بودجه سنواتی ذیل فصل آموزش درج و اعتبارات مربوطه را پیش‌بینی کند؛ لذا مقتضی است امکانات، مزایا و ظرفیت‌هایی که در تبصره‌های متعدد خصوصاً بندهای مندرج ذیل تبصره «۹»، برای دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزشی و پژوهشی و پارک‌های علم و فناوری لحاظ شده، به حوزه‌های علمیه نیز تسری یابد. والا به جهت مغایرت با قانون برنامه ششم توسعه، نیاز به رأی دوسوم نمایندگان خواهد داشت؛ چراکه طبق ماده (۱۲۲) قانون برنامه ششم توسعه، قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، بخشی از قانون برنامه ششم است. همچنین طبق حکم بند «ب» ماده (۳۷) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مبنی بر پشتیبانی از مراکز تحقیقاتی و آموزشی حوزوی از طریق شورای عالی حوزه‌های علمیه و دانشگاهی، تشکل‌های اجتماعی- فرهنگی مردم‌نهاد در زمینه اسلام‌شناسی، شیعه‌شناسی، ایران‌شناسی و اندیشه‌های انقلاب اسلامی و شخصیت‌ها و نهادها و مجامع تقریبی و همچنین گسترش شبکه‌های مجازی بین‌المللی و فعالیت‌های رسانه‌ای و هنری با ساماندهی مادی و معنوی و توسعه سرمایه انسانی و مقابله با جبهه معاند نظام اسلامی و نیز مطابق با بند «ج» ماده (۶۴) قانون برنامه ششم توسعه که اذعان می‌دارد دولت مجاز است به منظور پیشسازی در اقتصاد دانش‌بنیان و افزایش تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش‌بنیان سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، برای توسعه و انتشار فناوری و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان مطابق قانون بودجه سنواتی نسبت به حمایت مالی از پژوهش‌های تقاضامحور مشترک با دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری و حوزه‌های علمیه در موارد ناظر به حل مشکلات کشور، مشروط به اینکه حداقل ۵۱ درصد از هزینه‌های آن را کارفرما و یا بهره‌بردار تأمین و تعهد کرده باشد، می‌بایست اقدامات لازم در قوانین بودجه سنواتی انجام پذیرد لذا در جهت نیل به احکام مزبور پیشنهاد می‌شود:

- در بند «د» به‌منظور بهره‌برداری حوزه‌های علمیه از تغییر کاربری پس از عبارت «وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی» عبارت «و مراکز

مدیریت حوزه‌های علمیه» نیز اضافه شود. همچنین پس از عبارت «تغییر کاربری موضوع این بند به ترتیب به پیشنهاد شورای آموزش و پرورش استان و همچنین هیئت امنای هر دانشگاه» عبارت «و مدارس علمیه» نیز اضافه شود.^۱

• در بند «ه» در جهت حمایت از پژوهش‌های تقاضامحور کلیه دستگاه‌های اجرایی پس از عبارت «از طریق پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و پارک‌های علم و فناوری» عبارت «و حوزه‌های علمیه» نیز اضافه شود. همچنین پس از عبارت «حداقل معادل ده درصد (۱۰٪) این اعتبارات را با اعلام فراخوان در موضوعات مورد نیاز خود» عبارت «و مطابق نقشه جامع علمی و فرهنگی کشور» اضافه شود.

• در بند «و» به منظور استفاده از اعتبارات قانون استفاده متوازن از امکانات کشور پس از عبارت «قابل اختصاص به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی، پارک‌های علم و فناوری و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای، جهاد دانشگاهی» عبارت «و حوزه‌های علمیه» نیز اضافه شود.

• در بند «ز» در جهت بهره‌برداری از ۱ درصد از اعتبارات هزینه‌ای تخصیص یافته به دستگاه‌های اجرایی به امور پژوهشی و توسعه فناوری، شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان و در تعیین اولویت‌ها و سیاست‌های پژوهشی، پس از عبارت «با هماهنگی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی» عبارت «شورای عالی حوزه‌های علمیه» اضافه شود. حکم به منتشر کردن اطلاعات هزینه‌کرد ذیل این بند، به‌رغم مفید بودن، برای شفافیت کافی نبوده و باید بر در دسترس عموم قرار گرفتن این اطلاعات تصریح شود.

• در بند «ح»^۲ مقتضی است همانند دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و جهاد دانشگاهی که مجازند از طریق توافقنامه با شرکت‌ها، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت از درآمد حاصله منتفع شوند، نهادهای مرتبط با حوزه‌های علمیه نیز تحت شمول قرار گیرند. خصوصاً اینکه نظام بانکی و برخی مؤسسات انتفاعی در راستای تحقق بانکداری بدون ربا نیاز به تحقیق و پژوهش فقهی در این زمینه دارند، لذا پس از عبارت «از طریق توافقنامه با دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی اعم از دولتی و غیردولتی و جهاد دانشگاهی» عبارت «مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه» نیز اضافه

۱. اطلاق بند «د» در مقام اصلاح قانون دائمی است و به دلیل ماهیت غیربودجه‌ای آن، مغایر با اصل پنجاه و دوم قانون اساسی است. مطابق قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۷۴ با اصلاحات بعدی آن، تغییر کاربری اراضی زراعی و باغی منوط به جلب نظر کمیسیون مذکور در آن قانون می‌باشد که در لایحه بودجه ترتیبات دیگری برخلاف قانون دائمی کشور پیش‌بینی شده است. لذا از این جهت که اگر به هر صورت بند مزبور مورد اصرار واقع شود، اصلاحات مد نظر در گزارش مورد توجه قرار گرفته باشد. همچنین معافیت از پرداخت مخارج شهرداری بدون تأمین منابع آن، موجب لطمه به انجام وظایف شهرداری می‌شود که این امر با اصل چهل مغایرت دارد. از سویی قانونگذار وظایفی برعهده شهرداری قرار می‌دهد و از سویی دیگر در قوانین متعددی، نهادهای مختلف را از پرداخت هزینه‌های مربوطه معاف می‌کند که موجب اخلاف در انجام وظایف شهرداری‌ها می‌شود. این امر با نظام اداری صحیح موضوع بند «۱۰» اصل سوم مطابقت ندارد. لذا از این جهت که اگر به هر صورت بند مزبور مورد اصرار واقع شود، اصلاحات مدنظر در گزارش مورد توجه قرار گرفته باشد.

۲. در حالت کلی مفاد این بند علاوه بر مغایرت با نظام اداری صحیح موضوع بند «۱۰» اصل سوم، موجب انحراف بودجه پژوهشی و عدم تحقق اهداف و تکالیف مندرج در قانون برنامه ششم (نظیر بند «ب» ماده (۶۴)) می‌شود. همچنین در حکم ذیل این بند، تصریح بر اینکه «و سایر موارد» به موجب آیین‌نامه اجرایی مصوب هیئت وزیران تعیین می‌شود، به دلیل فقدان صابحه مشخص قانونی، با اصل هشتاد و پنجم شائبه مغایرت دارد.

شود. همچنین در انتهای این بند پس از عبارت «طرح (پروژه)های تحقیقاتی دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی غیرشاغل» عبارت «طلاب حوزه‌های علمیه» اضافه شود. ضمناً در همه مفاد باقی‌مانده این بند نیز «مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه» پس از «دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی» الحاق شود.

- در بند «ط» پس از عبارت «خوابگاه‌های دانش‌آموزی کمیته امداد امام خمینی (ره)» عبارت «و مدارس علمیه و خوابگاه‌های طلاب» و نیز پس از عبارت «در اختیار وزارت آموزش و پرورش» عبارت «و مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه» اضافه شود.
- در بند «ط» پس از عبارت «به‌منظور ارتقای شاخص‌های علمی، پژوهشی، فناوری و مهارتی،» عبارت «منابع حوزه‌های علمیه و» اضافه شود.

۲. جزء «۴» بند «ب» و بند «ز» تبصره «۸»

جزء «۴» بند «ب»- وزارت راه و شهرسازی مکلف است زمین مورد نیاز برای احداث مدرسه، پاسگاه، پایگاه بسیج، مسجد، مراکز بهداشتی و درمانی، ورزشگاه و سایر مراکز اداری و خدماتی مورد نیاز را به‌صورت رایگان در اختیار دستگاه‌های دولتی ذی‌ربط در طرح‌های مسکن مهر قرار دهد.

بند «ز»- برای ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی و عشایری، بهسازی محیط اسکان حاشیه شهرها و بافت‌های فرسوده، تأمین زیرساخت و بنای حداقل خدمات عمومی اعم از مدرسه، مسجد، کتابخانه، روشنایی محیط، پایگاه بسیج، پاسگاه در مناطق خارج از حریم شهرها و روستاها، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موظفند معادل سهم جمعیت ساکن در این مناطق از کل جمعیت هر استان را براساس آیین‌نامه اجرایی که تصویب هیئت وزیران می‌رسد از محل عوارض جزء «۱» بند «ب» ماده (۶) قانون برنامه ششم توسعه صرف بهسازی مناطق فوق در همان استان نمایند.

اظہار نظر کارشناسی و پیشنهاد

وفق جزء «۲» بند «ت» ماده (۳۷) قانون احکام دائمی توسعه، واگذاری فضاهای بلااستفاده دولتی در مناطق مختلف کشور به حوزه‌ها براساس نیاز حوزه‌های علمیه مطابق ضوابط ماده (۶۹) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، از احکامی است که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و حتی در سنوات گذشته نیز در این خصوص تکلیفی مشخص نشده است. با اینکه پیرامون واگذاری فضاهای مورد نیاز برای احداث مدرسه، پاسگاه، پایگاه بسیج، مسجد، مراکز بهداشتی و درمانی، ورزشگاه و سایر مراکز اداری و خدماتی تدابیری در ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ اتخاذ شده با این حال این حکم مهم درباره حوزه‌های علمیه مورد غفلت واقع شده است. همچنین طبق حکم بند «الف» ماده (۵۹) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، به‌منظور توسعه و پیشرفت حوزه‌های علمیه با رعایت معماری اسلامی و ایرانی در سراسر کشور می‌بایست، طرح جامع توسعه فضای فیزیکی حوزه‌های

علمیه در سراسر کشور بالاخص در مناطقی از کشور که فاقد حوزه بوده و امکان راه‌اندازی و توسعه آن وجود دارد (به پیشنهاد مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه) مورد پیگیری قرار گیرد. با اینکه ذیل جز «۴» بند «ب» و بند «ز» تبصره «۸» ظرفیتی پیرامون پرداختن به این حکم وجود دارد، لکن در مورد ایجاد یا بهسازی زیرساخت‌های حوزه‌های علمیه تکلیفی تعیین نشده است.

همچنین براساس م‌صوبه مورخ ۱۳۸۹/۳/۱۰ شورای عالی شهرسازی و معماری حداقل سرانه استاندارد و مطلوب فضای فرهنگی برای هر نفر ۰/۲ متر مربع معادل ۲۰۰۰ سانتیمتر مربع است. به استناد دستورالعمل اجرای بودجه ابلاغی سازمان برنامه و بودجه کشور در مورخ ۱۳۹۹/۴/۸ سرانه فضای فرهنگی به‌ازای هر نفر جمعیت و بر مبنای آخرین سرشماری جمعیت (سال ۱۳۹۵) ۰/۱۲ متر مربع است. در حال حاضر متراژ فضای فرهنگی — هنری وابسته به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ادارات کل استانی شامل (مجمع‌های فرهنگی و هنری، تالار فرهنگ و هنر، فرهنگ‌سرا، موزه هنرهای معاصر، خانه فرهنگ و خانه تئاتر)، در حال بهره‌برداری (۱۰۸۰،۱۲۵ متر مربع) و در حال ساخت (۷۹۹،۲۴۲ متر مربع)، که جمعاً ۱،۸۷۹،۳۶۷ متر مربع است که آمار قابل تأمل است.

لذا پیشنهاد می‌شود:

- در جزء «۴» بند «ب» پس از عبارت «زمین مورد نیاز برای احداث مدرسه، پاسگاه، پایگاه بسیج، مسجد، مراکز بهداشتی و درمانی، ورزشگاه» عبارت «حوزه‌های علمیه» نیز اضافه شود.
- در بند «ز»^۱ پس از عبارت «تأمین زیرساخت و بنای حداقل خدمات عمومی اعم از مدرسه، مسجد، کتابخانه، روشنایی محیط، پایگاه بسیج، پاسگاه در مناطق خارج از حریم شهرها و روستاها» عبارت، «حوزه‌های علمیه در مناطق کم برخوردار متناسب با جمعیت» نیز اضافه شود.

۳. بند «ط» تبصره «۹»

در راستای تحقق ماده (۷۸) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) و در جهت اجرای اصل سی‌ام قانون اساسی، آستان قدس رضوی و آن دسته از مؤسسات و بنگاه‌های اقتصادی زیرمجموعه نیروهای مسلح و ستاد اجرایی فرمان حضرت امام (ره) به‌استثنای مواردی که اذن ولی فقیه مبنی بر عدم پرداخت مالیات و یا نحوه تسویه آن را دارند، موظفند نسبت به واریز مالیات خود به خزانه موضوع ردیف ۱۱۰۱۱۲ اقدام کنند. معادل درآمد واریزی از محل ردیف‌های مربوط، به‌منظور توسعه عدالت آموزشی، نوسازی، مقاوم‌سازی و خرید تجهیزات برای مدارس روستایی و مناطق محروم و خوابگاه‌های دانش‌آموزی کمیته امداد امام خمینی (ره) در اختیار وزارت آموزش و پرورش قرار می‌گیرد.

۱. به هر صورت در فرض اصرار بر بند مزبور مقتضی است اصلاحات مدنظر در گزارش مورد توجه قرار گرفته باشد.

اظهار نظر کارشناسی و پیشنهاد

از آنجاکه برخی از زیرمجموعه‌های آستان قدس رضوی در حکم موقوفه بوده و قانوناً و شرعاً نمی‌توان از موقوفه مالیات دریافت کرد و باید صد درصد عواید آن در راستای نظر واقف خرج شود، لذا مالیات‌هایی که از شرکت‌های موقوفه آستان گرفته می‌شود در مسیر همان موردی که واقف خواسته است، خرج شود یا اگر مطلق باشد خرج توسعه آستان قدس گردد. همچنین برخی از مؤسسات آستان در حکم مؤسسه فرهنگی تلقی شده لذا پیشنهاد می‌شود در تبصره مزبور اولاً مشخص شود که مالیات اخذ شده از بابت فعالیت اقتصادی مؤسسات و شرکت‌های وقفی در راستای نظر واقف هزینه شود و در ثانی بخشی از درآمد واریزی از محل فعالیت آستان قدس رضوی در همان حوزه‌های دینی و تبلیغی اختصاص یابد و مصرف شود.^۱

همچنین شایان ذکر است طبق اعلام رسمی نهاد کتابخانه‌های عمومی، به منظور روزآمدسازی مواد اطلاعاتی کتابخانه‌های عمومی (کتب و نشریه و غیره) ضروری است سالیانه حداقل هزار جلد کتاب جدید مطابق با نیازهای جامعه به هر باب کتابخانه عمومی اضافه شود؛ لکن طبق اعلام نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور به دلیل کمبود منابع اعتباری، خرید و تهیه کتاب برای کتابخانه‌های عمومی کشور از سال ۱۳۹۷ متوقف شده است. به رغم نقش محوری آن نهاد در تأمین مواد مطالعاتی کتابخانه‌ها با نگاهی اجمالی به لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نمایان می‌شود که اعتبار پیش‌بینی شده برای تأمین مواد مطالعاتی مورد نیاز کتابخانه‌های عمومی ناکافی است. از این رو ضرورت دارد در راستای توسعه و ترویج فرهنگ کتابخوانی در جامعه، اعتبارات لازم برای تهیه مواد مطالعاتی در اختیار دستگاه متولی امر کتابخوانی گذاشته شود. لذا پیشنهاد می‌شود به منظور خرید منابع و مواد اطلاعاتی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور بخشی از درآمد مالیات شرکت‌ها و مؤسسات وابسته به آستان قدس رضوی با شماره طبقه‌بندی ۱۱۰۱۱۱ در جدول ۳ پیوست ۲ مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ به سرجمع اعتبارات این نهاد (۱۱۵۸۰۰) از محل منابع جدید پیش‌بینی شده در این گزارش، اضافه شود.

۴. بند «ع» تبصره «۵»

به دولت اجازه داده می‌شود مبلغ بیست هزار میلیارد اوراق مالی اسلامی منتشر کند، تا جهت احداث، تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی، پرورشی و ورزشی وزارت آموزش و پرورش (سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور) به مصرف برسد. این اوراق خارج از سقف پیش‌بینی شده در جدول ۴ ماده (۷) قانون برنامه ششم توسعه بوده و براساس ابلاغ اعتبار و تخصیص‌های صادره به مصرف می‌رسد.

۱. حکم بند «۳» ماده (۲) قانون مالیات‌های مستقیم.

اظهار نظر کارشناسی و پیشنهاد

فراهم کردن دسترسی همگان به کتابخانه‌های عمومی از اهداف اصلی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور و حسب قانون از وظایف کلیدی این نهاد است. به‌علاوه به استناد ماده (۳) سند نهضت مطالعه مفید (مصوب جلسه ۶۷۳ مورخ ۱۳۸۹/۸/۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی) فضاهای کتابخانه‌های عمومی باید به میزان هشت مترمربع به‌ازای هر صد هزار نفر جمعیت افزایش یابد. در این راستا نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور حسب نیاز و با بهره‌گیری از منابع دولتی و غیردولتی، پروژه‌های متعددی را طی سنوات اخیر در سراسر کشور آغاز کرده که در مراحل مختلف پیشرفت فیزیکی قرار دارند. این در حالی است که در سال‌های گذشته خرید و جایگزینی منابع اطلاعاتی عمومی به‌دلیل محدودیت منابع مالی این نهاد متوقف شده و عمده منابع صرف پرداخت حقوق و مزایای کارکنان و نیز نگهداشت کتابخانه‌های عمومی موجود شده است. لذا به‌منظور دسترسی بیشتر جامعه به فضای کتابخوانی و منابع اطلاعاتی، پیشنهاد می‌شود در بند «ع» تبصره «۵» ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، نهاد کتابخانه‌های عمومی نیز به دایره شمول اضافه شود:

پس از عبارت «جهت احداث، تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی، پرورشی و ورزشی وزارت آموزش و پرورش (سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور)» عبارت «و نهاد کتابخانه‌های عمومی جهت احداث، تکمیل و تجهیز فضای کتابخانه‌ای» اضافه شود.^۱

۵. بند «ی» تبصره «۹»

کلیه واحدهای آموزشی دولتی وزارت آموزش و پرورش از پرداخت هزینه‌های آب، برق و گاز (در صورت رعایت الگوی مصرف) معاف هستند. سقف الگوی مصرف به روز شده طی دستورالعملی توسط وزارتخانه‌های نفت، نیرو و آموزش و پرورش و سازمان برنامه و بودجه کشور حداکثر تا سه ماه تهیه و ابلاغ می‌شود.^۲

اظهار نظر کارشناسی و پیشنهاد

خدمات کتابخانه‌های عمومی عام‌المنفعه بوده و موجب افزایش منافع اجتماعی می‌شود. در این راستا، بهره‌مندی از کتابخانه‌های عمومی جزو حقوق بدیهی افراد جامعه است. از این رو دولت موظف است اسباب و لوازم دسترسی به خدمات کتابخانه‌های عمومی را برای عموم در همه نقاط کشور فراهم کند. لکن با توجه به اینکه منابع قانونی نهاد کتابخانه‌ها به زحمت تکافوی هزینه‌های ضروری را می‌دهد لذا در این

۱. البته در کل حکم ذیل این بند به جهت اصلاح قانون برنامه ششم توسعه، نیاز به رأی دوسوم نمایندگان دارد.
 ۲. حکم این ماده از حیث ارجاع امر به شخص غیرمسئول از مصادیق نظام اداری ناصحیح بوده و در نتیجه با بند «۱۰» اصل سوم مغایر به نظر می‌رسد. تأمین آب و برق در مسئولیت وزارت نیرو است؛ لذا مشارکت وزارت نفت در این امر ناصحیح است. همچنین تأمین گاز در مسئولیت وزارت نفت است و مشارکت وزارت نیرو در این حوزه نایجاست. همچنین تجویز مداخله وزارت آموزش و پرورش در تعیین سقف الگوی مصرف در این بند، اصلاح حکم بند تبصره ماده (۱۸) قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی است.

شرایط تأمین بخشی از هزینه‌های اداره کتابخانه‌های عمومی می‌تواند کمک بزرگی به استمرار فعالیت آنها باشد. از آنجاکه هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر آب، برق و گاز مصرفی از جمله هزینه‌های مستمر کتابخانه‌های عمومی است، جبران آنها به تداوم خدمات‌دهی آنها به‌ویژه در مناطق کم‌برخوردار و محروم کمک می‌کند. قابل توجه اینکه بنابر اعلام نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، کمبود منابع مالی باعث شده بخشی از کتابخانه‌ها به سبب عدم پرداخت هزینه ضروری آب، برق و گاز به ادارات ذی‌ربط، بدهکار شده و با قطعی انشعاب روبه‌رو شوند. این موضوع برای کتابخانه‌های روستایی که فاقد منابع غیردولتی هستند وضعیت سخت‌تری را به‌وجود آورده است. لذا پیشنهاد می‌گردد:

- پس از عبارت «کلیه واحدهای آموزشی دولتی وزارت آموزش و پرورش» عبارت «و کتابخانه‌های عمومی تحت اداره مستقیم نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور» اضافه شود.
- پس از عبارت «وزارتخانه‌های نفت، نیرو و آموزش و پرورش» عبارت «نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور» اضافه شود.

همچنین از جمله فعالیت‌های سازمان تبلیغات اسلامی در دو دهه اخیر اداره و گسترش فعالیت‌های مرتبط با «مدارس علوم و معارف اسلامی» است که برای پوشش خلأهای هزینه‌ای این بخش لازم است، بند «ج» به‌صورت زیر تغییر یابد:

- پس از عبارت «کلیه واحدهای آموزشی دولتی وزارت آموزش و پرورش» عبارت «مدارس علوم و معارف اسلامی صدرا وابسته به سازمان تبلیغات اسلامی» اضافه شود.

۶. بند «ج» تبصره «۷» و بند «ی» تبصره «۶»

بند «ج» تبصره «۷» - وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است درآمدهای حاصل از صدور مجوز توزیع دخانیات و حق انحصار دریافتی بابت واردات و تولید محصولات دخانی طی سال ۱۴۰۰ را به حساب درآمد عمومی نزد خزانه‌داری کل کشور موضوع ردیف ۱۳۰۴۲۱ جدول ۵ این قانون واریز کند.

بند «ی» تبصره «۶» - کارور (اپراتور)های ارائه‌دهنده خدمات مخابراتی، علاوه بر قیمت هر پیامک مبلغ ده ریال از استفاده‌کنندگان خدمات مزبور دریافت و به حساب درآمد عمومی ردیف ۱۶۰۱۵۴ نزد خزانه‌داری کل کشور واریز کنند. درآمد حاصله متناسب با وصول تا سقف هزار میلیارد ریال جهت اجرای مواد (۵) و (۸) قانون حمایت از حقوق معلولان مصوب ۱۳۹۶/۱۲/۲۰ و ساماندهی کودکان کار و خیابانی در اختیار سازمان بهزیستی ردیف ۱۳۱۵۰۰ قرار می‌گیرد.

اظهار نظر کارشناسی و پیشنهاد

به دلیل اینکه نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور نهاد اصلی متولی توسعه مطالعه و کتابخوانی در کشور به حساب آمده و نیز نقش مطالعه در کاهش مصرف مواد دخانی و ارتقای سطح سلامت شهروندان، لذا پیشنهاد می‌شود به منظور دسترسی بیشتر جامعه به منابع اطلاعاتی و فکری، علاوه بر سقف اعتبار پیش‌بینی شده نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور در فعالیت خرید، جایگزینی و وجین کتب، نشریه و سایر منابع اطلاعاتی (۱۷۰۳۰۳۴۰۰۶)، ذیل برنامه گسترش و بهسازی کتابخانه‌های عمومی (۱۷۰۳۰۳۴)، نیم درصد به درآمدهای ردیف ۱۱۰۵۱۵ با عنوان مالیات بر مصرف سیگار مندرج در پیوست ۲ لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ اضافه شود و درآمد حاصله به ذیل اعتبارات برنامه مزبور در فعالیت خرید و جایگزینی کتب و نشریات اختصاص یابد.

این موضوع می‌تواند در مورد بند «ی» تبصره «۶» و درآمد ردیف ۱۶۰۱۵۴ نیز برقرار باشد. به عبارتی به جای افزایش ۱۰ ریال به قیمت هر پیامک استفاده‌کنندگان خدمات کارور (اپراتور)‌های ارائه‌دهنده خدمات مخابراتی، ۲۰ ریال به مبلغ آن اضافه شده و مازاد درآمد حاصله به فعالیت حمایت از راه‌اندازی کتابخانه‌های دیجیتال (رقومی) (۱۷۰۳۰۳۴۰۰۸) ذیل برنامه گسترش و بهسازی کتابخانه‌های عمومی (۱۷۰۳۰۳۴) اختصاص یابد.

۷. تنفیذ حکم بند «م» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۳۹۸ به لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

بند «م» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۳۹۸ اذعان می‌دارد: «وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است ۱۰ درصد بهای بلیط اجرای صحنه‌ای (کنسرت) در تهران و کلانشهرها را اخذ و به حساب درآمد عمومی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز کند. معادل درآمد حاصله از محل ردیف هزینه‌ای مربوط جهت ساماندهی فعالیت‌های فرهنگی و هنری، تعمیر، تجهیز و اداره مجتمع‌های فرهنگی و هنری شهرستان‌ها غیر از مراکز استان، اختصاص می‌یابد».

اظهار نظر کارشناسی و پیشنهاد

رشد و توسعه عدالت‌گرایانه همواره یکی از اهداف مهم در کشور ما محسوب می‌شود و دستیابی به آن مستلزم رشد و توسعه در همه مناطق مرتبط با آن کشور است. یکی از مهم‌ترین ابزارهای دولت برای توسعه عدالت‌گرایانه در گستره سرزمینی هر کشور، بودجه عمومی است که تحت تأثیر برآیند سیستم بودجه‌بندی کشور قرار دارد. در این بین وضع احکام مالیاتی در قوانین بودجه از راهکارهای ضروری برای رسیدن به عدالت اجتماعی به‌شمار می‌آید. در این راستا درآمد حاصل از اجرای صحنه‌ای (کنسرت) در تهران و سایر کلانشهرها به‌گونه‌ای است که شکل تجاری پیدا کرده و با ماهیت معافیت هنرمندان و فعّالان این حوزه از پرداخت عوارض و مالیات فاصله گرفته است. گرچه وفق بند «الف» ماده (۶) قانون

برنامه پنج‌ساله ششم توسعه، برقراری هرگونه تخفیف، ترجیح یا معافیت مالیاتی جدید طی سال‌های اجرای قانون برنامه ممنوع است که البته معافیت هنرمندان از این منظر معافیت مالیاتی جدید ارزیابی نمی‌شود، لکن به نظر می‌رسد با شرایط فعلی اقتصاد کشور و کمبود منابع درآمدی استمرار این‌گونه معافیت‌های مالیاتی یا بخشودگی آن با روح حاکم بر سیاست‌های برنامه توسعه مغایرت دارد. ضمن آنکه در راستای تحقق عدالت مالیاتی اخذ عوارض و یا مالیات از درآمدهای پرسود و تجاری در هر زمینه‌ای و به هر میزانی (حتی اگر سرجمع آن اندک باشد)، لازم به نظر می‌رسد. منتها با توجه به اینکه برخی عرصه‌های موسیقی مانند موسیقی سنتی، محلی یا مقامی نیازمند حمایت می‌باشند (چه کلانشهرها و چه شهرستان‌ها)، باید نوع فعالیت هنری و میزان درآمد افراد مبنای اخذ عوارض و مالیات قرار گیرد. از این منظر مقتضی است آیین‌نامه اجرایی این بند شامل سازوکارهای اخذ عوارض و یا مالیات بر درآمد، چگونگی مصرف و سایر موارد به پیشنهاد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، به تصویب هیئت وزیران برسد. بنابراین پیشنهاد می‌شود در راستای تحقق عدالت مالیاتی و اخذ عوارض از فعالیت‌های اقتصادی و نیز توسعه و تجهیز مجتمع‌های فرهنگی و هنری شهرستان‌های کم‌برخوردار، عیناً بند «م» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۳۹۸ در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ تنفیذ شود.

ضمناً عبارت «با ظرفیت بیش از ۵۰۰ نفر» پس از «اجراهای صحنه‌ای (کنسرت)» اضافه شود. همچنین عبارت «آیین‌نامه اجرایی این بند شامل سازوکار اخذ عوارض، چگونگی مصرف و سایر موارد به پیشنهاد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، پس از ابلاغ این قانون به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید» بدان اضافه شود.

۸. الحاق به جزء «۴» بند «الف» تبصره «۱۲» لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

با توجه به اینکه دولت در لوایح بودجه سال‌های اخیر تلاش کرده با نگاه حداکثری در دریافت مالیات از همه دستگاه‌ها، بنیادها و نهادهای فرهنگی و انقلابی گام بردارد و آن را صرف مناطق محروم و کم‌برخوردار کند، پیشنهاد می‌شود ایده تحقق عدالت مالیاتی مشمول همه فعالیت‌های انتفاعی شده و از طرفی به منظور حمایت از هنرمندان (خصوصاً پیشکسوتان این عرصه)، کلیه فعالیت‌های انتشاراتی و مطبوعاتی، فرهنگی و هنری دارای مجوز از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی حسب مورد مشمول مالیات‌های موضوع قانون مالیات‌های مستقیم شوند. همچنین درآمد حاصل از این محل به‌عنوان کمک به صندوق اعتباری هنر اختصاص یابد تا جهت امور بیمه‌ای و حمایتی هنرمندان (خصوصاً پیشکسوتان) و فعالان حوزه نشر و مطبوعات هزینه شود.

۱. به هر صورت در فرض اصرار بر جزء مزبور با وجود ملاحظات مربوط به اصل پنجاه‌ودوم قانون اساسی، مقتضی است امکان قانونی مدنظر در گزارش مورد توجه قرار گرفته باشد.

در راستای تحقق عدالت مالیاتی و حمایت از هنرمندان (کمک به صندوق اعتباری هنر) پیشنهاد می‌شود عبارت زیر به انتهای جزء «۴» بند «الف» تبصره «۱۲» لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ الحاق شود:

«کلیه فعالیت‌های انتشاراتی و مطبوعاتی، فرهنگی و هنری دارای مجوز از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی حسب مورد مشمول مالیات‌های موضوع قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۴ و اصلاحات بعدی آن می‌باشند».

درآمد واریزی از محل این بند پس از واریز به حسابی با همین عنوان نزد خزانه‌داری کل کشور از محل ردیف هزینه‌ای ۱۹۰۳۰۵۰ به‌عنوان کمک به صندوق اعتباری هنر اختصاص می‌یابد تا جهت امور بیمه‌ای و حمایتی هنرمندان و فعالان حوزه نشر و مطبوعات هزینه شود.

۹. بند «ز» تبصره «۶»

در سال ۱۴۰۰ به عوارض گمرکی و سود بازرگانی واردات لوازم آرایشی مجموعاً ۱۵ درصد اضافه و منابع حاصله به‌صورت ۱۰۰ درصد به ردیف درآمدی ۱۶۰۱۸۸ واریز می‌شود و معادل آن از محل ردیف هزینه‌ای ۵۳۰۰۰۰-۳۸ جدول ۹ به هیئت امنای صرفه‌جویی ارزی در معالجه بیماران اختصاص می‌یابد^۱ ...

اظهار نظر کارشناسی و پیشنهاد

مقابله با ترویج سبک زندگی غربی در ایران از جمله سرفصل‌ها و توصیه‌های اساسی در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است. همچنین در جهت تحقق اهداف مندرج در ماده (۲) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه در خصوص اعمال طرح‌های (پروژه‌های) مرتبط با مسائل محوری برنامه، دولت مکلف است وفق بند «ت» ماده مزبور در حوزه فرهنگ عمومی و سبک زندگی ایرانی - اسلامی اعتباراتی را در بودجه سالانه لحاظ کند. احکام بودجه‌ای نیز در خصوص سبک زندگی ایرانی - اسلامی در ماده (۱۰۲) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه گنجانده شده است. از این رو پیشنهاد می‌شود از آنجایی که واردات بی‌رویه لوازم آرایشی در جهت مغایرت با منویات بیانیه گام دوم انقلاب بوده و مروج سبک زندگی غربی است و با عنایت به تکالیف بودجه‌ای قانون برنامه ششم توسعه متن زیر جایگزین بند مزبور شود:

«در سال ۱۴۰۰ به عوارض گمرکی و سود بازرگانی واردات لوازم آرایشی مجموعاً ۳۰ درصد اضافه و منابع حاصله به‌صورت صددرصد به ردیف درآمدی ۱۶۰۱۸۸ واریز می‌شود و معادل ۱۵ درصد آن از محل ردیف هزینه‌ای ۵۳۰۰۰۰-۳۸ جدول شماره ۹ به هیئت امنای صرفه‌جویی ارزی در معالجه بیماران اختصاص می‌یابد تا ...

۱. در کل حکم این بند در مقام اصلاح قوانین دائمی است که به دلیل ماهیت غیربودجه‌ای آن، مغایر با اصل پنجاه و دوم قانون اساسی است. به هر صورت در فرض اصرار بر بند مزبور با وجود ملاحظات مربوط به اصل پنجاه و دوم قانون اساسی مقتضی است اصلاحات مدنظر در گزارش مورد توجه قرار گرفته باشد.

معادل ۱۵ درصد باقی مانده به صورت مساوی به ردیف‌های هزینه‌ای تأمین محتوای فرهنگی دینی در فضای مجازی و رسانه (۱۷۰۱۰۵۳)، حمایت از توسعه و الگوسازی مد و لباس اسلامی - ایرانی (۱۷۰۳۰۱۸)، ارتقای فرهنگ عمومی (۱۷۰۳۰۳۷)، سیاستگذاری در امور زنان و تحکیم خانواده (۱۷۰۳۰۳۳)، راهبری و حمایت از تحکیم خانواده (۱۷۰۳۰۶۱) اختصاص می‌یابد».

۱۰. بند «و» تبصره «۲» و جز «۱» بند «و» تبصره «۵» و تنفیذ بند «د» تبصره «۱۰» قانون بودجه

سال ۱۳۹۸

بند «و» تبصره «۲» - به منظور استمرار پرداخت‌های ناشی از متناسب‌سازی حقوق بازنشستگان و مستمری‌بگیران صندوق‌های بازنشستگی، رد بخشی از بدهی دولت به سازمان تأمین اجتماعی، تأمین بخشی از پاداش پایان خدمت کارکنان دستگاه‌های اجرایی، رتبه‌بندی معلمان، تأمین بخشی از مطالبات ایثارگران و بیمه‌های تکمیلی، تأمین پاداش پایان خدمت و ذخیره مرخصی شهدا و ایثارگران بازنشسته مشمول قانون حالت اشتغال، به دولت اجازه داده می‌شود تا سقف نهصد هزار میلیارد ریال از محل ارائه حق الامتیاز، واگذاری سهام و حقوق مالکانه، واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و طرح‌های سرمایه‌گذاری متعلق به دولت و شرکت‌های دولتی و همچنین واگذاری اموال و دارایی‌های غیرمنقول مازاد تأمین نماید. واگذاری‌ها در چهارچوب قوانین و مقررات به تأیید هیئت وزیران می‌رسد.

جز «۱» بند «و» تبصره «۵» - دولت از طریق اسناد تسویه خزانة، بدهی‌های قطعی خود به اشخاص حقیقی و حقوقی (تعاونی، خصوصی) و نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی و قرارگاه سازندگی خاتم‌الانبیاء که در چهارچوب قوانین و مقررات مربوط تا پایان سال ۱۳۹۹ ایجاد شده، با مطالبات قطعی معوق دولت از اشخاص مزبور مشروط به پرداخت ۱۵ درصد مطالبات مورد تهاتر به صورت نقدی تا مبلغ ۵۰ هزار میلیارد ریال ... تسویه کند.

اظهاری نظر کارشناسی و پیشنهاد

از آنجاکه اعتبارات عمرانی سازمان اوقاف و امور خیریه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ بیش از ۲۰ درصد کاهش داشته و به منظور رد دیون دولت به سازمان مزبور پیشنهاد می‌شود بند ذیل به تبصره‌های مزبور اضافه شود: «دولت موظف است در سال ۱۴۰۰ بخشی از بدهی‌های خود به سازمان اوقاف و امور خیریه را از محل بند «و» تبصره «۲» و جز «۱» بند «و» تبصره «۵» به عنوان رد دیون تأدیه و مابه‌ازای آن اقدامات ذیل انجام شود:

الف) کمک به احداث مساجد، مصلی‌ها و مجتمع‌های فرهنگی معادل ۵۰ درصد، منوط بر اینکه ۵۰ درصد اعتبار آن را سازمان‌های مردم‌نهاد و خیرین تأمین کنند،

ب) تأمین منابع مالی پایدار مربوط به نهادهای فرهنگی به صورت مشارکتی،

ج) صرفاً به منظور تعمیر، تجهیز، احداث و تکمیل ابنیه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هزینه گردد،
 د) وجوه و هزینه‌هایی که توسط اشخاص حقیقی و حقوقی به منظور احداث، تکمیل، تجهیز فضاها،
 حفاظت، مرمت و نگهداری از بناهای تاریخی، فرهنگی، مساجد و حوزه‌های علمیه پرداخت می‌شود، با
 تأیید سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، سازمان اوقاف و امور خیریه و شورای عالی
 حوزه‌های علمیه (حسب مورد) به عنوان هزینه‌های قابل قبول مالیاتی تلقی می‌شود.

۱۱. اصلاحیه جزء «۳» بند «ب» تبصره «۱»

در صورت افزایش عواید حاصل از جزء «۱» این بند نسبت به ردیف‌های مصوب فوق‌الذکر، بانک مرکزی
 جمهوری اسلامی ایران مکلف است منابع حاصله را به ردیف ۲۱۰۱۱۲ جدول شماره (۵) این قانون
 واریز نماید. دولت موظف است منابع حاصله را در سقف اعتبارات بودجه عمومی صرف افزایش تخصیص
 برای تکمیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این قانون به‌ویژه طرح‌های حمل‌ونقل عمومی،
 تولیدی، دولت الکترونیک، آموزش، سلامت، محیط زیست و تحقیقات با اولویت حوزه دانش‌بنیان نماید.

پیشنهاد

پس از عبارت «به‌ویژه طرح‌های حمل‌ونقل عمومی، تولیدی، دولت الکترونیک، آموزش»، عبارت
 «فرهنگ» اضافه شود.

۱۲. الحاق بند «ح» به تبصره «۲۰»

در اجرای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد و ایجاد شفافیت مالی در نحوه هزینه‌کرد اعتبارات ردیف
 کمک‌های بلاعوض ذیل فصل پنج مصارف هزینه‌ای، پیشنهاد می‌شود متن زیر به عنوان بند «ح» به
 تبصره «۲۰» الحاق گردد:

«در اجرای ماده (۳۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)
 دستگاه‌های اجرایی کمک‌کننده مکلف است در قالب توافقنامه فی‌مابین خود و اشخاص حقیقی و حقوقی
 کمک‌گیرنده، اهداف اعلام شده را قید نماید. دستگاه‌های اجرایی کمک‌کننده موظفند در صورت
 درخواست دستگاه‌های نظارتی گزارشات، اسناد و مدارک مربوطه را از اشخاص حقیقی و حقوقی
 کمک‌گیرنده، بازرس قانونی و یا حسابرس مستقل اخذ و در اختیار آنان قرار دهند»^۱.

تطبيق لايحه بودجه سال ۱۴۰۰ با اسناد بالادستی و قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه

بخش دین و مذهب به‌عنوان متولی امر تبلیغ و ترویج مبانی و شاخص‌های فرهنگ اسلامی در جامعه متشکل از نهادهای مختلف دینی است. تعامل، هماهنگی و هم‌افزایی نهادهای دینی و کمک به فعال کردن مؤثر ظرفیت سایر دستگاه‌های اجرایی کشور از طریق تقسیم کار ملی مبتنی بر اسناد بالادستی، می‌تواند به بهره‌گیری مناسب و مطلوب از قابلیت‌ها، ظرفیت‌ها و فرصت‌های موجود کشور در فرایند تبلیغ دینی منجر شده و گام مؤثری در جهت ساماندهی حوزه فرهنگ دینی و ارتقای سطح کمی و کیفی تبلیغ دینی و فرهنگ اسلامی در کشور به‌شمار رود.

در متن سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه کشور، تحقق سیاست «ارائه و ترویج سبک زندگی اسلامی- ایرانی و فرهنگ‌سازی درباره اصلاح الگوی مصرف و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی» عمده‌تاً ذیل دستگاه‌های فرهنگی و دینی قابل پیگیری است. در این باره سازمان تبلیغات اسلامی در قالب برنامه «ساماندهی و پشتیبانی از اعزام روحانیون و مبلغان دینی»، فعالیت‌هایی از طریق روحانیون مستقر در سراسر کشور در مناسبت‌های مختلف در خصوص مباحث سبک زندگی اسلامی- ایرانی، فرهنگ قناعت و اصلاح الگوی مصرف و نیز رونق تولید و تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی انجام داده و آموزش‌ها و راهکارهای لازم را به مخاطبان خود ارائه داده است. در همین راستا در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نیز اعتباری معادل ۱,۵۰۶,۰۰۰ میلیون ریال (حدود ۱۵۰ میلیارد تومان) جهت شناسایی، جذب و اعزام مبلغ و مبلغه و استقرار روحانی در مناطق مورد نیاز اختصاص یافته است.

در حوزه‌های علمیه نیز علاوه بر اینکه عمده فعالیت‌های تحصیلی و تبلیغی صورت گرفته، حول تعمیق و ترویج سبک زندگی اسلامی- ایرانی است، مباحثی مانند تبلیغ راهکارهای اصلاح الگوی مصرف و عمل به مبانی اقتصاد مقاومتی نیز مورد توجه و پیگیری این بخش قرار گرفته است. اهم اقدام‌ها و فعالیت‌های حوزه دین و تبلیغ در راستای تحقق سیاست‌های کلی، اهداف و راهبردهای این بخش به قرار ذیل است:

- فعالیت‌های فرهنگی حوزه‌های علمیه (۹,۸۲۹ میلیون ریال)،
- حمایت از فعالیت‌های تبلیغی حوزه‌های علمیه (۱۴۲,۴۷۰ میلیون ریال)،
- حمایت از گسترش فعالیت‌های فرهنگی در مساجد (۱,۳۰۰,۸۰۳ میلیون ریال)،
- گسترش فعالیت‌های فرهنگی در مساجد (۴۰۲,۰۰۰ میلیون ریال)،
- توانمندسازی اقشار تأثیرگذار دینی و انقلابی (۱,۲۹۳,۱۰۰ میلیون ریال)،
- اطلاع‌رسانی و تبلیغات دینی رسانه‌ای (۳۰۱۳۶۰ میلیون ریال)،
- تأمین محتوای فرهنگی دینی در فضای مجازی و رسانه (۷۰,۶۶۵ میلیون ریال).

در مورد جزء «۳» بند «ت» ماده (۳۷) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور دولت موظف به پشتیبانی و ارائه خدمات لازم به منظور آموزش، تربیت دانش‌آموختگان حوزوی به‌عنوان مبلغان و مربیان قرآن و عترت (ع) و مروجان فرهنگ دینی و رفع نیازهای فرهنگی و دینی جامعه اسلامی با اولویت طرح هجرت طلاب به مناطق کمتر توسعه‌یافته از طریق شورای عالی حوزه‌های علمیه است. در این زمینه حوزه‌های علمیه برنامه‌های متعددی را پیگیری می‌کنند که از آن جمله می‌توان به مواردی چون ایجاد سامانه جهت ثبت نام و ارسال مبلغان به مناطق تبلیغی، ارزیابی مبلغان و پشتیبانی علمی، فرهنگی و تبلیغی به ایشان، برگزاری دوره‌های عمومی و تخصصی تربیت مبلغ با موضوع مهارت ارتباطی و مبلغ دانش‌آموزی و دانشجویی، اعزام مبلغ ایرانی و غیرایرانی جهت پاسخگویی فقه و معارف به سراسر کشور و اعزام مبلغ تحت عنوان طرح هجرت طلاب علوم دینی به روستاها و مناطق محروم جهت انجام فعالیت‌های فرهنگی و تبلیغی، اعزام مبلغ تحت عنوان طرح امین در مدارس سراسر کشور جهت پاسخگویی به سؤالات شرعی دانش‌آموزان و غیره اشاره کرد. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ دو عنوان برنامه اصلی و مرتبط با این تکلیف ذیل دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم گنجانده شده که عبارتند از برنامه شناسایی، جذب و اعزام مبلغان دینی (۵۳۵,۱۵۵ میلیون ریال) و برنامه تأمین خدمات فرهنگی و تبلیغی مبلغان (۲,۲۵۰ میلیون ریال) که هر دو نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ رشد بیش از ۳۶ درصد داشته‌اند. با این حال به نظر می‌رسد با عنایت به نص صریح این حکم مبنی بر اهتمام در تربیت نیروی انسانی متخصص و متعهد برای پیشبرد وظایف بخش و نیز با توجه به نیاز کشور خصوصاً مناطق محروم و کمتر توسعه‌یافته به اعزام مبلغ از طریق شورای عالی حوزه‌های علمیه، مقتضی است اولاً سقف هر دو برنامه مذکور افزایش یافته و درثانی این دو برنامه ذیل سایر دفاتر و نمایندگی‌های حوزه‌های علمیه نیز توزیع گردد.

همچنین با توجه به تأکید بیانیه گام دوم انقلاب مبنی بر مقابله با ترویج سبک زندگی غربی و مطابق بند «پ» ماده (۳۷) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور دولت موظف است سند جامع سبک زندگی ایرانی - اسلامی را تهیه و اجرا کند. با وجود این تکلیف و فارغ از اینکه تدوین این سند در چه مرحله‌ای است، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ تصویری جامع از برنامه‌های مرتبط با این احکام دیده نمی‌شود. همچنین ذیل بند مزبور حمایت، پشتیبانی و تأمین اعتبار و ایجاد سازوکار لازم در اجرای سند نیز از تکالیف دولت است که در این خصوص نیز در لایحه بودجه برنامه مشخصی لحاظ نشده است.

در کل با توجه به گزارش عملکرد برنامه ششم توسعه دستگاه‌های دینی و تبلیغی در سال‌های اخیر، با اینکه ارزیابی‌ها حاکی از همسویی عملکرد دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ در راستای بسترسازی، ارتقا، تعالی و مقاوم‌سازی فرهنگ دینی و دستیابی به سیاست‌های کلی و اهداف کلان برنامه ششم توسعه داشته، لکن اگرچه اعتباراتی را پیش‌بینی کرده و تا حدی همسویی کلی میان لایحه بودجه با قانون تأیید می‌شود، با این حال دربردارنده جهش مورد انتظار قانون نیست.

در حوزه فرهنگ، عدالت در توزیع خدمات فرهنگی و لزوم تمرکززدایی از پایتخت و مراکز استان‌ها در حوزه ترویج کتابخوانی موضوعی است که در بند «ث» ماده (۹۲) قانون برنامه بر آن تأکید شده و در این زمینه تکالیف بودجه‌ای برای دولت تعیین شده است. مطابق بند مزبور دولت مکلف است تمهیدات لازم را نسبت به توسعه فرهنگ کتابخوانی با اولویت کتابخانه‌های روستایی در مناطق کمتر توسعه‌یافته، براساس طرح آمایش سرزمین و نیازهای منطقه‌ای با رویکرد تشویق و جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی در تولید کتاب و محصولات فرهنگی و سایر کالاهای فرهنگی و هنری فراهم کند و تا پایان سال اول اجرای قانون برنامه با نرخ رشد سالیانه ۵ درصد مطابق قانون بودجه سنواتی نسبت به وضعیت موجود در طول اجرای قانون برنامه اقدام نماید. از این رو می‌بایست اقدام‌های حمایتی لازم به‌منظور توسعه فرهنگ کتابخوانی و تجهیز کتابخانه‌های عمومی از طریق ارسال کتاب به کتابخانه‌های کشور، تجهیز منابع و امکانات کتابخانه‌ها همچنین معرفی کتاب و توزیع بسته‌های فرهنگی، آموزشی و کتاب و ارسال کتابخانه‌های سیار روستایی^۱ به جد توسط دولت پیگیری شود. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ اعتباراتی به این موضوعات اختصاص داده شده که به قرار ذیل است:

- برنامه توسعه نشر و ترویج کتابخوانی (۵۷۰,۱۴۰ میلیون ریال + ۱,۸۸۵,۰۰۰ میلیون ریال یارانه) (نهاد کتابخانه‌های عمومی ۲/۳ درصد، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ۹۷/۷ درصد)،
- برنامه شناسایی، گردآوری، ساماندهی، حفاظت و اشاعه کتب خطی و چاپی (۷۶,۰۰۰ میلیون ریال) (کتابخانه آیت الله مرعشی)،
- برنامه گسترش و بهسازی کتابخانه‌های عمومی (۲,۷۵۳,۷۵۰ میلیون ریال) (نهاد کتابخانه‌های عمومی).
با توجه به ردیف‌های فوق، همان‌طور که مشاهده می‌شود عمده اعتبارات نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور در ردیف گسترش و بهسازی کتابخانه‌های عمومی گنجانده شده است (کل اعتبارات نهاد کتابخانه‌های عمومی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ معادل ۳,۱۷۴,۶۳۰ میلیون ریال است). این در حالی است که به غیر از هزینه‌های جاری شامل حقوق و دستمزد، تعمیرات و تجهیزات، فناوری اطلاعات، آموزش و توانمندسازی، برآورد اعتبار مورد نیاز برای خرید مواد اطلاعاتی (کتب و نشریات)، نگهداشت کتابخانه‌ها، فعالیت‌های فرهنگی و ترویج کتابخوانی، تجهیز کتابخانه‌های جدیدالتأسیس و تکمیل پروژه‌های کتابخانه‌ای با عاملیت این نهاد بیش از ۴۰۰ میلیارد تومان است. برآورد اولیه تنها برای حقوق و دستمزد کارکنان این نهاد در حدود ۷۰۰ میلیارد تومان پیش‌بینی شده است. از این رو با توجه به رسالت مهم نهاد کتابخانه‌های عمومی در ترویج کتابخوانی و با توجه به اعتبار ۳۱۰ میلیارد تومانی برآورد شده برای

۱. براساس اسناد بالادستی در نهاد کتابخانه‌های عمومی، امکان تأسیس کتابخانه‌های عمومی تنها در روستاهایی که جمعیتی بیش از ۱۵۰۰ نفر دارند، امکان‌پذیر است؛ لکن روستاهایی نیز وجود دارند که با جمعیتی کمتر از ۱۵۰۰ نفر، به خدمات کتابخانه‌ای نیاز دارند؛ براساس تقاضاهایی که در این باره وجود دارد طرح کتابخانه‌های سیار در روستاها اجرا شده تا نیازهای موجود در این مناطق پوشش داده شود.

آن، می‌توان با اطمینان مدعی شد در سال آینده این نهاد حتی در پرداخت حداقل حقوق و دستمزد به بیش از ۷۵۰۰ کارمند خود باز می‌ماند؛ چه رسد به خرید کتب و تجهیز و تأسیس کتابخانه‌های عمومی.

برنامه حمایت از امور رفاهی و اجتماعی نویسندگان، هنرمندان و روزنامه‌نگاران (۱۹۰۳۰۵۰) با اعتباری معادل ۲,۵۷۳,۱۲۸ میلیون ریال در فصل حمایتی به امور بیمه‌ای و حمایتی فعالان قرآنی و هنرمندان اختصاص دارد که سرجمع آن نسبت به قانون بودجه سال گذشته در حدود ۹۰ درصد رشد داشته است. عمده اعتبارات این برنامه شامل کمک به صندوق اعتباری هنر بابت بیمه تکمیلی، بیمه تأمین اجتماعی و مستمری معمرین و از کارافتادگان هنرمند است که این سه فعالیت نسبت به سال گذشته رشد مطلوبی داشته است. بنابراین لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ از حیث توجه به امور بیمه‌ای هنرمندان با بند «ح» ماده (۹۲) برنامه نیز که دولت را مکلف کرده تا در چارچوب لوایح بودجه سنواتی کمک‌های اعتباری به منظور بیمه اصحاب فرهنگ و هنر را در اختیار صندوق بیمه بیکاری قرار دهد، همسو است.

وفق بند «ج» ماده (۹۵) قانون برنامه ششم توسعه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است به منظور ارتقای کارکرد فرهنگی و هنری مساجد، برقراری عدالت فرهنگی و ترویج فرهنگ اسلامی و جذب جوانان و نوجوانان به مساجد، با رعایت موازین اسلامی ترتیبی اتخاذ کند تا همه مساجد شهری و روستاهای بالای هزار نفر جمعیت از کانون‌های فرهنگی و هنری براساس بودجه سنواتی برخوردار شوند. محتوای این حکم در بودجه‌های سنواتی گذشته نیز دیده می‌شد لکن در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ با عنوان فعالیت «حمایت از فعالیت‌های قرآنی و دینی و فرهنگی و هنری کانون‌های مساجد» (۱۷۰۱۰۲۹۰۰۵) و «حمایت از ارتقا و بروزرسانی کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد» (۱۷۰۱۰۲۹۰۰۶) ذیل برنامه «حمایت از گسترش فعالیت‌های فرهنگی در مساجد» (۱۷۰۱۰۲۹) وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، اعتباری معادل ۱,۳۰۰,۸۰۳ میلیون ریال (حدود ۱۳۰ میلیارد تومان) برای آن برآورد شده که نسبت به سال گذشته بیش از ۵۰ درصد رشد داشته است.

حکم صدر ماده (۹۷) قانون برنامه ششم توسعه بر استفاده بهینه از ظرفیت معنوی اماکن زیارتی در شهرهای مقدس مشهد، قم و شیراز تأکید دارد. دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ ردیف برنامه‌ای حمایت از فعالیت‌های فرهنگی، هنری و دینی استان‌ها (۱۷۰۳۰۵۸) ذیل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، فعالیت تحت عنوان «حمایت از فعالیت‌های فرهنگی هنری کارگروه زیارت (شهرهای مشهد، قم و شیراز)» را حذف کرده است. برنامه «حمایت از برگزاری جشنواره فرهنگی - هنری امام رضا (ع) و گسترش و ترویج زیارت و فرهنگ رضوی» (۱۷۰۳۰۵۸۰۰۴) با اعتباری معادل ۱۸۵,۰۰۰ میلیون ریال (حدود ۱۸ میلیارد تومان) را ظاهراً جایگزین کرده است. با این حال دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ هیچگونه اعتباری به صورت خاص برای حمایت از فعالیت‌های فرهنگی هنری کارگروه زیارت (شهرهای مشهد، قم و شیراز) پیش‌بینی نکرده است. همچنین در ادامه دولت مکلف شده تا تمهیدات لازم مراسم

سالیانه پیاده‌روی اربعین را فراهم کند که اعتباری معادل ۱,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال در ردیف متفرقه «تکمیل و توسعه زیرساخت‌های استان ایلام در راستای مراسم اربعین»، ۲۵۰۰۰۰ میلیون ریال ردیف «تکمیل و توسعه زیرساخت‌های استان کرمانشاه در راستای مراسم اربعین»، ۲۵۰۰۰۰ میلیون ریال ردیف «تکمیل و توسعه زیرساخت‌های استان خوزستان در راستای مراسم اربعین» به این امر اختصاص داده است که نسبت به قانون بودجه ۱۳۹۹ در ردیف استان ایلام ۲۱ درصد رشد و دو ردیف خوزستان و کرمانشاه بدون تغییر باقی مانده‌اند.

با عنایت به بند «ت» ماده (۹۲) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر تکلیف سازمان اوقاف و امور خیریه نسبت به صدور و اخذ اسناد موقوفات و تبدیل بقاع متبرکه با رعایت ضوابط وقفی به قطب‌های فرهنگی، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ اعتباری معادل ۶۰,۰۰۰ میلیون ریال ذیل برنامه تهیه اسناد، نقشه‌ها و پرونده‌های موقوفات و رقبات برآورد نموده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹، نهصد درصد رشد داشته است. این اعتبار صرف اخذ سند مالکیت و اسکن اسناد داده‌آمایی، تأمین نقشه کاداستر اراضی و املاک موقوفه کشور در اختیار سازمان اوقاف و امور خیریه قرار گرفته است. همچنین با توجه به صراحت حکم موجود در بند «ب» ماده (۹۷) قانون برنامه که بر توسعه امکانات، فعالیت‌های فرهنگی و خدمات زیارتی در قطب‌های زیارتی و مذهبی و فراهم کردن زمینه زیارت و اجرای طرح‌های (پروژه‌ای) زیربنایی مورد نیاز در قالب بودجه‌های سنواتی تأکید دارد، به‌جز موارد مذکور، دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ ذیل فصل دین و مذهب برنامه‌ای تحت عنوان «راهبری، نظارت و اداره امور بقاع و اماکن مذهبی» (۱۷۰۱۰۲۱) لحاظ کرده که اعتباری معادل ۱۵۸۰۰۰۰ میلیون ریال (حدود ۱۵۸ میلیارد تومان) برای آن برآورد شده که نسبت به سال گذشته کاهش چشمگیری داشته است (حدود ۱۸ درصد). نکته حائز اهمیت اینکه با وجود افزایش اعتبارات هزینه‌ای سازمان اوقاف و امور خیریه با این وجود کاهش اعتبارات برنامه عمرانی مذکور در فرایند بازسازی و مرمت مساجد و بقاع متبرکه خلل ایجاد می‌کند؛ این در حالی است که تخصیص اعتبارات سازمان اوقاف به‌دلیل کاهش شدید تخصیص این برنامه در سال‌های اخیر پایین بوده است.

با توجه به اینکه در قانون برنامه ششم توسعه بر امور دینی و تبلیغی مانند احیای موقوفات و پاسداشت امامزادگان، بیمه فعالان فرهنگی، احداث و احیای مساجد و نیز در سیاست‌های برنامه ششم توسعه و بیانیه گام دوم بر ترویج و گسترش فرهنگ کتابخوانی تأکید شده لذا انتظار می‌رود لایحه بودجه انطباق بیشتری با مفاد اسناد بالادستی داشته باشد و بر مبنای احکام تعیین شده در این اسناد اصلاح جدی در جهت تدوین برنامه‌های جدید و بازتعریف برنامه‌های سابق دستگاه‌ها صورت پذیرد. از این منظر با بررسی برنامه‌های ذیل دستگاه‌های دینی - تبلیغی و فرهنگی طی یک دهه گذشته شاهد آن هستیم که تحول جدی در شرح فعالیت‌های آنها رخ نداده است.

اعتبارات دستگاه‌های دینی و تبلیغی و دستگاه‌های فرهنگی و هنری

الف) دستگاه‌های دینی و تبلیغی

با توجه به جدول ۱ پیوست، اعتبارات دستگاه‌های مهم دینی و تبلیغی چون سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان فرهنگ و ارتباطات، سازمان حج و زیارت، مرکز خدمات حوزه‌های علمیه، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، شورای عالی حوزه‌های علمیه، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، شورای سیاستگذاری حوزه‌های علمیه خاوران، شورای برنامه‌ریزی مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان شاهد افزایش غالباً بیش از ۲۰ درصدی در سرجمع اعتبارات خود بوده‌اند. این در حالی است که از میان دستگاه‌های اصلی این فصل تنها سازمان اوقاف و امور خیریه با کاهش اعتبارات مواجه بوده که علت این کاهش مربوط به اعتبارات عمرانی این دستگاه می‌باشد (شایان ذکر است اعتبارات هزینه‌ای سازمان مزبور بیش از ۴۰ درصد افزایش داشته). در ادامه ملاحظاتی پیرامون اعتبارات دستگاهی این فصل ارائه می‌شود:

- حوزه‌های علمیه

به‌طور مشخص عمده اعتبارات حوزه‌های علمیه کشور به‌طور سنتی، از سوی مراجع و با پشتیبانی امور خیریه و وجوهات دینی متدینین تأمین می‌شود. پس از انقلاب اسلامی، با گسترده‌گی وظایف حوزه‌های علمیه، اهداف دینی و فرهنگی و نیازهای حاکمیتی و اجتماعی، دولت‌های جمهوری اسلامی درصدد برآمدند تا به‌منظور استفاده از ظرفیت این نهاد در حل مسائل مختلف کشور استفاده کنند. به همین منظور و به‌طور پراکنده اعتباراتی برای نهادهای دینی و تبلیغی شکل گرفت. این اعتبارات خرج مصارف اصلی و وظایف سنتی حوزه‌ها نمی‌شود بلکه برای مصارف پشتیبانی، زیرساختی و آموزش‌ها و تحقیقات تخصصی هزینه می‌شود که عمدتاً ناظر به وظایف تعلیم و تربیتی است. از این حیث مصارف عمده اعتبارات حوزه‌های علمیه و مراکز وابسته را می‌توان شامل موارد زیر دانست که عمدتاً با مصارف حوزه دانش در بخش‌هایی نظیر: ۱. حمایت از زیرساخت‌های آموزشی و پژوهش‌های دینی نخبگان علمی حوزه، به‌منظور نیازها و کاربست‌های حاکمیتی، ۲. حمایت از بیمه و تأمین اجتماعی طلاب مانند بسیاری از اصناف، که البته بخش عمده دیگر آنها از خودشان تأمین می‌شود، ۳. حمایت از تبلیغ و ترویج ارزش‌های دینی و حل مشکلات فرهنگی و پاسخگویی به شبهات دینی، ۴. حقوق و دستمزد کادر اجرایی و ۵. توسعه زیرساخت‌های فناوری و عمرانی همراه است.

در سال‌های اخیر، وقتی به فصل بودجه‌ریزی کشور نزدیک می‌شویم، به شیوه‌ای غیرکارشناسانه، بودجه‌های فرهنگی به‌ویژه مذهبی و حوزوی توسط برخی رسانه‌ها مورد انتقاد قرار می‌گیرد. همان‌طور که ذکر شد هیچ‌کدام از این اعتبارات، برای معیشت طلاب و اساتید حوزه‌های علمیه مصرف نمی‌شود؛ زیرا اداره حوزه‌های علمیه به‌طور سنتی از سوی مراجع تقلید از طرق گوناگونی مانند خیرات و وجوهات

شرعی تأمین می‌شود. همواره تأکید و عملکرد مراجع معظم تقلید در حوزه‌های علمیه این بوده که اداره سنتی حوزه‌ها و معیشت طلاب وابسته به دولت‌ها نگردد. شایان ذکر است در حال حاضر بودجه اختصاص یافته به حوزه‌های علمیه حتی نمی‌تواند نیازهای بازسازی و مرمت‌بخشی از ۵۰۰ مدرسه علمیه کشور و هزینه فعالیت‌های فرهنگی گسترده حوزویان در مسائلی که کشور به این فعالیت‌های فرهنگی نیاز دارد را تأمین کند و ازسویی نیز نسبت به بودجه‌های اختصاص یافته به دانشگاه‌ها به مراتب کمتر است. نکته حائز اهمیت این است که بخش زیادی از اعتبارات مرکز خدمات حوزه‌های علمیه نیز صرف پرداخت بیمه طلاب شده که درحقیقت دوباره به صندوق دولت باز می‌گردد.

با در نظر داشتن ملاحظات فوق و نیز وفق حکم مندرج در مفاد ماده (۵۹) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳، خصوصاً بند «ب» که به برخورداری حوزه‌های علمیه و مراکز خدمات حوزه‌های علمیه از تسهیلات، مزایا و امکاناتی که برای مراکز آموزشی و پژوهشی تعیین شده (یا می‌شود)، تأکید دارد و نیز مبتنی بر بند «الف» ماده مزبور که دولت را مکلف نموده تا برنامه احداث مراکز و مدارس علمیه را در قوانین بودجه سنواتی ذیل فصل آموزش درج و اعتبارات مربوطه را پیش‌بینی نماید، پیشنهاد می‌شود با توجه به اینکه هر دو نهاد حوزه و دانشگاه، تعلیم و تربیت هستند و وظایف و کارکردهای آنها در منظومه علمی جمهوری اسلامی ایران، قابل ترسیم است، اعتبارات برنامه‌های آموزشی حوزه‌های علمیه همانند دانشگاه‌ها ذیل امور آموزش و پژوهش تحت عنوان جدید «فصل آموزش حوزوی» انتقال یابد چراکه مصارف و اهداف هر دو یکسان هستند. در این صورت، مقایسه این دو نهاد که اهداف مشابهی دارند، امکان‌پذیر است و از این حیث گامی در جهت تحقق عدالت آموزشی تلقی می‌شود. همچنین می‌توان مراکز آموزشی و تحقیقاتی ذیل فصل دین و مذهب (غیروابسته به وزارت علوم) را نیز در همین فصل یا فصل جدید جداگانه‌ای نظیر «فصل پژوهش‌های دینی» آورد و از ذیل فصل دین و مذهب خارج کرد، زیرا ماهیت این مراکز آموزشی و تحقیقاتی بوده؛ هرچند به‌طور کامل زیرمجموعه آموزش عالی نیستند و اهداف دینی تبلیغی دارند. بر این اساس، می‌توان اعتبارات برنامه‌های آموزشی و پژوهشی دستگاه‌ها و مراکز آموزشی و خدماتی حوزوی مانند مرکز خدمات حوزه علمیه، شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خاوران، شورای برنامه‌ریزی مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان، شورای عالی حوزه‌های علمیه در یک فصل با عنوان «فصل آموزش حوزوی» ذیل امور آموزش و پژوهش لحاظ کرد. همچنین برنامه‌های مرتبط با دستگاه‌ها و مراکز آموزشی و پژوهشی مانند دانشگاه اهل‌بیت، دانشگاه مذاهب اسلامی، پژوهشکده فرهنگ و اندیشه اسلامی، جامعه المصطفی‌العالمیه، پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی، دانشگاه معارف اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) نیز در فصل‌های جدید «آموزش حوزوی» یا «فصل پژوهش‌های دینی» ذیل امور آموزش و پژوهش تعریف شوند. البته دغدغه‌ای در مقابل وجود دارد مبنی بر اینکه برنامه دستگاه‌ها و مراکز حوزوی صرفاً آموزشی و تحقیقاتی نیست و شاید این انتقال به نادیده گرفتن برنامه‌های

دیگر مانند حمایت از فعالیت‌های تبلیغی و فرهنگی منجر شود. به نظر می‌رسد که این مسئله باید در پیشنهاد انتقالی ملاحظه و تأمین گردد.

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، (کد دستگاه ۱۱۴۰۰۷) براساس مصوبه جلسه ۵۰۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی، موظف شده تا پاسخگویی به مسائل مستحدثه دینی، مسئله‌یابی و شناسایی مسائل مستحدثه دینی جامعه و تربیت نیروی انسانی در امر پاسخگویی را به‌عنوان تکلیف قانونی، برعهده گیرد، دفتر تبلیغات اسلامی جهت تحقق این وظیفه، اقدام به تأسیس «مرکز ملی پاسخگویی به مسائل مستحدثه دینی» کرد که با هماهنگی شرکت مخابرات شماره ۰۹۶۴۰۰ را در سراسر کشور برای تماس مردم با سامانه پاسخگویی اعلام کرده است. اینک با مشارکت حدود ۴۰۰ نفر پاسخگو از فضلا و روحانیون برجسته، روزانه حدود ۱۰ هزار پرسش به‌صورت تلفنی، اینترنتی و پیامکی پاسخ داده می‌شود. دفتر تبلیغات اسلامی در نظر دارد، برای گسترش امر پاسخگویی از طریق تأسیس «سامانه پاسخگویی جامع دینی» که در فضای مجازی و از طریق امکانات سایبری، هزاران نفر را مخاطب قرار دهد و بانکی از مجموعه پاسخ‌های داده شده مرکز ملی پاسخگویی را با کمک هوش مصنوعی در این سامانه بارگذاری و مورد بهره‌برداری قرار دهد، لذا پیشنهاد می‌شود با توجه به صراحت حکم مندرج ذیل بند «ج» ماده (۶۸) قانون برنامه ششم توسعه که دولت را مکلف کرده در طول سال‌های اجرای قانون برنامه نسبت به ۱۰ برابر کردن محتوای مناسب رقومی (دیجیتال) اقدام‌های لازم را به‌عمل آورده و هر ساله در قوانین بودجه‌های سنواتی اعتبار لازم از طریق کمک‌های فنی، اعتباری و حمایتی پیش‌بینی کند؛ مقتضی است نسبت به افزایش اعتبارات این برنامه حداقل به میزان ۱۵۰ میلیارد ریال از محل اعتبارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات - برنامه اجرای وظایف صیانتی اجتماعی و فرهنگی و یا منابع مرتبط دیگر اقدام به‌عمل آید. همچنین دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم «طرح امداد فرهنگی» را برای کمک به نهادها و مؤسساتی که وظیفه امداد اجتماعی برای اقشار آسیب‌دیده را برعهده دارند، تدوین کرده است. برای تحقق این هدف، محتوای لازم در قالب سرفصل‌های آموزشی، متون آموزشی، دوره‌های ترمی و پودمانی آموزشی و تربیت استاد را وجهه همت خود ساخته است. از سوی دیگر با نهادهایی همچون سازمان زندان‌ها، سازمان بهزیستی، کمیته امداد امام خمینی (ره)، نیروی انتظامی و غیره تفاهم‌نامه‌هایی برای آموزش نیروهای امدادگر آنها و تولید محتوای آموزشی فرهنگی مورد نیاز برای مراکز آموزشی آنها منعقد کرده است. برای توسعه «طرح امداد فرهنگی» در سراسر کشور و اعزام اساتید و مبلغان و نیروهای تبلیغی تخصصی، نیاز است تا مبلغ یکصد میلیارد ریال به سرجمع اعتبارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم برای اجرای این طرح در گستره ملی از محل منابع مذکور اضافه شود.

در مورد شورای سیاستگذاری حوزه‌های علمیه خواهران با توجه به توسعه مدارس علمیه خواهران و به تبع آن افزایش حجم منابع انسانی، همچنین نرخ تورم و افزایش چند برابری هزینه‌ها، سقف اعتبارات این شورا در سنوات ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ تقریباً ثابت مانده است. لذا این موضوع به ایجاد محدودیت در اجرای عمده برنامه‌های این شورا در مدارس علمیه و آسیب جدی به کیفیت نظام آموزشی،

پژوهشی و فرهنگی حوزه‌های علمیه خواهران شده است. با توجه به تازه تأسیس بودن نهاد حوزه‌های علمیه خواهران و شکل‌گیری این نهاد عظیم فرهنگی در سال ۱۳۷۵، ایجاد و توسعه فضای آموزشی یکی از ضروریات امور زیرساختی این شورا (تعداد ۲۹۳ پروژه در سطح کشور) است. لذا در خصوص اعتبارات عمرانی نیز همان‌طور که مشخص است افزایش محدودی صورت گرفته و در هر سال اعتبارات این شورا رو به کاهش رفته است.

وجه مشابه حوزه‌های علمیه، نظام آموزش و پرورش است که هر دولت و حکومتی با صرف مقدار معتناهی از بودجه کل کشور درصد آموزش اقشار مختلف مردم و بهینه‌سازی وضع فرهنگی، اقتصادی و سیاسی اجتماعی آن کشور برمی‌آید که دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و حوزه‌های علمیه نیز از این زنجیره تربیتی آموزش خارج نیستند و همان‌طور که دانشگاه‌ها در زمینه علوم اجتماعی، اقتصادی، مهندسی، شیمی و غیره مشغول به آموزش می‌باشند، حوزه‌های علمیه نیز در زمینه علوم انسانی، معارف اسلامی و علوم دینی مشغول به فعالیت هستند؛ حوزه‌های علمیه در راستای وظایف تکلیفی مصرح در قوانین مختلف، مسئولیت تربیت نیروی انسانی حوزوی متخصص کشور را براساس نظام مقاطع تحصیلی در سطوح مختلف عهده‌دار است که براساس هم‌ترازی مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی دانشنامه‌ها و مدارک تحصیلی حوزه‌های علمیه با مراکز آموزش عالی از اعتبار واحد حقوقی برخوردار است. با توجه به بند «ب» ماده (۵۹) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) حوزه‌های علمیه را از همه تسهیلات، مزایا و امکاناتی که برای مراکز آموزشی و پژوهشی تعیین شده و یا می‌شود، برخوردار دانسته است لذا مقتضای عدالت آموزشی و نیز قانون این‌گونه حکم می‌کند که در ردیف‌های آموزشی به‌گونه‌ای مقرر شود که طلاب حوزه‌های علمیه همانند سایر دانشجویان از یارانه‌ها و حمایت‌های دولتی برخوردار باشند.

• سازمان تبلیغات اسلامی

براساس قوانین موجود مأموریت سازمان تبلیغات اسلامی فرهنگی و دینی تعریف شده است که این مأموریت علاوه بر طراحی برنامه‌ها در تعامل و همکاری و مشارکت شبکه تبلیغی، اقشار تأثیرگذار، نهادها و تشکل‌های مردمی دینی اعم از قرآنی، فرهنگی، هنری و رسانه‌ای انجام می‌پذیرد. برای تحقق رسالت فرهنگی و تبلیغی لاجرم برخی حمایت‌ها اجتناب‌ناپذیر بوده و سازمان مکلف به انجام آنهاست. در ادامه به‌اختصار برخی رویکردها در راستای تقویت حمایت‌ها از این سازمان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ که اهمیت ویژه‌ای دارد، طرح شده است:

- مقتضی است همانند سایر مراکز آموزشی کشور، مدارس علوم و معارف اسلامی صدرا وابسته به سازمان تبلیغات اسلامی نیز از مزایا و حمایت‌های موجود بهره‌مند شوند؛ چراکه جغرافیای گسترده مدارس مزبور در سطح کشور که به بیش از ۱۹۰ دبیرستان توسعه‌یافته، به‌منظور عملکرد مطلوب نیازمند اعتبارات حمایتی از امور آموزش و پژوهش است. این مدارس از یکسو به‌صورت دولتی اداره می‌شوند و از سوی دیگر به لحاظ استفاده از منابع و امکانات به سازمان تبلیغات اسلامی وابسته هستند.

- از جمله فعالیت‌های اثرگذار در حوزه فرهنگ دینی استقرار روحانیون مستقر در اقصی نقاط کشور خصوصاً مناطق محروم و روستایی است که این طرح از ابتدای انقلاب تاکنون با ضریب نفوذ فرهنگی و رفع موانع و کاهش مشکلات اجتماعی آثار خوبی به همراه داشته است. به لحاظ وجود موانع اعتباری و نیز مشکلات معیشتی مردم در عدم توان حمایتی از ایشان، حق‌الزحمه این دسته از روحانیون از حداقل حقوق قانون کار نیز کمتر بوده، در حالی که کارکردهای روحانیون مستقر بسیار متنوع بوده و برون‌داد اجتماعی مؤثری برای کشور به ارمغان آورده است. محدودیت اعتباری سبب شده که به رغم مطالبات عمومی برای گسترش طرح، مع‌الاسف طرح مزبور با موانع جدی روبه‌رو شده و گسترش مورد انتظار را نداشته باشد. بر همین اساس لازم است اعتبارات این بخش بنابر رویکردهای کنش‌محور اجتماعی با نگاه دینی مورد بازنگری جدی قرار گیرد.

- فعالیت‌های قرآنی سازمان تبلیغات اسلامی به لحاظ پوشش فعالیت‌های فراگیر با موضوعات روخوانی، روانخوانی و مفاهیم در گستره کشوری و یا مجوز نشر قرآن و حمایت از مؤسسات قرآنی که حجم وسیعی در سطح کشور دارند، در راستای رسالت توسعه فرهنگ قرآنی و حمایت از طرح جامع حفظ قرآن کریم اهمیت ویژه‌ای دارند که به نظر می‌رسد این حجم از شرح فعالیت‌ها تناسبی با اعتبارات اختصاص یافته به این امر مهم نداشته باشد.

- مؤلفه اثرگذار در حوزه رفتارگرایی اجتماعی بر عنصر نهاد خانواده و تعالی این نهاد استوار است. اساس مأموریت سازمان تبلیغات اسلامی بر رفتارگرایی هنجارگرایانه خانواده و ضرورت تعالی این نهاد در مقوله توانمندسازی و آگاهی‌بخشی، میسر می‌شود. تکالیف ارزشگذار طرح جوانی جمعیت و حمایت از خانواده که از سوی مجلس شورای اسلامی در دست بررسی است، مأموریت وزینی فراروی سازمان قرار داده است که طراحی و برنامه‌ریزی گام به گام، تحقق تکالیف این طرح را میسر می‌کند که قطعاً نیازمند پشتیبانی اعتباری مکفی است.

- تکلیف سازمان تبلیغات اسلامی در پوشش بیمه پایه مداحان و ذاکرین اهل بیت عصمت و طهارت (ع) و شعرای آئینی و توانمندسازی آنان که حسب قانون ملزم به پوشش بیمه مداحین می‌باشد امری لازم و ضروری است که تاکنون این مهم با محدودیت شدید اعتبارات مواجه بوده است.

- از تکالیف دیگری که سازمان تبلیغات اسلامی در چند سال اخیر پیگیری می‌کند موضوع پایگاه‌های فرهنگی و اجتماعی برای کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی است. با افزایش روند آسیب‌های اجتماعی تکلیفی در این خصوص بر سازمان قرار داده شد. سازمان تبلیغات اسلامی نیز با ایجاد پایگاه‌های فرهنگی اجتماعی و با بهره‌گیری از امامان محله و مبلغین جهادی نوآور و خلاق با نگاه فرهنگی، اجتماعی و حمایتی با رویکرد کنش‌محور اجتماعی تحقق کاهش و کنترل آسیب‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی را در مقوله «سوء مصرف مواد مخدر، حاشیه‌نشینی، اقامتگاه‌های غیررسمی،

طلاق و ناهنجاری‌های اخلاقی» در دستور کار قرار داده و در مناطق موسوم به مناطق قرمز نسبت به ایجاد پایگاه‌های فرهنگی و اجتماعی و فعالیت‌های فراگیر فرهنگی با ابزارها و حمایت‌های همه‌جانبه مدنظر دارد. در حال حاضر طبق اعلام سازمان تبلیغات اسلامی ادامه این طرح اثرگذار با محدودیت شدید اعتبارات روبه‌رو است.

• حوزه هنری

حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی از جمله نهادهای فرهنگی تأثیرگذار با ابزارهای هنری است که می‌تواند غایت مطلوب آموزه‌های دینی را با زبان هنر ارتقا و تحقق بخشد. به‌رغم بالارفتن هزینه‌های تولید در حوزه هنر مانند ساخت فیلم یا حمایت از ایده‌ها و آثار هنری، حمایت بودجه‌ای در سنوات گذشته از این مجموعه کمتر محقق شده است. فراتر از آن حمایت از چاپ آثار ادبیات دفاع مقدس و معارف انقلاب اسلامی از سوی انتشارات سوره مهر وابسته به حوزه هنری به لحاظ محدودیت‌ها در تأمین کاغذ با نرخ ترجیحی در تنگنای بودجه‌ای شدید است. این در حالی است که با عنایت به مطالبات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در حوزه نشر آثار فاخر دفاع مقدس، از این مجموعه فرهنگی انتظار بیشتری می‌رود. علاوه بر آن تربیت نخبگان هنری و انقلابی برای بهره‌گیری از اهداف تعالی بخش هنر دینی و انقلابی از مأموریت‌های حوزه هنری بوده که نیازمند پشتیبانی اعتباری در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ می‌باشد. شایان ذکر است طبق اعلام حوزه هنری، از سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹ مجموع افزایش اعتبارات حوزه هنری در حدود ۸۰ میلیارد ریال بوده است. از یکسو درصد افزایش ناچیز اعتبارات در سال‌های اخیر و از سوی دیگر کاهش میزان تخصیص سالیانه (از ۱۰۰ درصد به ۸۰ درصد) حاکی از عدم افزایش متناسب بودجه با مأموریت‌های مهم و وظایف متنوع حوزه هنری دارد. همچنین افزایش هزینه تأمین تجهیزات هنری و رسانه‌ای با بودجه فعلی عمرانی تناسب نداشته و لذا تجهیز سینماها و توسعه سینماداری که از راهبردهای اصلی حوزه هنری است، مغفول مانده. در شرایط همه‌گیری کرونا، بیشترین درآمد حوزه هنری که در سال‌های اخیر مربوط به فروش سینمایی، فروش کتاب و کتابفروشی‌ها بوده، متوقف شده یا به‌شدت کاهش یافته است. افزایش هزینه‌ها و نیز بالا رفتن دستمزد هنرمندان برای تولید آثار هنری بر این مشکل فشار مضاعف آورده است.

• سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی

رهبر معظم انقلاب با هدف ایجاد شبکه نخبگانی در سطح جهان و ایجاد اقتدار فرهنگی و الهام‌بخشی در راستای ایجاد تمدن نوین اسلامی و مقابله با ایران‌هراسی و شیعه‌هراسی و تشتت جهان اسلام دستور به تأسیس چند نهاد فرهنگی بین‌المللی در سنوات گذشته صادر فرمودند تا سازماندهی و عمق‌بخشی مربوطه با کمک دیپلماسی فرهنگی، دیپلماسی عمومی و دیپلماسی مذهبی تنش‌زدایی بین‌المللی و ایجاد شبکه‌های همسو، تسهیل شود و ثمرات آن در منافع ملی و منافع اقتصادی و سیاسی بین‌المللی رؤیت شود. سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی به‌عنوان بازوی بین‌المللی فرهنگی و تبلیغی رسمی

جمهوری اسلامی ایران، جامعه المصطفی (ص) العالمیه به‌عنوان دانشگاه و حوزه علمیه جهانی شیعه با مأموریت تربیت نیرو، مجمع جهانی اهل‌بیت (ع) به‌عنوان سازمان‌دهنده پیروان مکتب اهل‌بیت (ع) در جهان، مجمع تقریب مذاهب اسلامی به‌عنوان پل ارتباطی با سایر مذاهب اسلامی و متولی وحدت اسلامی و بعدها بنیاد سعدی به‌عنوان ترویج‌دهنده زبان فارسی در جهان، مهم‌ترین نهادهای بین‌المللی تأسیس شده هستند. با این رویکرد ضعف در این نهادها مساوی با از دست رفتن شبکه نخبگان و کنشگران بین‌المللی و شبکه‌های فرهنگی و بین‌الدیانی و بین‌المذهبی است و مقارن با افول نهضت ترجمه معکوس برای صدور علم و ادب ایران به جهان است. حفظ ارتباط سازنده با سایر مذاهب اسلامی و جلوگیری از نفوذ وهابیت از کارویژه‌های این نهادهای بین‌المللی است. تربیت نیروی نوجوان و جوان و دانشجو و طلبه همسو در سطح بین‌الملل را هیچ‌بخش دیگری در کشور غیر از این نهادها پیگیری نمی‌کند و ضعف در این بخش به‌معنای از دست دادن تحولات آینده است. تعاملات هنری و فرهنگی با جهان و مقابله به ایران‌هراسی و شیعه‌هراسی خط مقدمی غیر از این چند نهاد ندارد و حجم عمده‌ای از تعاملات رسانه‌ای و تولید محتوای متناسب با فضای مجازی برای پاسخ به شبهات حول اسلام ناب و ایران در چارچوب این مجموعه‌ها و تربیت‌شدگان آنها در جهان اتفاق می‌افتد. آنچه برای توجه به اهمیت این ارگان‌ها ذکر شد متأسفانه در مقام عمل چندان مورد عنایت نبوده است و نظر به ارزش بودن این مجموعه‌ها و در شرایط اقتصادی کنونی، در اولویت دست‌چندم بودجه دولتی قرار گرفته است و مدیران این مجموعه‌ها به‌منظور اداره امور متناسب با شرایط بازار آزاد ناچار به تهیه ارز شده‌اند. این بدان معناست که قدرت عملیاتی آنها طی سنوات گذشته به‌شدت ضعیف شده است. ذیلاً در قالب جدول ۵ و نمودار ۲، بودجه سنواتی این نهادها، مبتنی بر شرایط ارزی هر سال مقایسه شده و اعتبار مورد نیاز برای رسیدن این سازمان‌ها به توانمندی عملیاتی سال ۱۳۹۶ اعلام شده است.

• جامعه المصطفی العالمیه

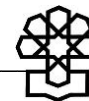
نهاد جامعه المصطفی (ص) العالمیه همواره با وجود حجم‌های غیرکارشناسانه به بودجه آن در فضای مجازی همواره در عرصه‌های معرفتی و مناطق استراتژیک جهان حضوری اثربخش داشته و این مجموعه بین‌المللی به‌عنوان نهادی بالنده و سرآمد در بین مراکز علمی-اسلامی از طریق دستاوردهای اندیشه‌ای در تراز جهانی و دانش‌آموختگانی تأثیرگذار در گفتمان‌های علمی و فرهنگی بین‌المللی شناخته شده است. نهاد علمی جامعه المصطفی بنا بر رسالت ذاتی‌اش دو محور تربیت و تعلیم را از اهداف و وظایف خود قرار داده و با تدوین نظامنامه تربیتی به دنبال پرورش جامع و متوازن دانش‌پژوهان در ابعاد علمی، اجتماعی و فرهنگی است. این نهاد هویت حوزه‌ای دارد که با هدف گسترش علوم اسلامی، انسانی و اجتماعی با رویکرد آموزشی، پژوهشی و تربیتی اهتمام می‌ورزد. با توجه به حضور در عرصه بین‌الملل و حضور مراکز و نمایندگی‌های المصطفی در اقصی نقاط عالم، با این حال محروم از سهمیه بودجه ارزی

بوده و نوسانات و تبدیل نرخ ارز از محل بودجه هزینه‌ای در بازار آزاد، با هدف تأمین هزینه‌های خارج کشور این دستگاه را با مشکل جدی روبه‌رو ساخته است. پیشنهاد می‌شود برای جامعه المصطفی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ پیش‌بینی سهمیه ارزی (یا معادل ریالی) همانند وزارت امور خارجه به عمل آید. نکته دیگر اینکه با توجه به غالب بودن ابعاد آموزشی و پژوهشی این نهاد براساس استانداردهای وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و تصویب و اجرای بیش از ۱۷۰ رشته و گرایش در سطوح (نظام آموزش حوزوی) و مقاطع (نظام آموزش آکادمیک)، با این حال محل بررسی بودجه این دستگاه ذیل امور فرهنگ تعریف شده و لذا از اعتبارات امور آموزش در آیتم‌های مختلف آموزشی محروم است. پیشنهاد می‌شود اعتبارات این دستگاه از امور فرهنگ به امور آموزش و پژوهش انتقال یابد. ضمناً پیشنهاد می‌شود این نهاد از همه امتیازات و تسهیلات و معافیت‌های دانشگاهی و دانشجویی ذکر شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و نیز اعتبارات عمرانی در سطح سایر دانشگاه‌های بین‌المللی و بودجه‌های استانی (المصطفی در قم و استان‌ها و شهرهای تهران و البرز، مشهد، اصفهان، تبریز، گرگان، آشتیان، قشم، سنندج دارای نمایندگی و مراکز و مؤسسات آموزشی و پژوهشی و فرهنگی است) برخوردار شود.

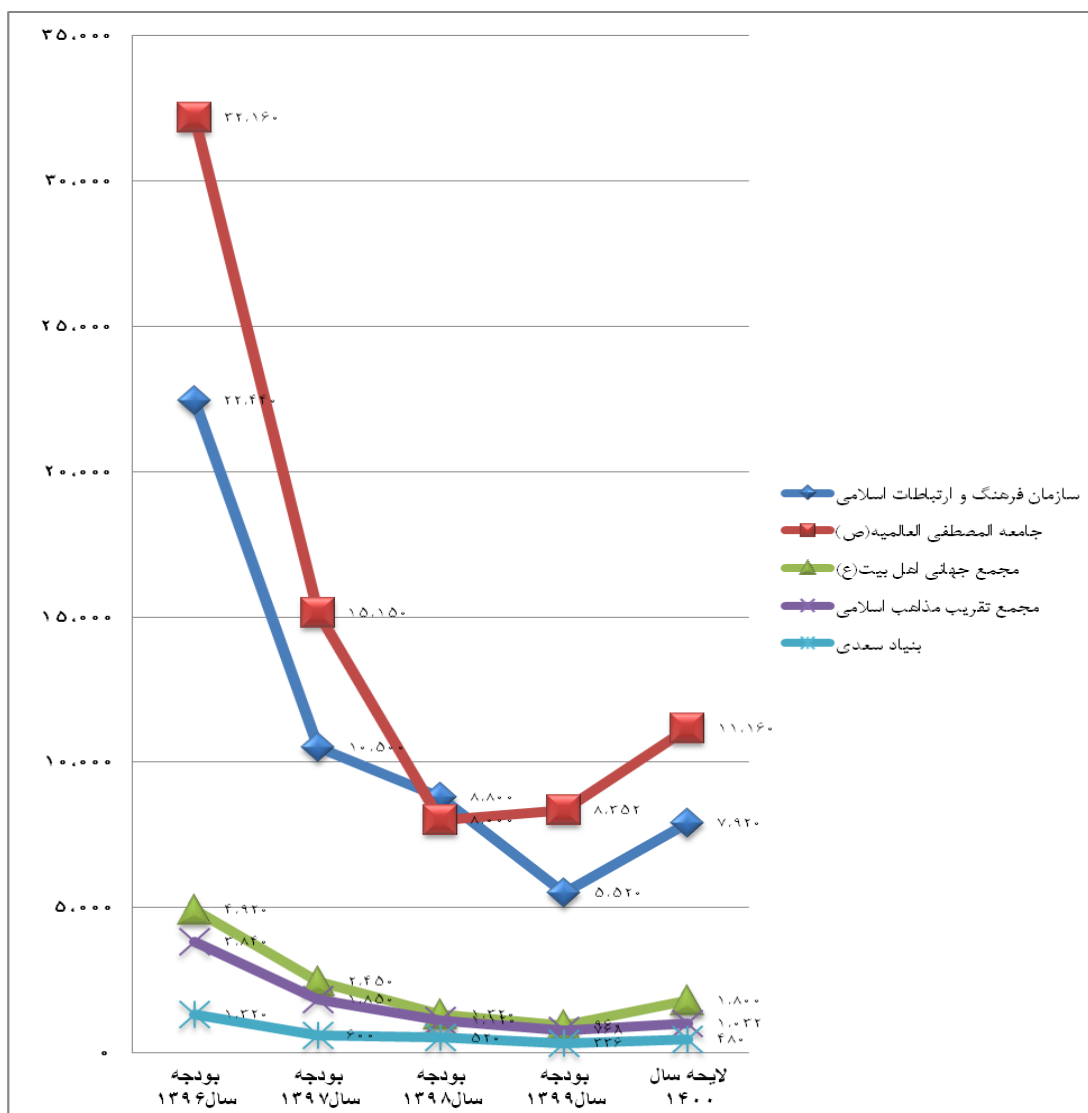
جدول ۴. تغییرات معادل ارزی اعتبارات مصوب جهت هزینه ارزی فرهنگی سالیانه پنج دستگاه فرهنگی بین‌المللی در خارج کشور

نام دستگاه	سال	بودجه مصوب (میلیارد ریال)	درصد تغییر نسبت به سال قبل	٪۴۰ بودجه مصوب جهت هزینه‌های ریالی (میلیارد ریال)	٪۶۰ بودجه مصوب جهت هزینه‌های ارزی فرهنگی در خارج کشور (میلیارد ریال)	ارز (ریال) قیمت متوسط	معادل ارزی ٪۶۰ بودجه مصوب جهت هزینه ارزی فرهنگی در خارج کشور (هزار یورو)	درصد تغییر اعتبار ارزی جهت هزینه فرهنگی در خارج کشور نسبت به سال قبل	درصد تغییر اعتبار ارزی جهت هزینه فرهنگی در خارج کشور نسبت به سال ۱۳۹۶ (سال پایه)	اعتبار مورد نیاز برای رسیدن به توانایی ارزی در سطح سال ۱۳۹۶ (سال پایه) (میلیارد ریال)	توضیح نحوه محاسبه اعتبار مورد نیاز
سازمان فرهنگی و ارتباطات اسلامی	۱۳۹۶	۱۸۷۰	سال پایه	۷۵۰	۱۱۲۰	۵۰,۰۰۰	۲۲,۴۴۰	سال پایه	۶۹۳۰	۶۵-	اعتبار مورد نیاز برای سال ۱۴۰۰ این گونه محاسبه شده است که ۴۰ درصد آن برای مصارف ریالی با افزایش سنواتی
	۱۳۹۷	۲۱۰۰	۱۲	۸۴۰	۱۲۶۰	۱۲۰,۰۰۰	۱۰,۵۰۰	-۵۳			
	۱۳۹۸	۲۲۰۰	۵	۸۸۰	۱۳۲۰	۱۵۰,۰۰۰	۸,۸۰۰	-۱۶			
	۱۳۹۹	۲۳۰۰	۵	۹۲۰	۱۳۸۰	۲۵۰,۰۰۰	۵,۵۲۰	-۳۷			
	۱۴۰۰	۳۳۰۰	۴۳	۱۳۲۰	۱۹۸۰	۲۵۰,۰۰۰	۷,۹۲۰	۴۳			
جامعه المصلحین (ص)	۱۳۹۶	۲۶۸۰	سال پایه	۱۰۷۰	۱۶۱۰	۵۰,۰۰۰	۳۲,۱۶۰	سال پایه	۹۹۰۰	۶۵-	مرسوم بودجه افزایش یابد و ۶۰ درصد آن با نرخ تسعیر ۲۵۰۰۰۰ ریال برای هر یورو به نرخ آزاد و معادل ارز صرفی در سال ۱۳۹۶ گردد به نحوی که قدرت ارزی این نهادها به قدرت ارزی سال ۱۳۹۶ آن نهادها بازگردد.
	۱۳۹۷	۳۰۳۰	۱۳	۱۲۱۰	۱۸۲۰	۱۲۰,۰۰۰	۱۵,۱۵۰	-۹۴			
	۱۳۹۸	۲۰۰۰	-۳۴	۸۰۰	۱۲۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۸,۰۰۰	۳۳۲			
	۱۳۹۹	۳۴۸۰	۷۴	۱۳۹۰	۲۰۹۰	۲۵۰,۰۰۰	۸,۲۵۲	۴			
	۱۴۰۰	۴۶۵۰	۳۴	۱۸۶۰	۲۷۹۰	۲۵۰,۰۰۰	۱۱,۱۶۰	۳۴			
مجمع جهانی اهلبیت (ع)	۱۳۹۶	۴۱۰	سال پایه	۱۶۰	۲۵۰	۵۰,۰۰۰	۴,۹۲۰	سال پایه	۱۵۳۰	۶۳-	مجمع جهانی اهلبیت (ع)
	۱۳۹۷	۴۹۰	۲۰	۲۰۰	۲۹۰	۱۲۰,۰۰۰	۲,۴۵۰	-۵۰			
	۱۳۹۸	۳۳۰	-۳۳	۱۳۰	۲۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۱,۳۲۰	-۴۶			
	۱۳۹۹	۴۰۰	۲۱	۱۶۰	۲۴۰	۲۵۰,۰۰۰	۹۶۰	-۲۷			
	۱۴۰۰	۷۵۰	۸۸	۳۰۰	۴۵۰	۲۵۰,۰۰۰	۱,۸۰۰	۸۸			
مجمع تقریب مذاهب اسلامی	۱۳۹۶	۳۲۰	سال پایه	۱۳۰	۱۹۰	۵۰,۰۰۰	۳,۸۴۰	سال پایه	۱۱۳۰	۷۳-	مجمع تقریب مذاهب اسلامی
	۱۳۹۷	۳۷۰	۱۶	۱۵۰	۲۲۰	۱۲۰,۰۰۰	۱,۸۵۰	-۵۲			
	۱۳۹۸	۲۸۰	-۲۴	۱۱۰	۱۷۰	۱۵۰,۰۰۰	۱,۰۱۲۰	-۳۹			
	۱۳۹۹	۳۲۰	۱۴	۱۲۰	۱۹۰	۲۵۰,۰۰۰	۷۶۸	-۳۱			
	۱۴۰۰	۴۳۰	۳۴	۱۷۰	۲۶۰	۲۵۰,۰۰۰	۱,۰۳۲	۳۴			
بنیاد سعدی	۱۳۹۶	۱۱۰	سال پایه	۴۰	۷۰	۵۰,۰۰۰	۱,۳۲۰	سال پایه	۴۱۰	۶۴-	بنیاد سعدی
	۱۳۹۷	۱۲۰	۹	۵۰	۷۰	۱۲۰,۰۰۰	۶۰۰	-۵۵			
	۱۳۹۸	۱۳۰	۸	۵۰	۸۰	۱۵۰,۰۰۰	۵۲۰	-۱۳			
	۱۳۹۹	۱۴۰	۸	۶۰	۸۰	۲۵۰,۰۰۰	۳۳۶	-۳۵			
	۱۴۰۰	۲۰۰	۴۳	۸۰	۱۲۰	۲۵۰,۰۰۰	۴۸۰	۴۳			

نمودار ۲. تغییرات معادل ارزی ۶۰٪ بودجه مصوب جهت هزینه ارزی فرهنگی در خارج کشور

(هزار یورو)

به منظور پایداری فعالیت‌های فرهنگی در عرصه بین‌الملل و حمایت از زیرساخت‌های فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و نهادهای بومی همسو در خارج از کشور و در راستای اجرای تعهدات مندرج در تفاهم‌نامه‌های فرهنگی با کشورها و حفظ دستاوردهای چندین ساله نظام در این حوزه در خصوص پنج دستگاه فرهنگی برون‌مرزی با توجه به دغدغه‌ها و مسائل مطرح شده پیشنهاد می‌شود:

- ذیل ردیف جامعه المصطفی (ص) العالمیه (۱۱۴۴۰۰)، ردیف مستقل «جامعه المصطفی (ص) العالمیه - هزینه‌های خارج از کشور» لحاظ شده و اعتباری معادل ۵۲۳۰۰۰۰ میلیون ریال برای آن از محل افزایش نیم درصد از افزایش سقف برداشت ۲ درصد از یک دوازدهم هزینه‌های جاری شرکت‌های دولتی (موضوع بند «د» تبصره «۱۶» ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۴۰۰) پیش‌بینی شود.

- ذیل ردیف سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی (۱۱۴۰۲۸) ردیف مستقل «سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی - هزینه‌های خارج از کشور» لحاظ شده و اعتباری معادل ۳۵۱۰۰۰۰ میلیون ریال برای آن از محل افزایش نیم درصد از افزایش سقف برداشت ۲ درصد از یک دوازدهم هزینه‌های جاری شرکت‌های دولتی (موضوع بند «د» تبصره «۱۶» ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰) پیش‌بینی شود.

- ذیل ردیف مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی (۱۱۴۰۳۳) ردیف مستقل «مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی - هزینه‌های خارج از کشور» لحاظ شده و اعتباری معادل ۷۰۰۰۰۰ میلیون ریال برای آن از محل افزایش نیم درصد از افزایش سقف برداشت ۲ درصد از یک دوازدهم هزینه‌های جاری شرکت‌های دولتی (موضوع بند «د» تبصره «۱۶» ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰) پیش‌بینی شود.

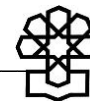
- ذیل ردیف مجمع جهانی اهل‌بیت (ع) (۱۱۴۰۴۳) ردیف مستقل «مجمع جهانی اهل‌بیت (ع) - هزینه‌های خارج از کشور» لحاظ شده و اعتباری معادل ۷۸۰۰۰۰ میلیون ریال برای آن از محل افزایش نیم درصد از افزایش سقف برداشت ۲ درصد از یک دوازدهم هزینه‌های جاری شرکت‌های دولتی (موضوع بند «د» تبصره «۱۶» ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰) پیش‌بینی شود.

- ذیل ردیف بنیاد سعدی (۱۱۴۳۲۰) ردیف مستقل «بنیاد سعدی - هزینه‌های خارج از کشور» لحاظ شده و اعتباری معادل ۲۱۰۰۰۰ میلیون ریال برای آن از محل افزایش نیم درصد از افزایش سقف برداشت ۲ درصد از یک دوازدهم هزینه‌های جاری شرکت‌های دولتی (موضوع بند «د» تبصره «۱۶» ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰) پیش‌بینی شود.

- در صورت منع قانونی در جهت افزایش نیم درصد از افزایش سقف برداشت ۲ درصد از یک دوازدهم هزینه‌های جاری شرکت‌های دولتی (موضوع بند «د» تبصره «۱۶» ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰)، از منابع جدید پیش‌بینی شده در این گزارش استفاده شود.

● پژوهشگاه‌ها و پژوهشکده‌های فصل دین و تبلیغ

در راستای تحقق عدالت آموزشی منطبق بر منویات مقام معظم رهبری و تأکیدات اصل سی‌ام قانون اساسی مقتضی است همه مراکز پژوهشی کشور از سرانه یکسانی نسبت به اعتبارات پژوهشی برخوردار شوند. در حال حاضر براساس معیارهایی نظیر سرانه هیئت علمی، اختصاص اعتبارات به مراکز پژوهشی کشور عادلانه نبوده و گاهاً برخی پژوهشگاه‌ها سرانه هیئت علمی سه برابر بیشتر نسبت به سایرین دریافت می‌کنند. با توجه به معیار تخصیص اعتبارات نسبت به تعداد اعضای هیئت علمی و نیز سرانه کارکنان، مقتضی است یا میانگین سرجمع اعتبارات فصول پژوهش‌های پایه‌ای و پژوهش‌های توسعه‌ای محاسبه شده و پژوهشگاه‌ها نسبت به میانگین، افزایش و یا کاهش اعتبارات داشته باشند یا پژوهشگاه‌های

مرتبط با حوزه دین و تبلیغ (که عموماً ذیل فصل دین و مذهب اعتبارات دریافت می‌کنند)، نسبت به سرانه سایر پژوهشگاه‌ها افزایش اعتبار داشته باشند.

ب) دستگاه‌های فرهنگی و هنری

• وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

طبق مندرجات جدول ۲ پیوست، سرجمع اعتبارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ با رشد حدود ۳۸ درصدی مواجه بوده است. اعتبارات هزینه‌ای این دستگاه بیش از ۴۰ درصد و اعتبارات عمرانی در حدود ۳۰ درصد رشد داشته است. با این حال ملاحظاتی پیرامون این دستگاه گسترده فرهنگی با شرح وظایف متنوع وجود دارد که اجمالاً بدان اشاره می‌شود:

- حمایت از اقشار آسیب‌پذیر بخش فرهنگ در دوران همه‌گیری کرونا که به دلیل تعطیلی مراکز فرهنگی و هنری کار یا درآمدشان را از دست داده‌اند، پیش‌بینی جدی ضمن لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نشده است. صندوق هنر نیز صرفاً طرح تکریم، طرح بیمه تأمین اجتماعی و بیمه تکمیلی را کمافی‌السابق باید انجام دهد که با این وضع نه تعداد جامعه هدف در صندوق هنر امکان افزایش دارد و نه افزایش سقف امکانات بیمه تکمیلی و یا طرح تکریم. در بخش تأمین اجتماعی فقط ۱۰ درصد از سهم هزینه‌های تأمین اجتماعی را صندوق پرداخت می‌کند و مابقی سهم اصحاب فرهنگ، هنر و رسانه است که حتی امکان پرداخت آن بخش را نیز ندارند. از سویی دیگر تأمین منابع صندوق اعتباری هنر عمدتاً ذیل فصل کمک‌های بلاعوض وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و از طریق برنامه‌هایی نظیر حمایت از امور رفاهی و اجتماعی نویسندگان، هنرمندان و روزنامه‌نگاران (۱۹۰۳۰۵) محقق می‌شود. متأسفانه با توجه به کاهش تخصیص در دستگاه‌های فرهنگی، به‌طور معمول در هنگام کسری از اعتبارات فصل پنجم کاسته شده لذا صندوق مزبور نیز از این قاعده مستثنی نبوده و طی سال‌های گذشته به دلیل کاهش تخصیص فصل کمک‌های بلاعوض وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، صندوق اعتباری هنر نیز در تخصیص اعتبارات دچار مشکل شده است. این موضوع تا حدی در مورد صندوق مشارکت توسعه فرهنگ قرآنی ذیل دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی نیز صادق بود تا زمانی که این صندوق ذیل دستگاه متبوع دارای ردیف مستقل شد و از این حیث توانست مشکل تخصیص اعتبارات خود را تا حدود زیادی برطرف کند. بدین ترتیب با ایجاد ردیف مستقل برای صندوق اعتباری هنر هم قابلیت نظارت‌پذیری مالی آن بیشتر می‌شود و هم قدرت چانه‌زنی جهت اخذ اعتبارات مصوب چه از دستگاه متبوع و چه از سایر منابع افزایش خواهد یافت. بنابراین پیشنهاد می‌شود:

«به‌منظور ایجاد شفافیت و نظارت بیشتر بر نحوه هزینه‌کرد اعتبارات صندوق اعتباری هنر و نیز به جهت تمرکز بر تخصیص منابع پیش‌بینی شده برای آن، صندوق اعتباری هنر ذیل وزارت فرهنگ و

ارشاد اسلامی (۱۴۰۰) دارای ردیف مستقل گردد و فعالیت‌های مرتبط با این صندوق ذیل ردیف‌های برنامه‌ای مرتبط به ردیف مستقل ایجاد شده، انتقال یابد».

- امکان نادیده گرفتن اجاره مراکز فرهنگی هنری با وجود تعطیلی این مراکز ضمن لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ پیش‌بینی نشده است.

- یکی از مواردی که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برای استیذان آن سال‌ها تلاش کرده و تاکنون مورد موافقت قرار نگرفته است، اجازه اختصاص یک درصد اعتبار طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به

خرید آثار هنرمندان هنرهای تجسمی است که قطعاً در گردش مالی این حوزه مؤثر خواهد بود.

- توسعه فضاهای فرهنگی مهم‌ترین اولویت در توسعه فرهنگی محسوب می‌شود و توسعه فرهنگی نیز

خود از ارکان توسعه پایدار می‌باشد. بدیهی است استفاده از ظرفیت‌های فرهنگی و اجتماعی زیربنای

توسعه متوازن دیگر بخش‌ها محسوب می‌شود و بدون توجه به آن نمی‌توان به تحقق رشد و شکوفایی

پایدار امیدوار بود. محدودیت منابع عمومی برای تکمیل و تعمیر و تجهیز فضاهای فرهنگی از یکسو و

عدم تکافوی بودجه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان‌ها از سوی دیگر مشکل اداره و نگهداری از

مراکز فرهنگی و هنری موجود را مختل کرده است. همچنین یکی از مهم‌ترین الزامات برنامه‌ریزی،

تخصیص بودجه مناسب و به‌موقع به‌منظور جبران محدودیت و چالش‌های ناشی از تحقق اهداف

برنامه‌ریزی است. در راستای اجرای بخشنامه بودجه سال ۱۴۰۰ و در چارچوب جهت‌گیری و

سیاست‌های مندرج در بخشنامه مذکور، اعتبار طرح «تکمیل، تعمیر و تجهیزات فنی، فرهنگی و هنری

کشور» به شماره طبقه‌بندی «۱۷۰۳۰۵۹۰۲۴» در جهت تسریع در تکمیل طرح‌های تملک دارایی‌های

سرمایه‌ای با رویکرد پیشرفت متوازن و فراگیر و هزینه‌های غیرضرور، ارزیابی نمی‌شود.

- طبق اعلام وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۰۴ پروژه فرهنگی هنری با زیربنایی ۱۷۴۱۱۶ مترمربع و

بیش از ۸۰ درصد پیشرفت فیزیکی در ۲۸ استان کشور تعطیل یا نیمه‌تعطیل‌اند که ۳۷ پروژه آن در

۱۰ استان کم‌برخوردار قرار دارد. مجری ۶۳ پروژه ادارات فرهنگ و ارشاد اسلامی و ۴۱ پروژه سایر

دستگاه‌های اجرایی می‌باشند. تکمیل این ۱۰۴ پروژه ۱۶ درصد به سطح زیربنایی فضاهای فرهنگی و

هنری تحت پوشش وزارت فرهنگ اضافه می‌کند که بار مالی معادل ۵۲۰،۰۰۰ میلیون ریال است.

● نهاد کتابخانه‌های عمومی

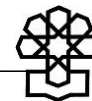
برخی موارد مربوط به ردیف مستقل نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور که می‌تواند در جهت بهبود روند

فعالیت‌ها و خدمات کتابخانه‌ای مورد توجه قرار گیرد، به شرح زیر است:

- بخش قابل توجه منابع مالی و اعتبارات نهاد (حدود ۷۵ درصد) هزینه‌های ضروری و اجتناب‌ناپذیر و

عمدتاً ماهیت پرسنلی شامل حقوق و مزایای ۷۵۰۰ نفر نیروی شاغل و نگهداشت تعداد ۳۵۰۰ باب

کتابخانه عمومی در سراسر کشور است، از محل اجرای ماده (۶) قانون تأسیس و نحوه اداره کتابخانه‌های

عمومی و تبصره ذیل آن تأمین می‌شود. این در حالی است که اعتبار اختصاص یافته از منابع عمومی، تنها ۲۵ درصد از هزینه‌های جاری و فعالیت‌های نهاد را پوشش می‌دهد. گفتنی است وجود این شرایط از یکسو و سهم نیم درصد منابع ناشی از اجرای ماده قانونی مزبور از شهرداری‌های سراسر کشور که در حال حاضر با محدودیت منابع و تحدیدکننده اقتصادی که با شیوع کرونا نیز مضاعف شده از سوی دیگر، موجب کاهش شدید منابع مالی و اعتباری این نهاد شده است. با این وجود اعتبار پیش‌بینی شده برای نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ پاسخگوی بخش بسیار ناچیزی از حقوق و مزایای کارکنان این نهاد است.

- با توجه به بند «ث» ماده (۹۲) قانون برنامه ششم توسعه و ماده (۱۸) آیین‌نامه اجرایی قانون تأسیس نهاد، دولت مکلف است تمهیدات لازم را نسبت به توسعه فرهنگ کتابخوانی با اولویت کتابخانه‌های روستایی در مناطق کمتر توسعه‌یافته، در تولید کتاب و محصولات فرهنگی فراهم آورد. با عنایت به مشکلات در تأمین منابع مالی و اعتباری نهاد که بخش قابل توجه آن مربوط به پرداخت سایر هزینه‌های نهاد بوده و با توجه به ماهیت اجتناب‌ناپذیر بودن و ضرورت تأمین آن، موجب فشار مضاعف بر انجام سایر فعالیت‌ها و واحدهای آن می‌شود که پرداختی‌ها با کاهش همراه بوده و بعضاً دچار وقفه شده و نیازهای نهاد را پوشش نمی‌دهد. در این خصوص به‌طور مشخص براساس تکالیف قانونی مورد نظر و مطابق با اسناد بالادستی این نهاد هر ساله به خرید منابع اطلاعاتی اقدام می‌کند. اما کمبود شدید منابع مالی و اعتباری موجب شده تا بخشی از مأموریت‌ها و رسالت‌های این نهاد با مشکلات همراه بوده که در صورت عدم تأمین منابع اعتباری، بسیاری از فعالیت‌های آن دچار وقفه شده و تعطیلی کتابخانه‌ها را به دنبال خواهد داشت.

- براساس ماده (۱) قانون تأسیس نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، تأسیس، ساخت، تجهیز و بازسازی، توسعه، مدیریت، نظارت و سایر امور کتابخانه‌های عمومی در سراسر کشور به موجب قانون مذکور، برعهده این نهاد است. لذا با توجه به عملکرد متفاوت استان‌ها در تخصیص منابع برای فضای کتابخانه‌ای که منجر به تفاوت زیادی در سرانه فضای کتابخانه‌ای استان شده است، باید تکالیف و الزاماتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ برای اعتبارات عمرانی پیش‌بینی شود تا از این طریق سرانه فضای کتابخانه‌ای افزایش یابد.

- توسعه فضای مجازی باعث آسیب به موضوع کتاب و کتابخوانی شده است. در چنین مواردی این‌گونه اقتضا می‌کند که بخشی از درآمدهای ناشی از فعالیت‌های اپراتورها و فضای مجازی به کتابخانه‌های عمومی تخصیص یابد.

- چند سالی است که نهاد کتابخانه‌های عمومی برنامه‌هایی در راستای کاهش آسیب‌های اجتماعی برگزار می‌کند. همچنین شهرهای هدف آسیب‌های اجتماعی را به کتابخانه عمومی و کتابخانه سیار تجهیز می‌کند. می‌توان ذیل اعتبارات مرتبط با این موضوع نهاد را نیز مشمول قرار داد.

- برخی سازمان‌ها وظیفه اشاعه و ترویج موضوعی را با استفاده از کتب و نشریات و غیره در کشور برعهده دارند. بخشی از فعالیت‌های ترویجی ایشان نیز به تولید محتوا در قالب کتاب، چندرسانه‌ای و غیره منجر می‌شود. پیشنهاد می‌شود تولیدات این سازمان‌ها و نهادها به تعداد کتابخانه‌های عمومی به‌صورت رایگان در اختیار نهاد کتابخانه‌های عمومی قرار گیرد تا در کتابخانه‌ها توزیع شود. همچنین ذیل بودجه هر سازمان با مأموریت ترویجی با توجه به موضوعی که ترویج می‌کند، اعتبار به‌منظور خرید آثار تولید شده در آن موضوع برای کتابخانه‌های عمومی تأمین شود (به‌عنوان مثال مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)).

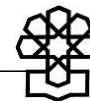
- وفق اعلام نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور توزیع اعتبارات آنها برای سال ۱۴۰۰ به قرار ذیل است:

- ۲۸۱۹ میلیارد ریال هزینه‌ای مندرج ذیل ردیف نهاد کتابخانه‌ها
 - ۳۵۵ میلیارد ریال عمرانی مندرج ذیل ردیف نهاد کتابخانه‌ها
 - ۱۰۰ میلیارد ریال درآمدهای اختصاصی نهاد کتابخانه‌ها
 - ۳۵۰۰ میلیارد ریال بابت پیش‌بینی وصول مطالبات از شهرداری‌ها
 - ۷۰ میلیارد ریال ذیل برنامه حمایت از نشر، کتاب و مطبوعات (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)
- طبق برآورد این نهاد نیاز واقعی اعتبارات مربوط جمعاً ۱۲۶۰۷ میلیارد ریال برای سال ۱۴۰۰ پیش‌بینی می‌شود که با کسر اعتبارات لحاظ شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ برای این دستگاه، تأمین باقی‌مانده اعتبار مورد نیاز رقم ۵۷۶۳ میلیارد ریال می‌باشد.

ج) مقایسه اعتبارات مصوب و تخصیصی دستگاه‌های دینی-تبلیغی (اصلی) طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۸

برای دستگاه‌های فرهنگی آنچه در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ لحاظ شده است، در نظر گرفتن نوسان زیاد در افزایش سقف اعتبارات و گاهاً کاهش آن برای اصلی‌ترین نهادها و دستگاه‌های متولی فرهنگ است. افزایشی که یکدست نبودن و عدم تساوی آن برای دستگاه‌های مختلف قابل درک و منطقی است. اما آنچه قابل تأمل است نوسان و فاصله غیرمنطقی این اعداد و ارقام است. به تعبیر دیگر آنچه به توضیح و توجیه نیاز دارد این است که با توجه به شرح وظایف ثابت دستگاه‌های فرهنگی این میزان تفاوت میان ارقام بودجه‌ای و گاهاً کاهش طی سال‌های اخیر حاصل چیست و این‌گونه سیاستگذاری چه تناسبی با قانون برنامه ششم توسعه و مهم‌تر از آن سند چشم‌انداز دارد.

براساس جدول ذیل، در سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ از سرجمع ۱۴ دستگاه فرهنگی، تخصیص اعتبارات از ۸۵/۵ درصد به حدود ۶۹/۸ درصد از اعتبارات مندرج در قانون بودجه رسیده است و وفق اظهارات دستگاه‌های فرهنگی پیش‌بینی می‌شود این نسبت برای سال ۱۳۹۹ در بهترین حالت به همین میزان باشد کمااینکه انتظار می‌رود با توجه به کسری بودجه میزان تخصیص پایین‌تر نیز باشد.

دستگاه‌های فرهنگی خصوصاً دستگاه‌های دینی و تبلیغی در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۳۹۸ ساختاری مشابه دارند؛ به عبارت دیگر، تعداد دستگاه‌های اصلی این حوزه که ردیف مستقل دریافت می‌کنند با توجه به اینکه دستگاه سیاستگذار نیز معرفی شده، باین حال تقریباً ثابت مانده است. به‌علاوه تغییرات این حوزه بیشتر شامل کاهش در اعتبارات هزینه‌ای فصل کمک‌های بلاعوض و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بوده است. بررسی دقیق‌تر اعتبارات هزینه‌ای برخی دستگاه‌ها مانند سازمان تبلیغات اسلامی، ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر و شورای عالی حوزه‌های علمیه حکایت از آن دارد که عمده این اعتبارات در فصول هزینه‌ای «استفاده از کالا و خدمات» و نیز «کمک‌های بلاعوض» هزینه می‌شود و بخش اندکی از آن ذیل فصول «جبران خدمت کارکنان» و «رفاه اجتماعی» قرار دارد که با در نظر داشتن سهم اندک اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه‌ها از سرجمع اعتباراتشان، می‌توان گفت در سال‌های آتی با کاهش تخصیص اعتبارات، بخش عمده‌ای از دستگاه‌های دینی و تبلیغی در انجام اهداف و رسالت‌های خود با چالش اساسی مواجه باشند.

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در قوانین بودجه کل کشور دربردارنده سه زیرمجموعه است. درکل میزان تخصیص اعتبارات در این وزارتخانه از حدود ۸۱ درصد به ۶۵ درصد تقلیل یافته است. انتظار می‌رود در سال‌های آتی تمرکز اعتبارات این وزارتخانه بر تولید و پشتیبانی از محتوا در فضای مجازی باشد. همچنین حمایت هدفمند از فضای کسب و کارهای فرهنگی و هنری با تمرکز بر حمایت از استارت‌آپ‌های فرهنگی و هنری و رسانه‌ای و نیز ساماندهی و توسعه و نظارت بر فعالیت‌های فرهنگی دیجیتال در توزیع اعتبارات این وزارتخانه در دستور کار قرار گیرد که با کاهش تخصیص در انجام اهداف و وظایف خود دچار مشکل شود.

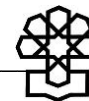
سازمان اوقاف و امور خیریه کشور از جمله دستگاه‌هایی است که شاهد کاهش چشمگیر اعتبارات تخصیصی بوده است. علت این کاهش نیز به برنامه عمرانی «راهبری، نظارت و اداره امور بقاع و اماکن مذهبی» (۱۷۰۱۰۲۱) مربوط می‌باشد که حتی با وجود افزایش در اعتبارات هزینه‌ای، نهایتاً با کاهش تخصیص این برنامه، سرجمع عملکرد دستگاه را کاهش داده است. برخی دستگاه‌ها مانند جامعه المصطفی در شرایطی که نیاز به توجه جدی و ویژه در افزایش و نیز تخصیص اعتبارات هزینه‌ای داشته‌اند (به علت ارزی بودن مصارف) و می‌بایست نگاه دولت به آنها به عنوان یک دستگاه بین‌المللی می‌بود، باین حال با این‌گونه دستگاه‌ها نیز مانند سایر دستگاه‌های فرهنگی رفتار شد و در افزایش اعتبارات آنها مخارج ارزی مغفول ماند.

در مجموع باید اذعان داشت با اینکه در برخی سنوات، دستگاه‌ها و نهادهای فرهنگی حتی با افزایش اعتبارات همراه بوده‌اند، منتهی روند کاهشی تخصیص نشان از آن دارد که دولت صرفاً به سرجمع اعتبارات دستگاه‌ها درصدی افزوده لکن در تخصیص مانند گذشته رفتار کرده و درحقیقت این افزایش سطح اعتبارات در عمل تحقق نیافته است.

جدول ۵. دستگاه‌های اصلی دینی- تبلیغی (ردیف‌های اصلی+زیرمجموعه) ذیل ردیف‌های سازمان برنامه و بودجه^۱

ردیف	عنوان ردیف	۱۳۹۵			۱۳۹۶			۱۳۹۷			۱۳۹۸		
		قانون	عملکرد	درصد عملکرد به قانون	قانون	عملکرد	درصد عملکرد به قانون	قانون	عملکرد	درصد عملکرد به قانون	قانون	عملکرد	درصد عملکرد به قانون
۱	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۱۰،۴۴۵،۳۹۷	۸۴۳۱۹۶۸	۸۰،۷	۱۲،۲۵۱،۳۴۸	۱۰۰،۶۲۶۱۸	۸۲،۱	۱۴،۸۹۹،۸۸۴	۱۰۶،۱۳۶۵۵	۷۱،۲	۱۴،۸۶۲،۱۶۰	۹،۶۶۱،۲۷۳	۶۵،۰
۲	سازمان تبلیغات اسلامی	۳،۲۸۵،۵۲۲	۲۷۶۳۳۹۳	۸۴،۱	۳،۸۹۵،۵۲۷	۳۱۵۴۵۹۶	۸۱،۰	۴،۷۴۹،۵۸۲	۳۴۸۲۴۵۶	۷۳،۳	۴،۷۷۰،۳۴۶	۳،۴۲۷،۹۶۶	۷۱،۹
۳	سازمان اوقاف و امور خیریه ^۲	۲،۴۲۹،۰۹۶	۳۹۳۳۵۲۸	-	۱،۷۸۸،۰۰۰	۱۳۲۷۹۲۷	۷۴،۳	۴،۸۰۱،۰۴۰	۲۶۴۸۸۹۰	۵۵،۲	۴،۹۲۲،۱۷۰	۲،۰۰۵،۸۵۷	۴۰،۸
۴	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها	۱،۱۳۵،۲۹۵	۸۵۸۴۶۳	۷۵،۶	۱،۲۷۱،۰۴۸	۱۰۱،۸۵۱۵	۸۰،۱	۱،۴۶۷،۲۰۰	۱۰۰،۹۰۷۷	۶۸،۸	۱،۴۹۱،۲۰۰	۱،۰۲۲،۲۸۹	۶۸،۶
۵	سازمان حج و زیارت	۳۹۵،۰۴	۳۸۲۷۴	۹۶،۹	۴۵،۰۰۰	۴۲،۷۰۳	۹۴،۹	۵۳،۵۰۰	۵۱،۳۰۲	۹۵،۹	۶۲،۳۰۰	۶۰،۰۰۰	۹۶،۳
۶	سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی	۲،۳۵۱،۳۲۶	۲۰۲۰۱۵۵	۸۵،۹	۲،۹۵۱،۷۴۳	۲۶۲۱۵۰۶	۸۸،۸	۳،۳۸۸،۸۲۷	۲۷۴۷۷۳۴	۸۱،۱	۳،۶۰۰،۱۰۰	۲،۷۵۸،۸۲۵	۷۶،۶
۷	مؤسسه نشر آثار حضرت امام قدس سره	۵۹۵،۳۷۲	۵۳۹۵۴۹	۹۰،۶	۸۱۹،۸۹۳	۷۰۲۱۴۷	۸۵،۶	۷۱۳،۴۲۲	۴۹۷۷۸۶	۶۹،۸	۳۲۸،۰۰۰	۲۱۰،۵۸۹	۶۴،۲
۸	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۱۰۰۳۰،۷۴۰	۹۶۰۲۷۳	۹۳،۲	۱،۱۷۴،۰۰۰	۱۰۰۶۶،۱۶۲	۹۰،۸	۱،۳۴۰،۰۰۰	۱،۱۸۵،۷۵۰	۸۸،۵	۱،۵۰۰،۰۰۰	۱،۱۹۰،۱۲۰	۷۹،۳
۹	شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی	۴۳۱،۶۴۱	۲۹۶۱۷۰	۶۸،۶	۴۳۲،۱۱۲	۲۷۵۴۹۵	۶۳،۸	۶۲۸،۳۲۸	۳۶۰،۰۴۰	۵۷،۳	۶۲۸،۴۲۵	۳۷۸،۳۰۸	۶۰،۲
۱۰	شورای عالی حوزه‌های علمیه	۳،۷۳۴،۰۰۰	۱۸۵۰۰۰۰	۴۹،۵	۴،۲۲۰،۰۰۰	۳۲۲۶۸۹۰	۷۶،۵	۴،۶۴۴،۵۵۷	۲۵۸۲۲۳۱	۵۷،۸	۴،۶۵۲،۰۰۰	۳،۲۰۱،۷۴۹	۶۸،۸
۱۱	مرکز خدمات حوزه‌های علمیه	۵،۳۸۵،۰۰۰	۵۷۰۲۵۰۱	۹۵،۳	۸،۱۵۳،۰۰۰	۷،۳۶۲،۷۰۹	۹۰،۳	۸،۹۶۹،۰۰۰	۸۱۷۳۰۹۹	۹۱،۱	۱۰،۴۴۲،۰۰۰	۸،۷۵۱،۰۰۰	۸۳،۸
۱۲	جامعه المصطفی العالمیه	۲،۵۹۲،۲۸۶	۱۹۰۸۰۳۷	۷۳،۶	۲،۷۷۶،۷۳۳	۲۲۷۲۱۶۲	۸۱،۸	۳،۰۵۱،۲۰۳	۲۱۰۹۰۳۲	۶۹،۱	۳،۰۵۲،۴۲۰	۲،۰۶۸،۴۵۱	۶۷،۸
۱۳	نهاد کتابخانه‌های عمومی	۱،۳۸۴،۲۳۸	۹۸۳۵۲۱	۷۱،۱	۱،۴۷۵،۴۱۴	۱۱۱۷۹۸۸	۷۵،۸	۱،۶۰۶،۵۳۸	۱۳۵۷۰۰۰	۸۴،۵	۲،۰۱۶،۴۰۰	۱،۶۸۶،۴۰۸	۸۳،۶
۱۴	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۹۴۴،۰۰۰	۸۰۶۰۱۵	۸۵،۴	۱،۱۴۸،۶۹۰	۱۰۳۹۱۵۲	۹۰،۵	۱،۳۰۵،۵۵۵	۱۰۴۸۶۶۰	۸۰،۳	۱،۴۲۲،۱۰۰	۱،۰۹۲،۵۴۸	۷۶،۸
	مجموع	۳۶،۳۸۳،۴۱۷	۳۱۰،۹۱۰،۸۴۷	۸۵،۵	۴۲،۴۰۲،۵۰۸	۳۵،۲۹۰،۵۷۰	۸۳،۲	۵۱،۴۳۹،۰۰۴	۳۷،۸۶۶،۷۱۲	۷۳،۶	۵۳،۷۴۹،۶۲۱	۳۷،۵۱۵،۲۸۳	۶۹،۸

۱. شایان ذکر است به علت تغییر در شیوه جدول‌بندی لوایح و قوانین بودجه، برخی ردیف‌های متفرقه به ذیل دستگاه اصلی انتقال یافته‌اند و در افزایش اعتبارات عملکرد دستگاه اثر گذاشته‌اند.
 ۲. علت اختلاف شدید در اعتبارات قانون سال ۱۳۹۵ و عملکرد همان سال سازمان اوقاف و امور خیریه در ردیف‌های متفرقه انتقال یافته است که بنابراین قیاس عملکرد و قانون در این سال چندان ملاک مناسبی ندارد.

ملاحظات پیرامون فصل کمک‌های بلاعوض دستگاه‌های فرهنگی (اصلی)

الف) چالش بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد در دستگاه‌های فرهنگی

وفق بند «پ» ماده (۷) قانون برنامه ششم توسعه، دولت مکلف است از سال اول اجرای قانون برنامه، سالیانه اعتبارات ۲۰ درصد دستگاه‌های اجرایی مندرج در قوانین بودجه سنواتی را به‌صورت بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد تنظیم کند، به‌نحوی که در سال پایانی اجرای قانون برنامه، ۱۰۰ درصد دستگاه‌ها، دارای بودجه مبتنی بر عملکرد باشند. دولت نیز از لایحه سال ۱۳۹۷ با اعمال برخی تغییرات سعی در پیشبرد این هدف داشت. لایحه‌ای که قرار بود برخلاف لوایح بودجه پیشین، مبتنی بر عملکرد باشد و سعی داشت به‌جای آنکه مبالغی را به زیرمجموعه‌های ریز و درشت خود واریز کند، مبتنی بر عملکرد هر کدام از این زیرمجموعه‌ها، به آنها بودجه تخصیص دهد و اصلاحاتی اساسی در بودجه‌ریزی کشور اعمال کند.

یکی از مهم‌ترین این تغییرات که در امور فرهنگ کاملاً مشهود بود، حذف جدول ۱۷ ماده‌واحد در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ است. این جدول شامل حدود ۵۰ ردیف اعتباری هزینه‌ای و عمرانی شامل مؤسسات و نهادهای عمدتاً فرهنگی، آموزشی و پژوهشی می‌باشد که در قالب کمک به اشخاص حقوقی غیردولتی (موضوع جزء «۳» ردیف ۵۴۰۰۰۰ جدول اعتبارات ردیف‌های متفرقه)^۱ از محل بودجه عمومی اعتبار دریافت می‌کردند. استدلال دولت برای حذف جدول ۱۷ اصلاح ساختار نظام بودجه‌ریزی و ایجاد شفافیت در نحوه توزیع اعتبارات از طریق فصول هزینه‌ای بودجه اعلام شد؛ بدین نحو که در لوایح بودجه سال‌های قبل بعضی مؤسسات فرهنگی از بودجه کشور ارتزاق می‌کردند و با توجه به اینکه این مبالغ به‌عنوان «کمک بلاعوض» در اختیار این مؤسسات قرار می‌گرفت، دولت مدعی بود عملاً امکان نظارت بر نحوه هزینه‌کرد بودجه آنها نیز وجود ندارد.

از سویی دیگر در نگاه برخی نمایندگان مجلس نیز این مسئله در خصوص این سرفصل به‌طور کلی و در خصوص اعتبارات جدول ۱۷ به‌صورت خاص وجود داشت که هیچ نظارتی بر این مؤسسات وجود ندارد و در برخی موارد حتی مشخص نیست بودجه‌ای که می‌گیرند صرف چه اموری می‌شود. این طیف از نمایندگان معتقد بودند اساساً به‌دلیل نقص در نحوه گزارش‌گیری سازمان برنامه و بودجه از دستگاه‌ها و به‌تبع آن ثبت ناقص نحوه دخل و خرج دستگاه‌ها توسط ذی‌حسابان به لحاظ مطابقت با اجزای بودجه، هیچ ابزار کاملی که بتوان از طریق آن مبالغ بودجه این سرفصل را ردیابی کرد و دانست مبالغ پرداخت شده توسط خزانه به دستگاه‌ها دقیقاً چه سرنوشتی پیدا می‌کنند، وجود ندارد. همچنین مشخص نیست ذی‌نفع‌نهایی آنها چه کسانی هستند. در واقع فارغ از این چالش مهم ساختاری که شاید علت‌العلل عدم انضباط مالی دولت و بی‌منطق بودن بخشی از ردیف‌های بودجه‌ای است، مسئله مهم دیگر آن بود که

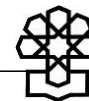
۱. اعتبار این ردیف در جدول شماره ۹ قانون بودجه سال ۱۳۹۶ معادل ۲,۵۲۹,۴۹۰ میلیون ریال (حدود ۲۵۰ میلیارد تومان) است که در میان حدود ۵۰ مؤسسه و نهاد فرهنگی مندرج در جدول ۱۷ توزیع شده است.

این جدول جنجالی مجموعه‌هایی را شامل می‌شد که مشخص نبود این پول را چرا می‌گیرند و با آنچه می‌کنند. تنها چیزی که درباره آنها عیان بود، اینکه از میان هزاران مؤسسه خصوصی با چه ملاک و معیاری تنها این تعداد خاص از دولت کمک می‌گرفتند؛ به‌علاوه اینکه دولت ابزار دقیقی برای ردیابی این مبالغ هم ندارد. از این منظر برخی نمایندگان آسیب‌آسیب‌آسانی در این شیوه بودجه‌ریزی را عدم اجرای عدالت در تخصیص بودجه‌های فرهنگی برمی‌شمردند و معتقد بودند تعداد دیگری از مؤسسات نیز مستحق دریافت این اعتبارات هستند. البته سال ۱۳۹۶ اولین سالی نبود که غیردولتی‌ها از بودجه عمومی ارتزاق می‌کردند. کمک به برخی مؤسسات غیردولتی از اوایل دهه ۱۳۸۰ آغاز شده بود ولی در ابتدا فقط شامل چند مؤسسه مهم فرهنگی می‌شد؛ اما به تدریج هم تعداد این مؤسسات زیاد شد و هم رقم پرداختی به آنان افزایش یافت. این موضوع در سال‌های پایانی دهه ۱۳۸۰ به اوج خود رسید.

از سوی دیگر برخی نمایندگان نیز بر این باور بودند که دولت باید این مسئله را سازماندهی کند و نمی‌توان کل این مؤسسات و نهادهای فرهنگی را از بودجه محروم کرد. همچنین این عده اذعان می‌داشتند به علت نیاز کشور به ترویج فعالیت‌های فرهنگی، دینی و آموزشی توسط گروه‌ها و نهادهای مستقل از دولت، نباید سلاقی سیاسی در تأیید یا عدم تأیید مؤسسات فرهنگی حاضر در این جدول دخیل باشد و با توجه به منویات متعدد مقام معظم رهبری مبنی بر وجود جنگ نرم، شبیخون فرهنگی و ولنگاری فرهنگی ادامه فعالیت این مؤسسات و نهادها ضروری است.

به‌هرحال آنچه مسلم است و همه رویکردهای سیاسی نیز بر آن اتفاق نظر دارند، این است که اعتبارات فصل پنجم باید سامان‌یافته و به شکل شفاف توزیع شده و حسابرسی شوند. درحقیقت با توجه به کم بودن سهم فرهنگ از بودجه عمومی کشور و نیاز به گسترش فعالیت‌های فرهنگی (که خود نیازمند بحث مفصلی است) به‌نظر می‌رسد اشکال جدول ۱۷ اشکال محتوایی نیست، بلکه شکلی است و حذف این اعتبارات به فرهنگ به‌عنوان زیرساخت کشور لطمه خواهد زد چرا که مجموعه‌های بسیار مفیدی در این جدول حاضر بودند. با وجود آنکه ابتدا صحبت از حذف ردیف بودجه مربوط به جدول ۱۷ مطرح شد اما در ادامه مشخص شد که بودجه این مؤسسات عملاً به جدول شماره ۷ انتقال یافته تا زیرنظر دستگاه‌های اصلی و اصطلاحاً سیاستگذار تخصیص یافته و هزینه شوند.^۱ به عبارتی هرچند این جدول در بودجه‌های سنواتی حذف شد اما مقرر گردید این حذف به معنی قطع بودجه مؤسسات مشمول نباشد کمااینکه تعدادی از مؤسسات این جدول به ردیف‌های دیگر بودجه راه یافتند. بااین‌حال طی سال‌های بعد استقرار و استمرار ایده تمرکز اعتبارات ذیل دستگاه اصلی (یا سیاستگذار) در حوزه دین و فرهنگ در لوایح بودجه سنواتی، به‌جای ایجاد شفافیت مالی و نظارت هدفمند و بسترسازی در جهت برون‌سپاری

۱. در آن اثنا پیشنهاد شد سرجمع اعتبارات جدول ۱۷ به صورت یک ردیف مستقل و با نامی دیگر احیا شود. همچنین پیشنهاد شد نحوه تخصیص این اعتبارات به اشخاص حقوقی کمک‌گیرنده توسط کمیته مشترک میان سازمان برنامه و بودجه، مجلس شورای اسلامی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان تبلیغات اسلامی تعیین شود.

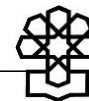

امور فرهنگی، عملاً باعث کاهش اعتبارات حوزه‌های فرهنگی خصوصاً حوزه دین و تبلیغ و بالتبع حرکت به سمت مضیق کردن فعالیت برخی دستگاه‌های دینی و تبلیغی شده است. اصل شفاف‌سازی یک اتفاق مثبت است اما به نظر می‌رسد صرف حذف یک جدول و قرار دادن این دستگاه‌ها ذیل ردیف بودجه یک دستگاه دیگر عملاً اتفاق خاصی رخ نمی‌دهد و زمینه‌ساز شفافیت نخواهد شد.

در این میان ذکر این نکته ضروری است که مؤسسات ذیل جدول شماره ۱۷ نیز پیش از این مستقیماً از سازمان برنامه و بودجه منابع دولتی دریافت نمی‌کردند بلکه عمدتاً اعتبارات به یکی از دستگاه‌های دولتی اختصاص می‌یافت و آن دستگاه دولتی متکی بر قانون بودجه، کسری از رقم کمک‌های دریافتی را به مجموعه غیردولتی که نامش در قانون بودجه درج شده، پرداخت می‌کرد. در این شرایط حتی اگر پرداخت برخی دستگاه‌ها به صورت مستقیم از سازمان برنامه و بودجه صورت می‌پذیرفته نیز تاحدودی امکان نظارت وجود داشته و دولت می‌توانست ترتیب قانونی را اتخاذ کند که تخصیص کمک‌های مصوب در قانون بودجه به بخش‌های غیردولتی به ارائه گزارش عملکرد سال گذشته آنها موکول شود و افزایش اعتبارات این دستگاه‌ها برای سال آینده به ارزیابی عملکرد سال پیشین این دستگاه‌ها متکی باشد. با رویه موجود، نه دستگاه‌های نظارتی و نه دستگاه کمک‌کننده (اصلی) به طور کامل قادر نیستند مانع از تخصیص این اعتبارات به دستگاه‌های مزبور شوند و با توجه به ضعف رویه‌های قانونی در این زمینه که پرداخت این کمک‌ها را به ارائه گزارش‌های مالی نه تنها به دستگاه اصلی بلکه به همه دستگاه‌های نظارتی موکول کرده باشد، اساساً عدم پرداخت این اعتبارات (در صورت تصویب مجلس) اقدام خلاف قانون بودجه و دارای قابلیت پیگرد قانونی است. البته شایان ذکر است در زمینه سرفصل کمک‌های بلاعوض قوانین و مقررات متعددی وجود دارد و این‌گونه نیست که مؤسسات فرهنگی و یا غیر، بدون آنکه تحت نظارت سازمان بازرسی و دیوان محاسبات و دیگر نهادهای نظارتی قرار گیرند، از بودجه دولتی ارتزاق کنند؛ منتها ترتیبات قانونی موجود به گونه‌ای است که ردیابی اعتبارات پس از تخصیص را مشکل کرده است. در ادامه به برخی قوانین موجود در این زمینه اشاره می‌شود:

جدول ۶. اهم قوانین مرتبط با سرفصل کمک‌های بلاعوض

عنوان قانون	مفاد
قانون برنامه ششم توسعه	<p>ماده (۶۷) - کلیه دستگاه‌های قوه مجریه که به موجب قوانین بودجه سنواتی مجاز به کمک به اشخاص حقیقی و حقوقی از محل اعتبارات قوانین یادشده می‌باشند، موظفند با رعایت تخصیص اعتبار که در مرکز توسط معاونت و در استان‌ها توسط کمیته تخصیص اعتبارات استان طبق ضوابط ابلاغی معاونت انجام می‌شود، نسبت به اخذ شماره ملی اشخاص حقیقی گیرنده کمک و یا سهامداران اصلی و صاحبان سهم‌الشرکه و اعضا هیئت‌مدیره و بازرس یا بازرسان قانونی اشخاص حقوقی گیرنده کمک و درج آن در بانک اطلاعاتی که توسط معاونت برای این منظور ایجاد می‌گردد اقدام و سپس مبلغ کمک را پرداخت نمایند. کمک از محل منابع و ردیف‌های در اختیار معاونت نیز مشمول این حکم است.</p>
قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴ با اصلاحات و الحاقات بعدی	<p>ماده (۳۱) -</p> <p>الف) در موارد قانونی، هرگونه پرداخت و کمک مالی توسط دستگاه‌های اجرایی، فقط براساس مفاد موافقتنامه و بعد از تخصیص و در حدود آن مجاز است. در موارد قانونی، هرگونه کمک غیرنقدی و واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی از جمله عین، منفعت و مشابه آن شامل اموال منقول و غیرمنقول و نیز رد دیون، مطالبات، حقوق و مانند آن در قالب فرم‌ها، شرایط و دستورالعمل‌های ابلاغی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مجاز است. نسخه‌ای از این فرم‌ها، ضمیمه موافقتنامه اعتبارات هزینه‌ای دستگاه اجرایی خواهد شد. احکام این بند در خصوص نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی در حدود اعتبارات مندرج در قوانین بودجه سنواتی و مابه‌ازاء یا معوض آن، لازم‌الاجرا است.</p> <p>ب) دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری که در چهارچوب وظایف خود مجاز به کمک به اشخاص حقیقی و حقوقی از محل اعتبارات قوانین بودجه سنواتی می‌باشند، موظفند با رعایت تخصیص اعتبار، نسبت به اخذ شماره ملی اشخاص حقیقی گیرنده و یا سهامداران و صاحبان سهم‌الشرکه و اعضای هیئت‌مدیره و بازرس یا بازرسان قانونی اشخاص حقوقی گیرنده کمک و درج آن در بانک اطلاعاتی که توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور برای این منظور ایجاد می‌گردد، اقدام و سپس مبلغ کمک را پرداخت کنند. کمک از محل منابع و ردیف‌های در اختیار سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور نیز مشمول این حکم است. گردش عملیات مالی (دریافت‌ها و پرداخت‌ها) و حساب سالانه اشخاص حقوقی کمک‌گیرنده و انطباق هزینه‌های انجام شده توسط کمک‌گیرنده با اهداف اعلام شده توسط دستگاه اجرایی پرداخت‌کننده کمک باید توسط حسابرس و بازرس قانونی کمک‌گیرنده رسیدگی شود و نتیجه رسیدگی توسط دستگاه اجرایی کمک‌کننده تا پایان شهریور ماه سال بعد به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ارسال شود.</p>
قانون محاسبات عمومی کشور	<p>ماده (۷۱) - پرداخت کمک و یا اعانه به افراد و مؤسسات غیردولتی از محل بودجه وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و شرکت‌های دولتی جز در مواردی که به اقتضای وظایف قانونی مربوط ناگزیر از تأدیه چنین وجوهی می‌باشند ممنوع است. ضوابط پرداخت این قبیل کمک‌ها و اعانات به تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد رسید و وجوه پرداختی از این بابت توسط ذی‌حسابان دستگاه‌های پرداخت‌کننده با اخذ رسید از دریافت‌کننده به حساب هزینه قطعی منظور خواهد شد مگر آنکه در ضوابط مذکور ترتیب دیگری مقرر شده باشد. تبصره - دولت مکلف است بر مصرف اعتباراتی که به‌عنوان کمک از محل بودجه وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و شرکت‌های دولتی و یا از محل اعتبارات منظور در سایر ردیف‌های بودجه کل کشور به مؤسسات غیردولتی پرداخت می‌شود نظارت مالی اعمال کند. نحوه نظارت مذکور تابع آیین‌نامه‌ای است که بنا به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی و وزارت برنامه و بودجه به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.</p>
قانون ضوابط پرداخت کمک و یا اعانه به افراد و مؤسسات غیردولتی موضوع ماده (۷۱) قانون محاسبات عمومی	<p>ماده (۵) - پرداخت کمک و یا اعانه علاوه بر رعایت ضوابط مقرر در این قانون در مورد وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی موکول به پیش‌بینی موضوع در موافقتنامه شرح فعالیت‌ها و در مورد شرکت‌های دولتی منوط به منظور شدن در بودجه تفصیلی شرکت مصوب مراجع ذی‌صلاح مقرر در اساسنامه مربوط می‌باشد.</p>

نمایه ۱. نحوه نظارت بر هزینه کرد کمک‌های بلاعوض اشخاص حقوقی غیردولتی

توسط سازمان برنامه و بودجه کشور

1. درج عنوان کمک، کمک گیرنده، دستگاه اجرایی مربوطه و کارشناسان مربوطه		مراحل گردش کار
عنوان کمک در جدول شماره ۱۷ قانون بودجه:	نام کارشناس رابط بین موسسه و سازمان برنامه و بودجه:	
ردیف کمک مندرج در جدول ۱۷ قانون بودجه:	نام کارشناس مربوطه در سازمان برنامه و بودجه:	
شماره شناسایی:	دستگاه اجرایی مربوطه:	
نام موسسه کمک بگیر:	کد شناسایی دستگاه اجرایی مربوطه:	
2. بانک اطلاعات مشخصات موسسه، اعتبارات موسسه، عملکرد موسسه		
مشخصات موسسه		
وضعیت اعتبار در سال جاری		
وضعیت اعتبارات سالهای گذشته		
پیشنهاد اعتبار		
پیشنهاد تخصیص		
شاخص‌های عملکرد موسسه		
شاخص‌های مدیریتی برنامه و بودجه		
گزارش جلسات		
گزارش بازدید و نظارت		
گزارش‌گیری		

ب) سهم دستگاه‌های فرهنگی (اصلی) از فصل پنجم کمک‌های بلاعوض

مطابق بخشنامه‌های بودجه سنوات اخیر سازمان برنامه و بودجه، فصل کمک‌های بلاعوض شامل چهار ردیف مجزاست. این فصل شامل کمک‌های بلاعوض به دولت‌های خارجی، سازمان‌های بین‌المللی، سایر سطوح دولتی و بخش غیردولتی است که مؤسسات فرهنگی کمک‌بگیر از بودجه دولت در ردیف آخر جای می‌گیرند. پیش‌بینی می‌شود اعتبارات فصل کمک‌های بلاعوض دستگاه‌های اجرایی نیز در این ردیف قرار داشته باشند.

در جدول ۲ ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، در بخش هزینه‌ها کل اعتبارات فصل کمک‌های بلاعوض در حدود ۱۰۷ هزار میلیارد ریال برآورد شده است. این درحالی است که در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ این رقم در حدود ۱۵۲ هزار میلیارد ریال برآورد شده بود و بدان معنا که در سال ۱۴۰۰ کاهش بیش از ۳۰ درصدی داشته است.

بر مبنای جدول ۲-۷ ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ مجموع اعتبارات فصل کمک‌های بلاعوض دستگاه‌های اجرایی معادل ۵۷,۲۴۴,۹۰۳ میلیون ریال (۸۷۰۰ میلیارد تومان) محاسبه شده که ۱/۶ درصد از سرجمع اعتبارات هزینه‌ای دستگاه‌های اجرایی را شامل می‌شود. طبق مندرجات جدول ۱۰، بیست دستگاه اصلی حوزه فرهنگ مجموعاً اعتباری در حدود ۳۲ هزار میلیارد ریال (۳۲۰۰ میلیون تومان) به خود اختصاص داده‌اند که حدوداً ۳۷ درصد از کل کمک‌های بلاعوض را شامل می‌شوند (البته سایر دستگاه‌های فرهنگی و دینی - تبلیغی نیز اعتباراتی ذیل فصل پنجم دارند که طبیعتاً بر سهم

دستگاه‌های حوزه فرهنگ از سرجمع فصل کمک‌های بلاعوض می‌افزاید). مابقی اعتبارات این فصل نیز به‌طور عمده به وزارت علوم و وزارت آموزش و پرورش اختصاص یافته است.

در میان دستگاه‌های اصلی بخش فرهنگ وزارت ورزش و جوانان (۸۳ درصد)، کمیته ملی پارالمپیک (۷۴ درصد)، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۷۰ درصد) و کمیته ملی المپیک (۷۰ درصد) از جمله دستگاه‌هایی هستند که بیش از ۷۰ درصد اعتبارات هزینه‌ای آنها در فصل کمک‌های بلاعوض مصرف می‌شود. این در حالی است که برخی دستگاه‌ها نظیر شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی طی سال‌های اخیر از دستگاه‌هایی بوده که تلاش کرده توزیع اعتبارات هزینه‌ای خود را از فصل پنجم به سایر فصول انتقال دهد. وزارت ورزش و جوانان و کمیته ملی المپیک با کمک به فدراسیون‌ها و هیئت‌های ورزشی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با کمک به مؤسسات اقماری فرهنگی اهداف و وظایف خود را بیشتر از طریق فعالیت‌های برون‌سپاری به اشخاص حقوقی کمک‌بگیر پیگیری می‌کنند. اطلاعات مربوط به این موضوع در جدول ۷ به تفصیل آمده است.

جدول ۷. توزیع اعتبارات هزینه‌ای دستگاه‌های فرهنگی (اصلی)

بر حسب فصل کمک‌های بلاعوض - (مندرج در جدول ۲-۷ ماده‌واحد لایحه ۱۴۰۰)^۱

(میلیون ریال)

ردیف	عنوان ردیف	لایحه ۱۴۰۰	
		جمع هزینه‌ای	کمک‌های بلاعوض
۱	سازمان حج و زیارت	۱۱۲,۰۰۰	۰
۲	صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران	۲۶,۱۹۰,۰۰۰	۰
۳	نهاد کتابخانه‌های عمومی	۲,۸۱۹,۳۸۰	۰
۴	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۱,۷۰۰,۰۰۰	۰
۵	مرکز خدمات حوزه‌های علمیه (به‌جز یارانه)	۱۴,۰۰۰,۰۰۰	۰
۶	جامعه المصطفی (ص) العالمیه	۴,۶۵۰,۰۰۰	۰
۷	مؤسسه نشر آثار حضرت امام قدس سره	۳۴۵,۰۰۰	۶۵۴
۸	وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۶,۴۸۴,۱۳۸	۲۱۵,۰۰۰
۹	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها	۱,۹۶۵,۰۰۰	۱۰۱,۰۰۰
۱۰	سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی	۵,۱۸۷,۰۰۰	۴۲۸,۷۰۰
۱۱	نهاد ریاست جمهوری - معاونت امور زنان و خانواده	۳۲۵,۰۰۰	۶۷,۹۰۰
۱۲	شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی	۷۵۰,۰۰۰	۲۲۴,۷۰۹
۱۳	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۲,۰۵۰,۰۰۰	۶۳۳,۴۴۳
۱۴	شورای عالی حوزه‌های علمیه	۶,۵۱۰,۰۰۰	۳,۰۳۸,۳۲۵

۱. به استثنای ردیف‌های متفرقه.

لایحه ۱۴۰۰			عنوان ردیف	ردیف
درصد از جمع هزینه‌ای	جمع هزینه‌ای	کمک‌های بلاعوض		
۵۹	۷,۵۹۹,۵۳۱	۴,۴۷۲,۲۹۹	سازمان تبلیغات اسلامی	۱۵
۶۷	۳,۰۱۵,۰۰۰	۲,۰۲۵,۰۰۰	سازمان اوقاف و امور خیریه	۱۶
۷۰	۱,۶۳۴,۰۰۰	۱,۱۴۸,۱۴۲	کمیته ملی المپیک ایران-کمک	۱۷
۷۰	۱۵,۴۱۰,۸۴۰	۱۰,۷۴۸,۷۸۱	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (به‌جز یارانه)	۱۸
۷۴	۷۰۰,۰۰۰	۵۱۸,۳۹۹	کمیته ملی پارالمپیک ایران	۱۹
۸۳	۱۰,۶۴۵,۵۲۴	۸,۸۵۳,۷۵۶	وزارت ورزش و جوانان	۲۰
۲۹	۱۱۲,۰۹۲,۴۱۳	۳۲,۴۷۶,۱۰۸	جمع	

ج) بیان راهکار در خصوص قانونمند کردن مصرف اعتبارات فصل پنجم (کمک‌های بلاعوض)

وفق مستندات دیوان محاسبات کشور اعتبارات کمک با واریز وجه از دستگاه اجرایی به حساب اشخاص کمک‌گیرنده و اعلام وصول آنان؛ به هزینه قطعی منظور شده و نمی‌توان مصادیق مصرف و همچنین میزان دستیابی به اهداف مورد نظر را ارزیابی و سنجش کرد. بدین ترتیب قضاوت و اظهار نظر در خصوص چگونگی مصرف کمک‌های بلاعوض ممکن نیست مگر آنکه مصادیق مصرف در مؤسسه کمک‌گیرنده پیگیری شود که این امر به‌عنوان یک محدودیت قانونی و معذوریت برای رسیدگی دیوان محاسبات مطرح است. از طرفی نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی در راستای انجام وظیفه نظارتی خود انتظار دارند گزارش شفاف‌تری از نحوه هزینه‌کرد این اعتبارات توسط دیوان محاسبات به کمیسیون‌ها ارائه شود. لذا با توجه به موارد مطرح شده پیشنهاد می‌شود به‌منظور ساماندهی و افزایش شفافیت در نحوه هزینه‌کرد اعتبارات فصل کمک‌های بلاعوض نکات زیر مدنظر قرار گیرد:

- میزان کمی و کیفی فعالیت‌های مرتبط با وظایف قانونی دستگاه اجرایی که مؤسسه کمک‌گیرنده در قبال وجوه دریافتی می‌بایست انجام دهد به تفکیک در موافقتنامه تبادل شده درج شود و به تأیید بالاترین مقام دستگاه اجرایی کمک‌کننده برسد.
- فهرست کامل وجوه کمک دریافتی از دولت و اقدامات صورت گرفته در اجرای تکالیف تعیین شده متناظر با هر مورد کمک دریافتی و نتایج حاصله باید به‌طور جداگانه و شفاف در صورت‌های مالی اشخاص کمک‌گیرنده اعلام شود.
- حسابرس و بازرس قانونی مؤسسه کمک‌گیرنده و یا مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران که عهده‌دار تهیه گزارش حسابرسی مؤسسات کمک‌گیرنده هستند، موظفند نسبت به وضعیت انطباق هزینه‌های انجام شده توسط کمک‌گیرنده با اهداف مندرج در موافقتنامه فی‌مابین کمک‌دهنده و کمک‌گیرنده صریحاً و به‌صورت مبسوط در گزارش حسابرسی اظهار نظر کنند.

• دستگاه‌های اجرایی کمک‌کننده موظفند در صورت درخواست دستگاه‌های نظارتی اسناد و مدارک مربوطه را از مؤسسه کمک‌گیرنده اخذ و در اختیار آنان قرار دهند.

بنابراین با توجه به موارد فوق و با عنایت به اینکه برخی از این مفاد در قوانین موجود تعبیه شده است، به نظر می‌رسد با تجمیع و الحاق بخشی از موارد یاد شده در قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) می‌توان اسباب قانونی در جهت ایجاد شفافیت بیشتر و افزایش سطح نظارت بر اعتبارات فصل کمک‌های بلاعوض دستگاه‌های فرهنگی (و حتی سایر دستگاه‌ها) ارائه کرد:

در اجرای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد و ایجاد شفافیت مالی در نحوه هزینه‌کرد اعتبارات ردیف کمک‌های بلاعوض ذیل فصل پنج مصارف هزینه‌ای، پیشنهاد می‌شود متن زیر به‌عنوان بند «ج» به ماده (۳۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) الحاق شود:

«دستگاه‌های اجرایی کمک‌کننده مکلفند در قالب توافقنامه فی‌مابین خود و اشخاص حقیقی و حقوقی کمک‌گیرنده، اهداف اعلام شده را قید نماید. دستگاه‌های اجرایی کمک‌کننده موظفند در صورت درخواست دستگاه‌های نظارتی گزارشات، اسناد و مدارک مربوطه را از اشخاص حقیقی و حقوقی کمک‌گیرنده، بازرس قانونی و یا حسابرس مستقل اخذ و در اختیار آنان قرار دهند.»

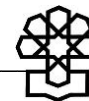
و یا اینکه اگر قرار است در تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ این امکان فراهم شود، می‌توان از طریق الحاق به تبصره «۲۰» ماده‌واحد، اقدام کرد:

در اجرای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد و ایجاد شفافیت مالی در نحوه هزینه‌کرد اعتبارات ردیف کمک‌های بلاعوض ذیل فصل پنج مصارف هزینه‌ای، پیشنهاد می‌شود متن زیر به‌عنوان بند «ح» به تبصره «۲۰» الحاق گردد:

«در اجرای ماده (۳۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) دستگاه‌های اجرایی کمک‌کننده مکلف است در قالب توافقنامه فی‌مابین خود و اشخاص حقیقی و حقوقی کمک‌گیرنده، اهداف اعلام شده را قید نماید. دستگاه‌های اجرایی کمک‌کننده موظفند در صورت درخواست دستگاه‌های نظارتی گزارشات، اسناد و مدارک مربوطه را از اشخاص حقیقی و حقوقی کمک‌گیرنده، بازرس قانونی و یا حسابرس مستقل اخذ و در اختیار آنان قرار دهند.»

جمع‌بندی و پیشنهادها

منطبق بر یافته‌های این گزارش، اعتبارات دستگاه‌های فرهنگی مانند سایر دستگاه‌ها امسال با رشد بین ۲۰ تا ۴۰ درصدی مواجه بوده است. منتهی باید متذکر شد با اینکه دستگاه‌های فرهنگی با رشد اعتبارات همراه بوده‌اند لکن سهم امور فرهنگ از سرجمع امور دهگانه و منابع بودجه عمومی در لایحه بودجه

سال ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کاهش یافته است. نکته مهم دیگر اینکه بررسی‌ها نشان داد طی سال‌های اخیر میانگین تخصیص دستگاه‌های فرهنگی از ۸۵ درصد به کمتر از ۷۰ درصد تقلیل یافته و این بدان معناست که عملاً افزایش اعتبارات دستگاه‌های فرهنگی صرفاً روی کاغذ رخ داده است. نکته مسئله‌ساز در این خصوص این است که روند کاهش تخصیص در مقابل روند افزایشی اعتبارات مصوب، باعث ایجاد شکاف در برآورد اعتبارات طی سنوات آتی شده و لذا این ناهمخوانی، ارقام قوانین بودجه را غیرمنطقی، کاذب و بالتبع نامعتبر می‌سازد. همچنین در شرایطی که پیش‌بینی می‌شود بودجه کشور با کسری مواجه باشد، افزایش بدون پشتوانه و حساب‌گونه اعتبارات منجر به بالا رفتن سقف توقعات دستگاه‌های فرهنگی شده که این امر سبب می‌شود تا در سال‌های آتی دیگر نتوان ارقام لوایح بودجه را متناسب با تخصیص برآورد کرد.

بنابراین از یکسو کاهش سهم امور فرهنگ و خصوصاً فصل دین و مذهب از منابع بودجه عمومی و از سوی دیگر کاهش تخصیص اعتبارات دستگاه‌های فرهنگی، این دغدغه را ایجاد کرده که چگونه می‌توان سهم فرهنگ از منابع درآمدی دولت را افزایش داد. طبق قوانین موجود برای منابع درآمدی، مصارف، مشخص شده و این‌گونه نیست که بتوان درآمدهای دولت را به راحتی جابه‌جا کرد. همچنین افزایش سقف منابع بودجه نیز قابل دستیابی نیست؛ لذا پیشنهادهایی برای افزایش سهم اعتبارات فرهنگی از منابع بودجه عمومی و نیز بودجه شرکت‌های دولتی که تاحدودی قابلیت تحقق داشته باشد، پیشنهاد شده است:

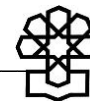
می‌توان بخشی از درآمد شرکت‌ها و بانک‌های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت را به اعتبارات امور فرهنگ اختصاص داد. برای مثال در تبصره‌های لایحه بودجه به‌جای ایجاد تکلیف، دولت را مجاز به انجام این امر کرد و یا دولت را موظف کرد تا معادل درصدی از سهم دولت از تقسیم سود شرکت‌ها و سود خالص بانک‌های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت (فاقد زیان انباشته) را به سرجمع اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه‌های مرتبط با امور فرهنگی اضافه کند و یا با افزایش سقف برداشت ۲ درصد از یک دوازدهم هزینه‌های جاری شرکت‌های دولتی (موضوع بند «د» تبصره «۱۶» ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰) مازاد درآمد حاصله را به اعتبارات هزینه‌ای امور فرهنگی اختصاص دهد. همچنین می‌توان دولت را مکلف کرد تا با افزایش سقف واگذاری بنگاه‌های دولتی (موضوع بند «الف» تبصره «۲» ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰)، مازاد درآمد حاصله را به سرجمع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه‌های مرتبط با امور فرهنگی اختصاص دهد. یا به‌عنوان یک قدم جدی دیگر در افزایش سهم اعتبارات فرهنگ از بودجه عمومی، مالیات بر ارزش افزوده، در مناطق آزاد را مد نظر قرار داده و منابع جدید در اختیار ردیف‌های ذیل امور فرهنگی قرار گیرد. در رویکردی دیگر، به‌طور معمول در هنگام کسری بودجه دولت از تخصیص اعتبارات فصل کمک‌های بلاعوض از دستگاه‌های فرهنگی می‌کاهد و با توجه به اینکه برخی دستگاه‌ها ماهیتاً امور و وظایف خود

را از طریق برون‌سپاری به انجام می‌رسانند بنابراین در صورت کاهش تخصیص در تحقق اهداف خود بازمی‌مانند. با این وصف پیشنهاد می‌شود به‌منظور جلوگیری از کاهش تخصیص اعتبارات دستگاه‌های فرهنگی، حکم قانونی مبنی بر الزام دولت به تخصیص صددرصدی اعتبار برنامه‌های مندرج ذیل دستگاه‌های فرهنگی پیش‌بینی شود.

در مورد اعتبارات برنامه‌ای فصل دین و مذهب، نکته حائز اهمیت توجه به احکام قوانین بالادستی است. در راستای تحقق عدالت آموزشی منطبق بر منویات مقام معظم رهبری و تأکیدات اصل سی‌ام قانون اساسی و از آنجا که حوزه‌های علمیه کشور، ماهیتاً رسالت آموزشی و تربیتی در عرصه‌های دینی دارند و همانند دانشگاه‌ها هر دو نهاد تعلیم و تربیت به حساب می‌آیند و از سویی دیگر وفق حکم مندرج در مفاد ماده (۵۹) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳، خصوصاً بند «ب» که به برخورداری حوزه‌های علمیه و مراکز خدمات حوزه‌های علمیه از تسهیلات، مزایا و امکاناتی که برای مراکز آموزشی و پژوهشی تعیین شده (یا می‌شود)، تأکید دارد و نیز مبتنی بر بند «الف» ماده مزبور که دولت را مکلف نموده تا برنامه احداث مراکز و مدارس علمیه را در قوانین بودجه سنواتی ذیل فصل آموزش درج و اعتبارات مربوطه را پیش‌بینی نماید؛ لذا مقتضی است اعتبارات آموزشی و پژوهشی حوزه‌های علمیه و برخی دستگاه‌های دینی - تبلیغی، از امور فرهنگ به امور آموزش و پژوهش (به‌عنوان فصل جدید به نام فصل آموزش‌های حوزوی) انتقال یابد. ضمناً پیشنهاد می‌شود این دستگاه‌ها از همه امتیازات و تسهیلات و معافیت‌های دانشگاهی و دانشجویی ذکر شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و نیز اعتبارات عمرانی در سطح سایر دانشگاه‌ها و بودجه‌های استانی برخوردار شوند.

برخی دستگاه‌های دینی - تبلیغی که اهداف، وظایف و فعالیت آنها طبق قانون در سطح بین‌الملل تعریف شده، محروم از سهمیه بودجه ارزی (و یا معادل ریالی آن) بوده و نوسانات و تبدیل نرخ ارز از محل بودجه هزینه‌ای در بازار آزاد، با هدف تأمین هزینه‌های خارج کشور، این دستگاه‌ها را با مشکل جدی روبه‌رو ساخته است. پیشنهاد می‌شود برای این دستگاه‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ پیش‌بینی سهمیه ارزی (و یا معادل ریالی آن) همانند وزارت امور خارجه به عمل آید؛ و یا حداقل اینکه امکانی فراهم شود تا نرخ تسعیر آنها براساس نرخ سامانه معاملات الکترونیکی (ETS) صورت پذیرد.

حمایت از اقشار آسیب‌پذیر بخش فرهنگ در دوران همه‌گیری کرونا که به دلیل تعطیلی مراکز فرهنگی و هنری کار و یا درآمدشان را از دست داده‌اند، ضمن لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ پیش‌بینی جدی نشده است. صندوق هنر نه امکان افزایش تعداد جامعه هدف را دارد و نه افزایش سقف امکانات بیمه تکمیلی و یا طرح تکریم برای آن میسر است. مقتضی است برای حمایت از اقشار فرهنگی و هنری پیش‌بینی لازم صورت پذیرد. پیشنهاد می‌شود با ایجاد ردیف مستقل برای صندوق اعتباری هنر ذیل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (همانند صندوق مشارکت توسعه فرهنگ قرآنی ذیل دبیرخانه شورای

عالی انقلاب فرهنگی) هم قابلیت نظارت‌پذیری مالی آن بیشتر شود و هم قدرت چانه‌زنی جهت اخذ اعتبارات مصوب چه از دستگاه متبوع و چه از سایر منابع افزایش خواهد یافت.

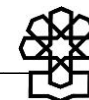
در نهایت با توجه به اینکه اهداف و وظایف برخی دستگاه‌ها و نهادهای فرهنگی به گونه‌ای تعریف شده که می‌بایست بخش عمده‌ای از فعالیت‌های خود را از طریق برون‌سپاری به انجام برسانند و در مقابل در هنگام کسری بودجه معمولاً تخصیص اعتبارات فصل کمک‌های بلاعوض آنها دستخوش کاهش می‌شود؛ لذا به منظور تبیین ضرورت تخصیص حداکثری منابع این فصل به دستگاه‌های دینی و تبلیغی و نیز در اجرای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد و ایجاد شفافیت مالی در نحوه هزینه‌کرد اعتبارات ردیف کمک‌های بلاعوض ذیل فصل پنج مصارف هزینه‌ای، پیشنهاد می‌شود متن زیر به‌عنوان بند «ح» به تبصره «۲۰» ماده واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ الحاق شود:

«در اجرای ماده (۳۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) دستگاه‌های اجرایی کمک‌کننده مکلف است در قالب توافقنامه فی‌مابین خود و اشخاص حقیقی و حقوقی کمک‌گیرنده، اهداف اعلام شده را قید نماید. دستگاه‌های اجرایی کمک‌کننده موظفند در صورت درخواست دستگاه‌های نظارتی گزارشات، اسناد و مدارک مربوطه را از اشخاص حقیقی و حقوقی کمک‌گیرنده، بازرس قانونی و یا حسابرس مستقل اخذ و در اختیار آنان قرار دهند».

پیوست

جدول ۱. مقایسه اعتبارات دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ با قانون بودجه سال ۱۳۹۹ (میلیون ریال)

کد دستگاه	شرح دستگاه	قانون بودجه سال ۱۳۹۹			لایحه بودجه سال ۱۴۰۰			درصد تغییر		
		جمع	سرمایه‌ای	هزینه‌ای	جمع	سرمایه‌ای	هزینه‌ای	جمع	سرمایه‌ای	هزینه‌ای
۱۱۴۳۰۰	سازمان تبلیغات اسلامی	۲,۷۲۳,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۲,۷۰۸,۰۰۰	۳,۶۲۷,۲۸۰	۱۷,۲۸۰	۳,۶۱۰,۰۰۰	۳۳/۲	۱۵/۲	۳۳/۳
۱۱۴۳۱۰	مؤسسه پژوهشی و فرهنگی انقلاب اسلامی	۳۴۰,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	۳۱۰,۰۰۰	۴۵۳,۰۰۰	۳۵,۰۰۰	۴۱۸,۰۰۰	۳۳/۲	۱۶/۷	۳۴/۸
۱۱۴۳۱۱	بنیاد دایره‌المعارف اسلامی	۹۰,۰۰۰	.	۹۰,۰۰۰	۱۴۰,۰۰۰	.	۱۴۰,۰۰۰	۵۵/۶	.	۵۵/۶
۱۱۴۳۱۲	پژوهشکده فرهنگ و اندیشه اسلامی	۲۲۹,۰۶۰	۲,۰۰۰	۲۲۷,۰۶۰	۲۸۳,۵۳۱	۱۰,۰۰۰	۲۸۳,۵۳۱	۲۸/۱	۴۰۰/۰	۲۴/۹
۱۱۴۳۱۳	شورای سیاستگذاری ائمه جمعه	۲۹۵,۰۰۰	.	۲۹۵,۰۰۰	۳۵۵,۰۰۰	۲,۰۰۰	۳۵۳,۰۰۰	۲۰/۳	۱۰۰	۱۹/۷
۱۱۴۳۱۴	مرکز رسیدگی به امور مساجد	۳۱۰,۰۰۰	.	۳۱۰,۰۰۰	۴۰۲,۰۰۰	۵,۰۰۰	۴۰۲,۰۰۰	۳۱/۳	۱۰۰	۲۹/۷
۱۱۴۳۱۵	ستاد اقامه نماز	۱۶۰,۰۰۰	.	۱۶۰,۰۰۰	۲۱۰,۰۰۰	.	۲۱۰,۰۰۰	۳۱/۳	.	۳۱/۳
۱۱۴۳۱۶	مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی	۱۵۰,۰۰۰	.	۱۵۰,۰۰۰	۲۵۱,۰۰۰	.	۲۵۱,۰۰۰	۶۷/۳	.	۶۷/۳
۱۱۴۳۱۷	مؤسسه دایره‌المعارف فقه اسلامی	۵۰,۰۰۰	.	۵۰,۰۰۰	۶۷,۰۰۰	.	۶۷,۰۰۰	۳۴/۰	.	۳۴/۰
۱۱۴۳۱۹	مرکز الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت	۷۰,۰۰۰	۲۸۰	۷۰,۲۸۰	۸۵,۰۰۰	۶۸۰	۸۵,۶۸۰	۲۱/۹	۱۴۲/۹	۲۱/۴
۱۱۵۶۰۰	حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی	۸۷۵,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	۹۰۵,۰۰۰	۱,۱۸۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۱,۲۳۰,۰۰۰	۳۵/۹	۶۶/۷	۳۴/۹
۱۱۴۳۲۳	سازمان تبلیغات اسلامی- کمک به نهادهای آموزشی و فرهنگی	۵۰۰,۰۰۰	.	۵۰۰,۰۰۰	۶۰۰,۰۰۰	.	۶۰۰,۰۰۰	۲۰/۰	.	۲۰/۰
۱۰۹۵۰۰	سازمان اوقاف و امور خیریه	۱,۹۰۶,۱۰۰	۵۳۸,۶۰۰	۲,۴۴۴,۷۰۰	۷۶۰,۰۰۰	۱,۵۰۸,۳۲۰	۲,۲۶۸,۳۲۰	-۷/۲	-۲۰/۹	۴۱/۱
۱۰۹۵۰۱	دانشگاه علوم و معارف قرآنی	۳۳۹,۲۵۰	۷۷,۰۰۰	۴۱۶,۲۵۰	۴۴۵,۰۰۰	۹۲,۴۰۰	۵۳۷,۴۰۰	۲۹/۱	۲۰/۰	۳۱/۲
۱۰۹۵۰۳	سازمان اوقاف و امور خیریه - حمایت از مدارس علوم دینی اهل سنت کمک به معیشت روحانیون	۱,۴۲۰,۰۰۰	.	۱,۴۲۰,۰۰۰	۱,۸۵۰,۰۰۰	.	۱,۸۵۰,۰۰۰	۳۰/۳	.	۳۰/۳
۵۵۰۰۰۰-۲۷	سازمان اوقاف و امور خیریه - احداث مساجد و اماکن فرهنگی و مذهبی	۱۷۰,۰۰۰	۱۷۰,۰۰۰	۱۷۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۷۶/۵	۷۶/۵	.
۱۱۴۰۲۸	سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی	۲,۳۰۰,۰۰۰	۱۱۰,۰۰۰	۲,۴۱۰,۰۰۰	۳,۳۰۰,۰۰۰	۱۲۸,۰۰۰	۳,۴۲۸,۰۰۰	۴۲/۲	۱۶/۴	۴۳/۵
۱۱۴۰۳۳	مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی	۳۲۰,۰۰۰	.	۳۲۰,۰۰۰	۴۳۴,۰۰۰	۱,۰۰۰	۴۳۵,۰۰۰	۳۵/۹	۱۰۰	۳۵/۶
۱۱۴۰۴۳	مجمع جهانی اهل بیت	۵۰۰,۰۰۰	.	۵۰۰,۰۰۰	۷۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۷۵۵,۰۰۰	۵۱/۰	۱۰۰	۵۰/۰
۱۱۴۰۴۸	دانشگاه اهل بیت	۱۳۱,۷۷۵	.	۱۳۱,۷۷۵	۱۷۸,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۱۸۳,۰۰۰	۳۸/۹	۱۰۰	۳۵/۱
۱۱۴۳۲۰	بنیاد سعدی	۱۴۰,۰۰۰	۶۰۰	۱۴۰,۶۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰	۲۰۴,۰۰۰	۴۵/۱	۵۶۶/۷	۴۲/۹

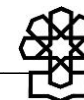

کد دستگاه	شرح دستگاه	قانون بودجه سال ۱۳۹۹			لایحه بودجه سال ۱۴۰۰			درصد تغییر		
		هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع	هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع	جمع	سرمایه‌ای	هزینه‌ای
۱۱۴۹۰۰	دانشگاه مذاهب اسلامی	۲۴۴,۲۵۰	۱,۰۰۰	۲۴۵,۲۵۰	۳۳۰,۰۰۰	۱,۲۰۰	۳۳۱,۲۰۰	۲۵/۰	۲۰/۰	۳۵/۱
۱۱۴۰۸۴	مرکز خدمات حوزه‌های علمیه	۷,۹۹۶,۰۰۰	۰	۷,۹۹۶,۰۰۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۵/۲	۱۰۰	۲۵/۱
۱۱۴۰۸۹	مرکز خدمات حوزه‌های علمیه - حق بیمه طلاب و روحانیون غیرشاغل + (یارانه)	۷۱۵۶,۰۰۰	۰	۷,۱۵۶,۰۰۰	۸۹۴۵,۰۰۰	۰	۸,۹۴۵,۰۰۰	۲۵/۰	۰	۲۵/۰
۱۱۳۶۳۰	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها	۱,۳۵۲,۹۲۲	۱,۱۰۰	۱,۳۵۴,۰۲۲	۱,۷۶۰,۰۰۰	۳,۰۰۰	۱,۷۶۳,۰۰۰	۳۰/۲	۱۷۲/۷	۳۰/۱
۱۱۳۶۳۲	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها کمک به ستاد عمره و عتبات دانشگاهیان	۵۶,۰۰۰	۰	۵۶,۰۰۰	۶۵,۰۰۰	۰	۶۵,۰۰۰	۱۶/۱	۰	۱۶/۱
۱۱۳۶۳۳	دانشگاه معارف اسلامی	۱۰۷,۹۰۰	۳۰,۰۰۰	۱۳۷,۹۰۰	۱۴۵,۰۰۰	۳۸,۳۸۰	۱۸۳,۳۸۰	۳۳/۰	۲۷/۹	۳۴/۴
۱۱۳۶۳۵	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها- پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی	۸۰,۰۰۰	۰	۸۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۰	۱۰۰,۰۰۰	۲۵/۰	۰	۲۵/۰
۱۱۴۳۲۲	نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت	۲۰,۰۰۰	۰	۲۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۰	۵۰,۰۰۰	۱۵۰/۰	۰	۱۵۰/۰
۱۰۹۶۰۰	سازمان حج و زیارت	۶۸,۰۰۰	۰	۶۸,۰۰۰	۱۱۲,۰۰۰	۰	۱۱۲,۰۰۰	۶۴/۷	۰	۶۴/۷
۱۱۴۴۰۰	جامعه‌المصطفی العالمیه	۳,۴۸۸,۹۶۲	۱۷,۰۰۰	۳,۵۰۵,۹۶۲	۴,۶۵۰,۰۰۰	۲۰,۵۵۰	۴,۶۷۰,۵۵۰	۳۳/۲	۲۰/۹	۳۳/۳
۱۱۴۰۲۰	شورای عالی حوزه‌های علمیه	۵,۲۸۹,۰۰۰	۵۵,۰۰۰	۵,۳۴۴,۰۰۰	۶,۵۱۰,۰۰۰	۶۱,۶۰۰	۶,۵۷۱,۶۰۰	۲۳/۰	۱۲/۰	۲۳/۱
۱۱۴۰۰۷	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۱,۵۰۰,۰۰۰	۰	۱,۵۰۰,۰۰۰	۲,۰۵۰,۰۰۰	۰	۲,۰۵۰,۰۰۰	۳۶/۷	۰	۳۶/۷
۱۱۴۲۰۰	مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)	۱۹۶,۰۰۰	۰	۱۹۶,۰۰۰	۲۳۵,۰۰۰	۰	۲۳۵,۰۰۰	۱۹/۹	۰	۱۹/۹
۱۱۴۳۱۸	شورای سیاستگذاری حوزه‌های علمیه خاوران	۲,۶۰۷,۸۰۰	۱۴۵,۰۰۰	۲,۷۵۲,۸۰۰	۳,۲۵۰,۰۰۰	۱۶۲,۴۰۰	۳,۴۱۲,۴۰۰	۲۴/۰	۱۲/۰	۲۴/۶
۱۱۴۰۱۲	شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی	۶۲۷,۰۰۰	۱,۲۰۰	۶۲۸,۲۰۰	۷۵۰,۰۰۰	۳,۰۰۰	۷۵۳,۰۰۰	۱۹/۹	۱۵۰/۰	۱۹/۶
۱۱۴۰۲۵	شورای برنامه‌ریزی مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان	۱,۱۷۵,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۱,۱۹۵,۰۰۰	۱,۴۷۰,۰۰۰	۲۲,۴۰۰	۱,۴۹۲,۴۰۰	۲۴/۹	۱۲/۰	۲۵/۱
۱۱۴۳۵۰	ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر	۳۱۵,۰۰۰	۰	۳۱۵,۰۰۰	۳۵۴,۰۰۰	۵,۰۰۰	۳۵۹,۰۰۰	۱۴/۰	۱۰۰	۱۲/۴
۱۱۴۰۴۴	پژوهشکده امام خمینی (ره) انقلاب اسلامی	۹۹,۵۰۰	۰	۹۹,۵۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۱,۳۲۰	۱۲۱,۳۲۰	۲۱/۹	۱۰۰	۲۰/۶
۱۱۴۱۵۰	آستان مقدس حضرت امام خمینی (ره)	۱۴۰,۰۰۰	۹۲,۰۰۰	۲۳۲,۰۰۰	۱۸۲,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۱۹۲,۰۰۰	-۱۷/۲	-۸۹/۱	۳۰/۰
۱۱۱۴۵۲	ستاد مرکزی راهیان نور	۲۵۰,۲۵۶	۰	۲۵۰,۲۵۶	۳۰۰,۰۰۰	۰	۳۰۰,۰۰۰	۱۹/۹	۰	۱۹/۹
۱۱۳۶۰۵	دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی- صندوق مشارکت توسعه فرهنگ قرآنی	۲۰۰,۰۰۰	۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۰	۲۰۰,۰۰۰	۰/۰	۰	۰/۰
۱۱۳۶۲۳	جهاد دانشگاهی - مؤسسه فرهنگی قرآنی دانشجویان - خبرگزاری بین المللی قرآن-ایکنا	۱۰۰,۰۰۰	۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۲۰,۰۵۰	۰	۱۲۰,۰۵۰	۲۰/۱	۰	۲۰/۱
۱۱۴۰۰۰	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی- برنامه توسعه فعالیت‌های تبلیغی ترویجی قرآنی کریم (اعتباربرنامه حمایت و راهبری فعالیت‌های تبلیغ و ترویج قرآن کریم)	۴۴۰,۰۰۰	۰	۴۴۰,۰۰۰	۵۲۷,۰۰۰	۰	۵۲۷,۰۰۰	۱۹/۸	۰	۱۹/۸
۱۱۴۰۰۰	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی- اعتبار برنامه گسترش فعالیت‌های فرهنگی در مساجد	۸۶۰,۰۰۰	۰	۸۶۰,۰۰۰	۱,۳۰۰,۸۰۳	۰	۱,۳۰۰,۸۰۳	۵۱/۳	۰	۵۱/۳

جدول ۲. مقایسه اعتبارات دستگاه‌های حوزه فرهنگ و هنر در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ با قانون بودجه سال ۱۳۹۹ (میلیون ریال)

کد دستگاه	شرح دستگاه	قانون بودجه سال ۱۳۹۹			لایحه بودجه سال ۱۴۰۰			درصد تغییر		
		هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع	هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع	جمع	سرمایه‌ای	هزینه‌ای
۱۱۴۰۰۰	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی*	۸.۹۵۹.۲۴۰	۲.۵۳۰.۰۰۰	۱۱.۴۸۹.۲۴۰	۱۲.۵۵۰.۸۴۰	۳.۲۷۸.۳۹۹	۱۵.۸۲۹.۲۳۹	۴۰/۱	۲۹/۶	۳۷/۸
۱۱۴۰۱۰	مؤسسه پژوهشی فرهنگ، هنر و ارتباطات	۱۱۹.۰۰۰	۲۰۰	۱۱۹.۲۰۰	۱۴۵.۰۰۰	۱.۲۴۰	۱۴۶.۲۴۰	۲۱/۸	۵۲/۰	۲۲/۷
۱۱۴۰۴۶	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - حمایت از نشر، کتاب و مطبوعات* (پارانه)	۳.۱۴۰.۵۰۰	۰	۳.۱۴۰.۵۰۰	۳.۷۷۰.۰۰۰	۰	۳.۷۷۰.۰۰۰	۲۰/۰	۰	۲۰/۰
۱۱۴۰۹۲	سازمان امور سینمایی و سمعی-بصری	۲.۱۰۰.۰۰۰	۱۲۰.۰۰۰	۲.۲۲۰.۰۰۰	۲.۷۵۰.۰۰۰	۱۳۰.۰۰۰	۲.۸۸۰.۰۰۰	۳۱/۰	۸/۳	۲۹/۷
۱۱۵۸۰۰	نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور	۲.۰۱۹.۳۸۰	۳۰۰.۰۰۰	۲.۳۱۹.۳۸۰	۲.۸۱۹.۳۸۰	۳۵۵.۲۵۰	۳.۱۷۴.۶۳۰	۳۹/۶	۱۸/۴	۳۶/۹
۱۰۱۱۰۰	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۱.۳۹۶.۵۰۰	۲۲۰.۰۰۰	۱.۶۱۶.۵۰۰	۱.۸۵۸.۸۰۰	۳۱۰.۰۰۰	۲.۱۶۸.۸۰۰	۳۳/۱	۴۰/۹	۳۴/۲
۱۰۱۵۰۲	مجلس شورای اسلامی-کتابخانه، موزه و مرکز اسناد	۴۵۰.۰۰۰	۱۵۰.۰۰۰	۶۰۰.۰۰۰	۵۶۰.۰۰۰	۲۵۰.۰۰۰	۸۱۰.۰۰۰	۲۴/۴	۶۶/۷	۲۵/۸
۱۱۴۱۰۰	کتابخانه آیت‌ا... مرعشی نجفی	۶۶.۰۰۰	۴۵۰	۶۶.۴۵۰	۸۳.۰۰۰	۵۴۰	۸۳.۵۴۰	۲۵/۸	۲۰/۰	۲۵/۷
۱۱۴۰۳۰	مؤسسه نشر آثار حضرت امام (قدس سره)	۲۶۶.۰۰۰	۵۵.۰۰۰	۳۲۱.۰۰۰	۳۴۵.۰۰۰	۶۵.۰۰۰	۴۱۰.۰۰۰	۲۹/۷	۱۸/۲	۲۷/۷
۱۱۳۵۴۸	سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی و اسلامی	۳۹۱.۶۹۶	۲.۲۰۰	۳۹۳.۸۹۶	۴۴۷.۱۴۰	۳.۳۰۰	۴۵۰.۴۴۰	۱۴/۲	۵۰/۰	۱۴/۴
۱۱۱۴۵۰	بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس	۵۲۰.۰۰۰	۷۸۰.۰۰۰	۱.۳۰۰.۰۰۰	۶۷۵.۰۰۰	۸۳۰.۰۰۰	۱.۵۰۵.۰۰۰	۲۹/۸	۶/۴	۱۵/۸
۱۰۱۰۲۲	فرهنگستان زبان و ادب فارسی	۳۵۲.۴۴۸	۵.۰۰۰	۳۵۷.۴۴۸	۴۶۳.۳۸۰	۶.۵۰۰	۴۶۹.۸۸۰	۳۱/۵	۳۰/۰	۳۱/۵
۱۰۱۰۳۳	فرهنگستان هنر	۲۱۸.۵۸۴	۲.۰۰۰	۲۲۰.۵۸۴	۲۸۵.۴۴۵	۲.۶۰۰	۲۸۸.۰۴۵	۳۰/۶	۳۰/۰	۳۰/۶
۱۱۱۳۹۸	بنیاد فرهنگی شهید حاج قاسم سلیمانی	۱۰۰.۰۰۰	۰	۱۰۰.۰۰۰	۸۵.۰۰۰	۰	۸۵.۰۰۰	-۱۵/۰	۰	-۱۵/۰

* جمع عمومی+پارانه‌ها (اعتبار برنامه گسترش فعالیت‌های فرهنگی در مساجد و اعتبار برنامه حمایت و راهبری فعالیت‌های تبلیغ و ترویج قرآن کریم که در دستگاه‌های دینی تبلیغی لحاظ شده در اینجا نیز در سرجمع وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز آمده است)

جدول ۳. مقایسه اعتبارات ردیف‌های متفرقه (نهادهای خاص و ردیف‌های موقت) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و قانون بودجه سال ۱۳۹۹ (میلیون ریال)

درصد تغییر کل	لایحه بودجه سال ۱۴۰۰			قانون بودجه سال ۱۳۹۹			شرح ردیف
	جمع	سرمایه‌ای	هزینه‌ای	جمع	سرمایه‌ای	هزینه‌ای	
۵۰.۰	۱,۵۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۱,۳۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۹۵۰,۰۰۰	اعتبارات موضوع اجاره ساختمان‌ها و اراضی دولتی (از جمله امکانات، اماکن و فضاهای آموزشی، فرهنگی، هنری و ورزشی کلیه دستگاه‌های اجرایی)
۱۰۰	۳۹۰,۰۰۰	۰	۳۹۰,۰۰۰	۰	۰	۰	آستان قدس رضوی- استرداد مالیات شرکت‌ها و مؤسسات وابسته
۲۲.۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۹۸۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۸۲۰,۰۰۰	۸۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	تکمیل و توسعه زیرساخت‌های استان ایلام در راستای مراسم اربعین
۷۶.۵	۳۰۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۰	۱۷۰,۰۰۰	۱۷۰,۰۰۰	۰	احداث و تکمیل مساجد، مصلی و اماکن فرهنگی و مذهبی
۰.۰	۲۵۰,۰۰۰	۲۴۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	۲۴۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	تکمیل و توسعه زیرساخت‌های استان کرمانشاه در راستای مراسم اربعین
۰.۰	۲۵۰,۰۰۰	۲۴۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	۲۴۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	تکمیل و توسعه زیرساخت‌های استان خوزستان در راستای مراسم اربعین
۱۰۰	۲۰,۰۰۰	۰	۲۰,۰۰۰	۰	۰	۰	کمک به مؤسسه آموزش عالی حوزوی علوی
۲۵.۰	۵۰۰,۰۰۰	۰	۵۰۰,۰۰۰	۴۰۰,۰۰۰	۰	۴۰۰,۰۰۰	کمک به آستان‌های مقدس

منابع و مأخذ

۱. لایحه بودجه سال ۱۴۰۰.
۲. قانون بودجه سال ۱۳۹۹.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۷۳۵۳

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور ۴۴. بودجه نهادهای دینی - تبلیغی و بخش فرهنگ و هنر (ملاحظات پیرامون فصل کمک‌های بلاعوض)

نام دفتر: مطالعات آموزش و فرهنگ (گروه هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی)

تهیه و تدوین: رضا مستمع

همکاران: محمدمبین خوانساری، محسن جبارنژاد

اظهار نظر کنندگان: سیدمحمدحسین هاشمیان، محمد برزگر، سیدعباس پرهیزکاری

ناظران علمی: صادق ستاری‌فرد، مسعود فیاضی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. نهادهای دینی و تبلیغی

۲. فرهنگ و هنر

۳. دین و مذهب

۴. قانون بودجه سال ۱۳۹۹

۵. لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۱۰/۲۲